МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ДОНЕЦЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

ДОНЕЦЬКИЙ РЕСПУБЛІКАНСЬКИЙ ІНСТИТУТ
ДОДАТКОВОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Українська мова

Навчальний посібник

1(2) клас

Донецьк
2016

ББК 74.26 я7
У 45

Рекомендовано
Міністерством освіти та науки
Донецької Народної Республіки
(наказ № 823 від 11.08.2017р.)

Загальна редакція:
Полякова Л.П., міністр освіти і науки Донецької Народної Республіки, доктор наук з державного управління, професор, член-кореспондент Російської академії природознавства
Чернишов О.І., ректор Донецького РІДПО, кандидат педагогічних наук, доцент, академік Міжнародної академії наук педагогічної освіти

Консультанти:
Сімонова І.В., заступник міністра освіти і науки Донецької Народної Республіки
Зарицька В.Г., проректор з науково-педагогічної роботи Донецького РІДПО, кандидат філологічних наук, доцент

Укладачі:
Грабова Г.С., завідувач відділу початкової освіти Донецького РІДПО
Сєдова Н.М., Калафат О.В., Поліщук О.М., методисти відділу початкової освіти Донецького РІДПО

У підготовці матеріалів брали участь творчі групи міст: Донецька, Ясинуватої, Тореза, Сніжного, Макіївки, Шахтарська, Харцизька, Горлівки, Жданівки та районів: Амвросіївського, Старобешівського.

Рецензенти:
Комов О.В., викладач-методист державного професійного освітнього закладу «Донецький педагогічний коледж», кандидат філологічних наук
Кухаренко Л.Л., заступник директора державного професійного освітнього закладу «Шахтарський педагогічний коледж»
Приходько О.В., учитель початкових класів, заступник директора МЗУ «Ліцей № 12 м.Донецька»
Забірова В.В., учитель початкових класів МЗУ «Ліцей № 12 м.Донецька»

У45 **Українська мова.** 1(2) клас: навчальний посібник на допомогу вчителю початкових класів / Укл. Грабова Г.С., Сєдова Н.М., Калафат О.В., Поліщук О.М. та ін. – Донецьк: Витоки, 2016. – 206 с.

Навчальний посібник «Українська мова. 1 клас» розроблено відповідно до Державного освітнього стандарту початкової загальної освіти, Примірної програми початкової загальної освіти «Українська мова та літературне читання. 1-4 клас» на 2016-2017 навчальний рік.

Посібник розраховано для роботи безпосередньо в школі. Завдання, підписи під малюнками в 1 класі читає вчитель. За умови користування посібником удома дитині можуть допомагати дорослі.

Виховний потенціал змістовного матеріалу посібника дозволяє формувати в учнів 1 класу основи громадянської ідентичності, почуття гордості за свою Батьківщину, свій народ та його історію; оволодівати духовними цінностями та культурою багатонаціонального народу Донецької Народної Республіки; виховувати у дітей допитливість, активність та зацікавленість у пізнанні навколишнього світу.

© Донецький РІДПО, 2016

Юний друже!

Перед тобою великий незвіданий світ. А так хочеться його пізнати. Тож вирушай у чарівну подорож з нашим незвичайним посібником! У ньому знайдеш відповіді на різноманітні запитання. Крокуючи сторінками посібника:

- **ти навчишся:**
  чітко та правильно вимовляти всі звуки української мови; розмовляти та спілкуватися нею;
- **ти познайомишся:**
  із новими словами та їх використанням у своєму мовленні; цікавими віршиками, казками, загадками, приказками, потішками;
- **ти матимеш можливість:**
  більше дізнатися про наш рідний край – Донбас; відчути себе маленьким громадянином та патріотом своєї Батьківщини.

Пам’ятай!

Усе це можна буде засвоїти, якщо ти будеш уважним, організованим, зацікавленим; навчишся плідно працювати разом з іншими.

УМОВНІ ПОЗНАЧКИ

Згадай

Словник

Поміркуй

Щоденник краєзнавця

Завдання для допитливих

ДОНБАС – МІЙ РІДНИЙ КРАЙ

Відгадай

Водограй, полів розмай –
Все це рідний, любий край,
Зелен гай, ліщина,
Наша ____.

Рідний край – це _____.

* * *

Тлумачення слова Батьківщина

1. Рідна країна людей, які народилися в ній і є її громадянами.
2. Місце зародження, походження або виникнення чого-небудь.

* * *

Як ти розумієш прислів'я?

Жити – Вітчизні служити.

* * *

Російська мова		*Українська мова*
Родина	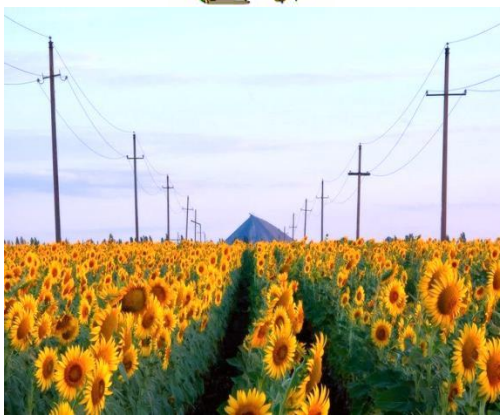	Батьківщина, Вітчизна
страна		країна
семья		родина
граждане		громадяни
предки		предки
пращури		пращури

* * *

Послухай і запам'ятай

Найрідніша

Батьківщино, земле рідна,
земле сонячна і хлібна,
Ти навік у нас одна.
Ти, як мати, найрідніша,
ти з дитинства наймиліша,
ти і взимку найтепліша – наша
отча сторона.

(М.Сингаївський)

— *Якими словами автор характеризує Батьківщину?*
— *З ким порівнюється рідний край?*

* * *

Землею наших пращурів, нашою рідною землею є Донеччина. Цей мальовничий край у давні часи називали Диким полем.

* * *

Продовж речення

Рідний край (який?) найкращий, єдиний, _____.

* * *

Відгадай загадку

У світі одна.
Всім потрібна вона.

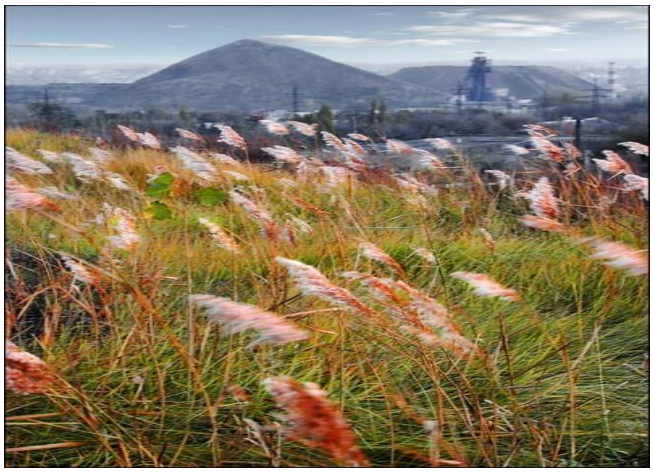

* * *

Прослухай уважно вірш П.Воронька «Облітав журавель». Допоможи відповісти журавлю: «Де ж найкраща земля?»

Облітав журавель

Облітав журавель
Сто морів, сто земель,
Облітав, обходив,
Крила, ноги натрудив.
Ми спитали журавля:
– Де найкращая земля?
Журавель відповідає:
– _____ _____ _____!

(П.Воронько)

* * *

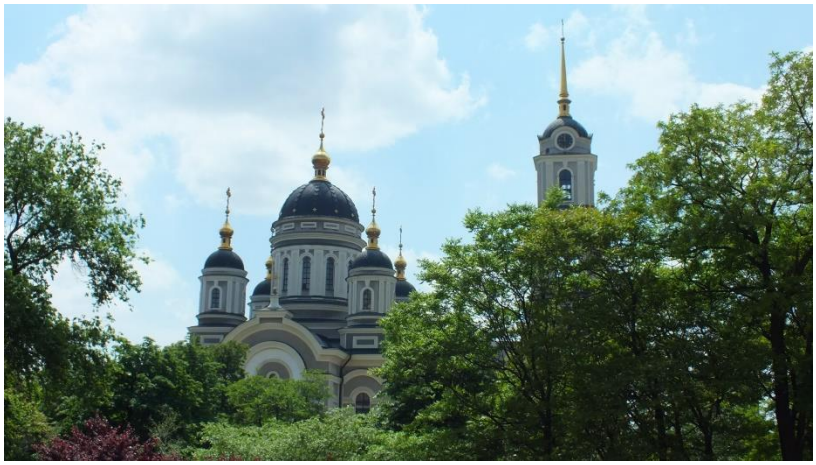

Які видатні люди прославили наш рідний край. Чим саме?

Звернись по допомогу до батьків та дідусів.

* * *

Чистомовка

На-на-на-рідна сторона.
Ай-ай-ай-наш рідний край.
Жу-жу-жу-землю бережу.
Ба-ба-ба-золоті хліба.
Ті-ті-ті – руки золоті.

СИМВОЛИ НАШОЇ РЕСПУБЛІКИ

Відгадай

Знак держави головний –
Воля, слава, сила в нім.
Всяк його повинен знати.
То ж попробуй відгадати.

Російська мова		***Українська мова***
Донбасс		Донбас
флаг		прапор, стяг
герб		герб
гимн		гімн

* * *

Прапор, гімн і герб – це _____.

* * *

Герб

Прапор

* * *

Прапор Донецької Народної Республіки має кольори _____.
На державному гербі зображено _____.

* * *

1. Як називають головне місто будь-якої держави, республіки?
2. Як називають столицю нашої Республіки?

* * *

Офіційною датою народження міста Донецька вважається літо 1869 р.
Його заснував Джон Юз (1814-1889 р.)

* * *

Чому автор так вважає?

Одна Батьківщина, і двох не буває,
Місця, де родилися, завжди святі.
Хто рідну оселю свою забуває,
Той долі не знає в житті. *(М.Бакая)*

* * *

Вивчи вірш

Рідна земля в сонячній короні,
Дорога і люба без прикрас –
В сполохах заграв і шапках териконів
Із співучим іменем – Донбас. *(В.Сосюра)*

* * *

Розгляньте малюнок. Розкажіть, що на ньому зображено?

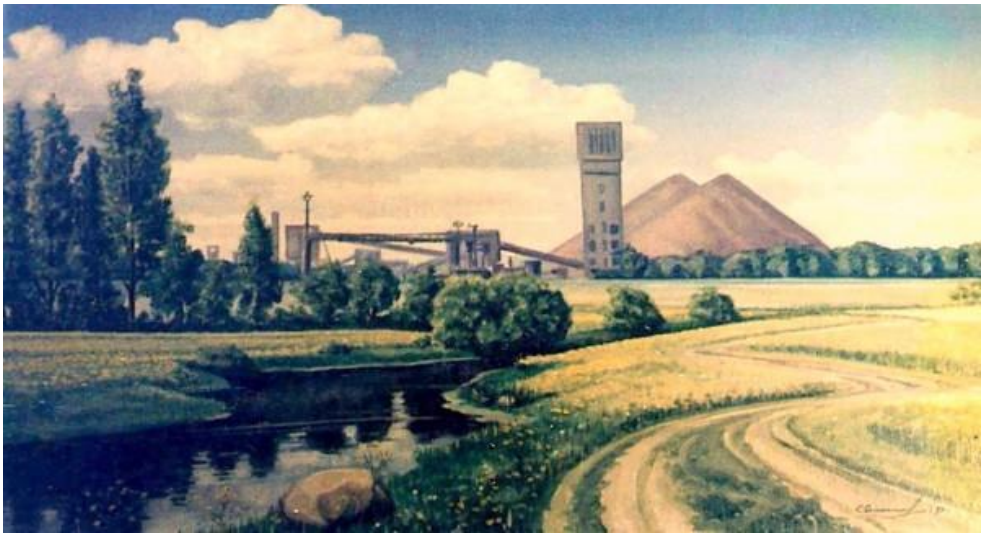

* * *

Для тих, хто вміє читати

Донецька земля... Коли промовляєш ці слова, відразу постають перед очима безкраї степи, високі терикони, які нагадують про те, що Донбас – край вугілля.

Це – моя рідна земля, мій чарівний Донецький край, мій Донбас, моя Батьківщина.

— *Як ще називають Донбас?*

— *Які символи нашої Республіки?*

— *Що означає чорний колір на прапорі ДНР?*

* * *

Відгадай загадку

Грію взимку я будови,
З мене паливо чудове,
Я потрібне для тепла,
З мене зроблені, до речі,
І такі корисні речі,
Як пластмаси, гума, фарба,
Ліки, спирт, бензин, смола.
Чи впізнали ви мене? Я – _____.

* * *

Слова розсипалися. Установи правильну послідовність

краю і	сонце	рідному	світить.	У	ясніше

* * *

Як ти розумієш зміст цих прислів'їв?

- ❖ За рідний край життя віддай.
- ❖ Рідна земля і в жмені мила.
- ❖ Де рідний край – там і рай.

* * *

Прослухайте текст «Донбас» і розгляньте малюнки. Про що ви довідалися?

Столиця Донеччини – місто _____.

Цей край багатий на _____.

Прапор – це _____ _____.

Герб республіки – _____ _____.

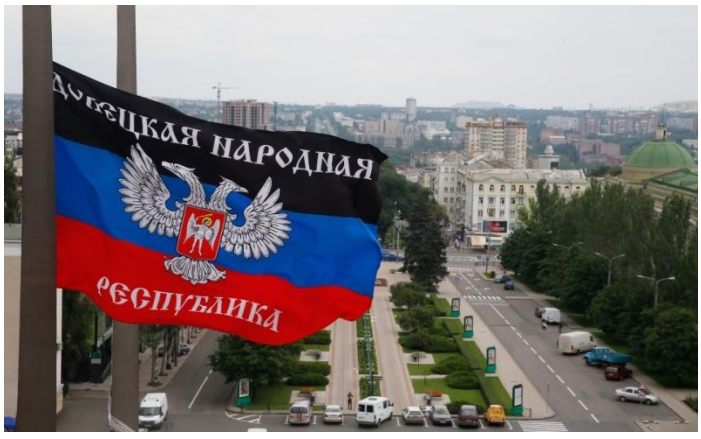

* * *

Дізнайся або запитай у дорослих.

— Коли піднімають прапор країни?

МІСТА І СЕЛА ДОНЕЧЧИНИ

Поміркуй
Твоя світлиця –
рідний дім

Чи знаєш ти, де знаходяться ці міста?
(Знайди на мапі)

Донецьк

Макіївка

Дебальцеве

Харцизьк

Сніжне

* * *

— *Які великі міста ДНР ти знаєш?*
— *У яких містах ти був?*
— *Як називається вулиця, на якій ти живеш?*
— *На якій вулиці знаходиться твоя школа?*

* * *

Російська мова	***Українська мова***
город	місто
село	село
улица	вулиця
дом	будинок
карта	мапа
почта	пошта
больница	лікарня

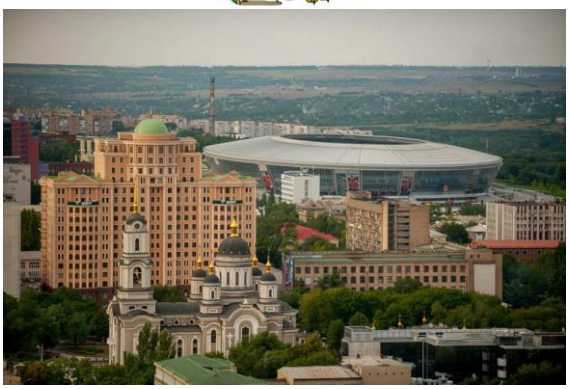

* * *

Усі міста і села мають свою історію.
— *Чи знаєш ти історію свого міста (села)?*
— *Які легенди, розповіді, вірші про своє місто (село) тобі відомі?*

* * *

Вивчи вірш напам'ять

У світі – це кожному звісно,
Є дивні міста, та проте
Люблю своє місто я вірно і ніжно,
Навіки для мене святе.

(С.Жуковський)

* * *

— *Чи є в твоєму місті (селі) пошта, бібліотека, аптека, лікарня? Що тобі хотілося б побудувати у своєму місті (селі)?*

* * *

Уяви, що до тебе приїхав гість з іншої країни.

— *Що ти розкажеш йому про своє місто (село)?*

* * *

Продовж речення

У селі живуть _____.

У місті живуть _____.

* * *

Як ти розумієш прислів'я?

- ❖ Не бувши на чужині, не оціниш по-справжньому рідної землі.
- ❖ Рідна земля – мов колиска золота.

* * *

— *А чи знаєте ви, яка особливість донецької хати, в якій сотнями років жили наші предки?*

— *Які існують звичаї та обряди, пов'язані з хатою?*

Запитай у бабусі чи дідуся і розкажи на уроці своїм однокласникам.

* * *

Розглянь малюнок. Розкажи, який населений пункт намальовано? Чим відрізняється місто від села?

* * *

Склади невеличкий віршик про місто чи район, в якому ти мешкаєш.

***Зразок**:*

Мій район – це рідний край:
Шахти, площі, сквери, гай.
Любо стежкою іти.
Тут живемо я і ти.

* * *

Закінчіть речення.

Гра «Хвости»

Моє місто називається _____.
Центральна вулиця міста _____.
Я живу на вулиці _____.

* * *

— *Чи знаєш ти, коли святкують день твого міста?*
— *Чому саме в цей день?*

ЗНАЙОМСТВО

Відгадай

Стоїть будинок –
Хто в нього зайде,
Той знання придбає.

Вивчи напам'ять

Ми прийшли у перший клас,
Школа радо стріла нас –
Наша школа просто клас.

* * *

Як звати кожного із вас?

Відповідай так:
– Мене звати _____.

– У класі ми вже познайомилися з _____.
Відповідай так:
– Я вже познайомився з _____.

* * *

Запам'ятай! До дорослих слід звертатися на «Ви».

* * *

Російська мова	*Українська мова*
мальчик	хлопчик
девочка	дівчинка
библиотека	бібліотека
столовая	їдальня
медпункт	медпункт
учительская	учительська
классная комната	класна кімната
спортзал	спортзал
тебя	тебе
со мной	зі мною
с тобой	з тобою
мое имя	моє ім'я
меня зовут	мене звати

* * *

Продовж речення.

— *Згадайте свої відчуття, коли ви вперше переступили поріг школи.*

Від знайомства зі школою я чекав _____.

* * *

Гра «Є – немає»

У нашій школі є _____.

У нашій школі немає _____.

У медпункті _____.

У їдальні _____.

У бібліотеці _____.

* * *

Які правила поведінки в школі ти знаєш?

Загадкові правила поведінки в школі

(Додай слівце)

На уроці будь старанним,
Будь спокійним і _____.

Якщо хочеш відповідати,
Треба руку _____.

На математиці міркують,
На перерві _____.

Якщо товариш став відповідати,
Не треба його _____.

Знай: закінчився урок,
Коли ти почув _____.

Коли дзвінок пролунав знову,
До уроку будь завжди _____.

* * *

Вивчи лічилку

Давайте познайомимося,
Погляньте, скільки нас –
Сашко, Катруся, Танечка,
Світланка і Тарас.

* * *

— *Як звертаються люди один до одного при знайомстві в нашій місцевості?*

* * *

— *Коли і до кого так можна звернутися?*

- ❖ Доброго ранку!
- ❖ Добрий день!
- ❖ Доброго вечора!
- ❖ Добраніч!
- ❖ Дякую!
- ❖ Вибач!

* * *

Дай клички тваринам.
Розкажіть, хто з ким познайомився?

Відповідай так:
Левеня познайомилося з _____.

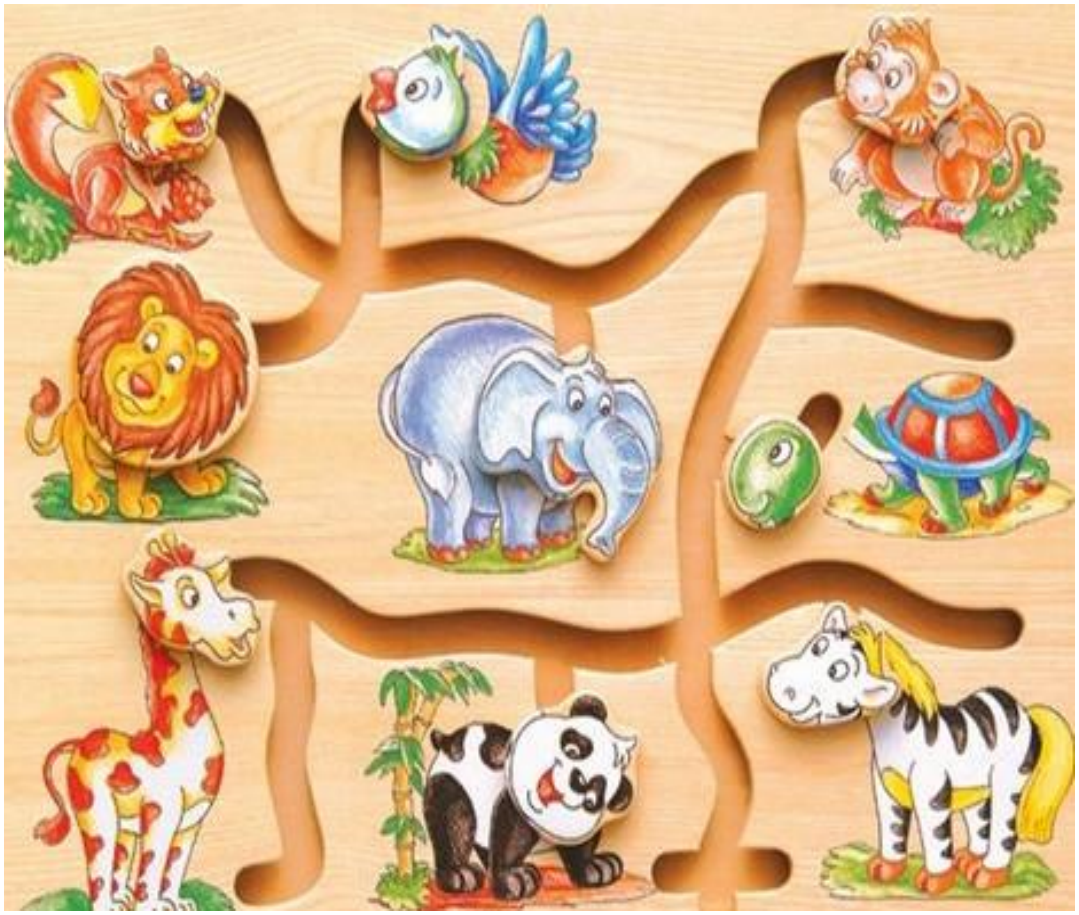

* * *

Пограй на перерві. Скільки знаєш ти імен?

Зроби 5-10 кроків, називаючи на кожному кроці тільки одне ім’я. Виграє той, хто назве більшу кількість імен.

ШКОЛА. КЛАС

Відгадай

Ніде не купиш,
На вагах не зважиш,
Сам здобуваєш,
У комору складаєш.

Російська мова	***Українська мова***
доска	дошка
стул	стілець
ученик	учень
ученица	учениця
звонок	дзвоник
перемена	перерва
учитель	учитель
класс	клас

* * *

Послухай

Школа

Наче вулик, наша школа.
Вся вона гуде, як рій.
І здається, що довкола
Розквітають квіти мрій.
Бігають, сміються діти,
Та – лиш дзвоник задзвенить –
Стане тихо, ніби в квіти
Поховались бджоли вмить.

(Д.Павличко)

— *З чим автор порівнює школу? Чому?*
— *А з чим ще, на твою думку, можна порівняти школу?*

* * *

Промов за вчителем

Лас-лас-лас – світлий в мене клас.
Лю-лю-лю – школу я люблю.

* * *

Скоромовка

Ми до школи швидко йшли,
Ранці на плечах несли.

* * *

Уважно роздивись малюнки.

— *Які з них є в твоєму класі? А яких у школі не буває? Чому?*

* * *

Продовж речення

Я мешкаю у місті _____. У ньому багато цікавих місць: , , , 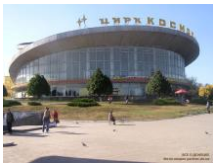 , , .. Я ходжу до _____ . Вона велика і красива. У школі є бібліотека, спортивний зал, _____. У бібліотеці учні _____, у спортивному залі – _____, у їдальні – _____. Я люблю своє місто і школу!

Спитай у своїх батьків та розкажи на наступному уроці:

— *Скільки років твоїй школі?*
— *Чи навчався в твоїй школі хтось з видатних людей твого міста?*
— *Хто з твоєї родини навчався в твоїй школі?*

* * *

Поєднай прислів'я за кольором

Грамоті учиться –	**соромно не вчитись.**
Не кажи – не вмію,	**а кажи – навчусь.**
Не соромно не знати,	**той багато знає**
Хто багато питає,	**завжди пригодиться.**

* * *

— Який предмет зайвий в кожному рядочку?

— Назвіть навчальні речі, якими користується учень.

* * *

Хто що робить?

НАВЧАЛЬНЕ ПРИЛАДДЯ. ЛІЧБА

Розгадай слово

* * *

Російська мова	***Українська мова***
карандаш	олівець
мел	крейда
краски	фарби
кисточка	пензлик
резинка	ластик
тетрадь	зошит
учебник	підручник
дневник	щоденник

* * *

Послухай загадки, знайди відгадки

Всяк школяр його шанує,
Бо він пише, ще й малює.
Хто ж цей славний молодець?
Це звичайно _____.

Дерев'яний та довгенький,
Хвостик в нього є маленький.
Як у фарби хвіст мочає –
все довкола розцвітає.

Кожен учень мене має,
В мене олівці складає.
Мабуть, ти мене впізнав?
Ну звичайно! Я _____.

Дуже я потрібна всім:
І великим, і малим.
Всіх я розуму учу,
А сама завжди мовчу.

* * *

Послухай лічилку

Раз, два, три, чотири, п`ять! –
П`ятеро пташат летять! –
Перше, друге, третє…п`яте…
Йду четвертого шукати.

(Б.Стельмах)

* * *

Запам`ятай назви цифр

Один	Два	Три	Чотири	П`ять
1	2	3	4	5
Шість	Сім	Вісім	Дев`ять	Нуль
6	7	8	9	0

* * *

А маленька одиничка –
Цифра зовсім невеличка.
Та лиш нулик підставляєш,
Число десять зразу маєш.

— *З яких цифр складається число десять?*

Розфарбуй число 10.

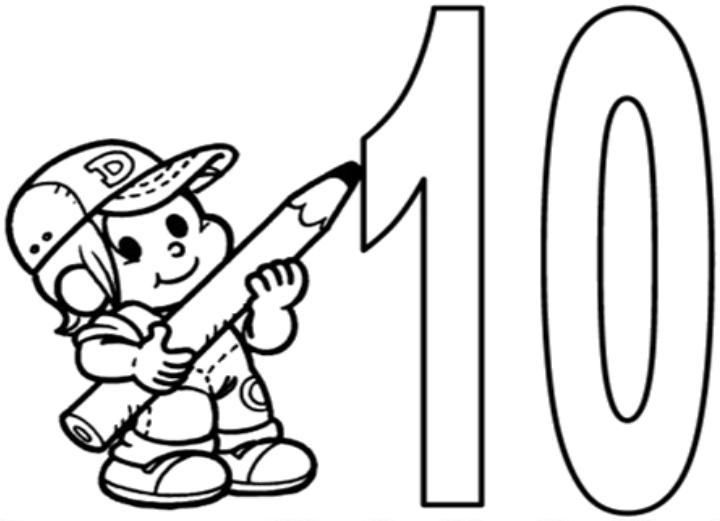

* * *

Порахуй окремо хлопчиків і окремо дівчаток свого класу.

* * *

Допоможи Наталочці зібрати портфель

* * *

Гра «Хто уважніший?»

— Скільки бачите хлоп'ят?
— Ну а скільки кошенят?
— Олівці рахуйте. Скільки?
— А от книжок буде стільки ж?
— А тепер розкаже клас,
Що на малюнку один раз.

ДРУЖБА

Поміркуй

Д *– доброта*
Р *– радість*
У *– уміння*
Ж *– життєрадісність*
Б *– бадьорість*
А *– акуратність*

Російська мова		***Українська мова***
друзья		друзі
помощь		допомога
согласие		згода
зависть		заздрість
искренность		щирість
милосердие		милосердя
хвастаться		хвалитися
уважение		повага
мириться		миритися
помогать		допомагати

* * *

Дзижчить у Жені жук у жмені:
– Жу-жу-жу, жу-жу-жу – я з тобою не дружу!

* * *

Скоромовки

У калюжі вужик жив,
З жирною жабою не дружив,
Жабка його ображала:
«В тебе, вуж, немає жала!».
Жук з метеликом здружився,
З ним над квітками кружився.

* * *

Чи можна назвати ці правила правилами дружби?

1. Дружба – це правда і чесність кожного.
2. Поважай тих, із ким дружиш.
3. Частіше кажи: «Один за всіх – і всі за одного».
4. Що вимагаєш від друга, насамперед вимагай від себе.
5. Будь терплячим, не засмучуйся через невдачу.
6. Успіху можна досягти тільки разом.
7. Нікого не обманюй, не ображай.

* * *

Давайте пограємо у гру «Скажи мені, хто твій друг»
Відповідай на питання:

1. На яку квітку схожий твій друг?
2. На яке дерево?
3. На яку тварину?
4. З яким кольором асоціюється друг?
5. Яка пора року йому ближче?
6. Яка музика йому найбільш підходить?

* * *

Іноді навіть між справжніми друзями трапляються сварки.
Що ж робити?

Коли ж якесь непорозуміння,
Потрібно виявить терпіння.
При сварці – швидше помиритись –
Не варто з друзями сваритись.

(В.Остапчук)

* * *

Мирись, мирись,
І більше не сварись.
Не будемо ми битися,
Не будемо сваритися.

Трішки з другом посварились,
Знову дружньо помирились.

* * *

А чи знаєш ти, звідки пішли слова* дружба, друг*?
Дізнайся, це цікаво.

* * *

Поєднай прислів'я за кольором

Без вірного друга –	**таке й життя поведеш.**
Яку дружбу заведеш,	**а друг – один.**
Товаришів багато,	**як дерево без коріння.**
Людина без друзів,	**а лихих стережись.**
З добрим дружись,	**велика туга.**

* * *

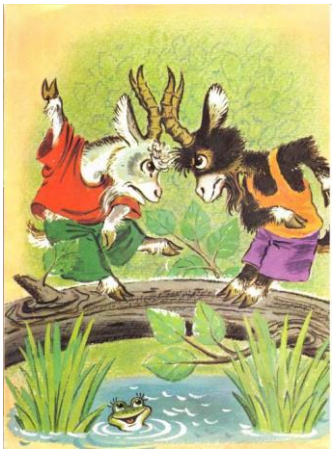

Прочитай

Ми з Антоном – друзі
«не розлий вода»!
Спільні в нас турботи,
Радість і біда.

Нам удвох не нудно,
Дружимо давно.
Нас цікавлять книги,
Спорт, а й ще – кіно.

(*В.Бутрім)*

— *Поясни вислів «не розлий вода».*
— *Знайди відповідний малюнок до вірша.*

* * *

Пригадай, з яких мультфільмів казкові герої.
Утвори пару кожному з них.

Слоненя та _____.

Вінні-Пух та _____.

Малюк та _____.

Чебурашка та _____.

* * *

Робота в парах

Склади зі своїм сусідом по парті розповідь за малюнками.

* * *

Подорож рідним містом

Ти мандруєш рідним містом.

— *Які місця нашого міста нагадують тобі тему нашого уроку?*

«Міст дружби»

Ульянівськ

Донецьк

У КРАЇНІ ВВІЧЛИВОСТІ. ЧАРІВНІ СЛОВА

Поміркуй

Доброго ранку! – травам росистим.
Доброго ранку! – квітам барвистим.
Доброго ранку! – сонечку ясному.
Доброго ранку! – учням 1 класу!

Російська мова		***Українська мова***
вежливый		ввічливий
спасибо		дякую
пожалуйста		будь ласка
извините		вибачте
доброе утро		добрий ранок
доброй ночи		на добраніч

* * *

Послухай

Ми їдем, їдем, їдем
У Ввічливості край.
Ця гра – цікава дуже,
Ти з нами теж пограй!
Сідай із нами, друже,
У чарівний трамвай,
І все, що тут почуєш,
Повік не забувай!

* * *

Гра «Додай чарівне слово»

1) Мене ти промовляєш у знак подяки: «_____».
2) Матуся звертається до тебе _____.
3) І ранок, і день, і вечір буває _____.
4) Сьогодні, завтра і завжди бажаю: «Доброго вам _____».
5) Завинив – умій сказати «_____».

* * *

Подумай, які слова ввічливості ти використаєш у кожній ситуації.

- Зустрівся вранці з дідусем-сусідом.
- Поступаєшся місцем бабусі в автобусі.
- Зустрівся з другом.
- Просиш у товариша олівець.
- Приймаєш подарунок на день народження.
- Випадково штовхнув однокласника.
- Збираєшся лягати спати.
- Прощаєшся з друзями.

* * *

Послухайте і продовжте:

Ти прокинься рано – рано,
Лиш над містом сонце встане,
підійди до тата й мами
і скажи їм: – _____ _____! *(А.Костецький)*

* * *

З давніх-давен в нашому краї вживали ще такі слова – вітання:

Доброго здоров’я! Помагай Боже! Добридень!
Здоровенькі були! Дай, Боже, здоров’я!

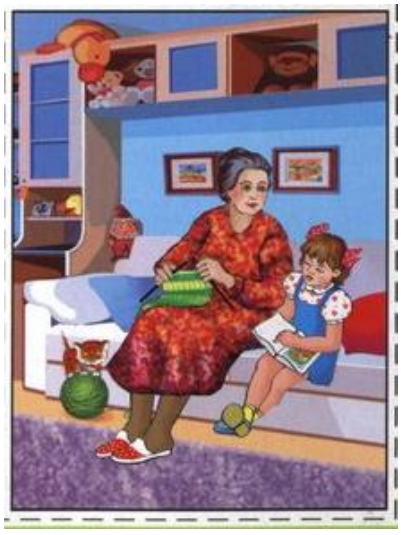

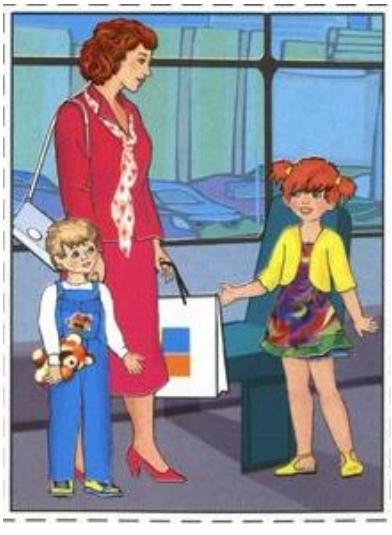

* * *

Промовляючи слова-вітання, привітно усміхалися, даруючи заряд бадьорості та гарного настрою.

— Як називаються ці слова?

— Які слова ви промовляєте, коли йдете зі школи додому?

— Як ще прощаються люди?

— Як називаються ці слова?

* * *

Робота за малюнками. «Озвуч малюнок».

— Як слід поводитися в гостях?

— Хто на малюнках вживає слова ввічливості?

* * *

Робота над прислів'ями

Прослухайте прислів'я. Поясніть їхній зміст.

- Добре слово краще за цукор і мед.
- Гостре словечко ранить сердечко.

Склади діалог за даним малюнком.

* * *

Ввічливість і доброта поряд ідуть.
Закінчіть думку.

Ми говоримо:

- «Доброго дня», коли _____.
- «До побачення», коли _____.
- «Будь ласка», коли _____.
- «Спасибі», коли _____.
- «На добраніч», коли _____.

* * *

Поради для ввічливих

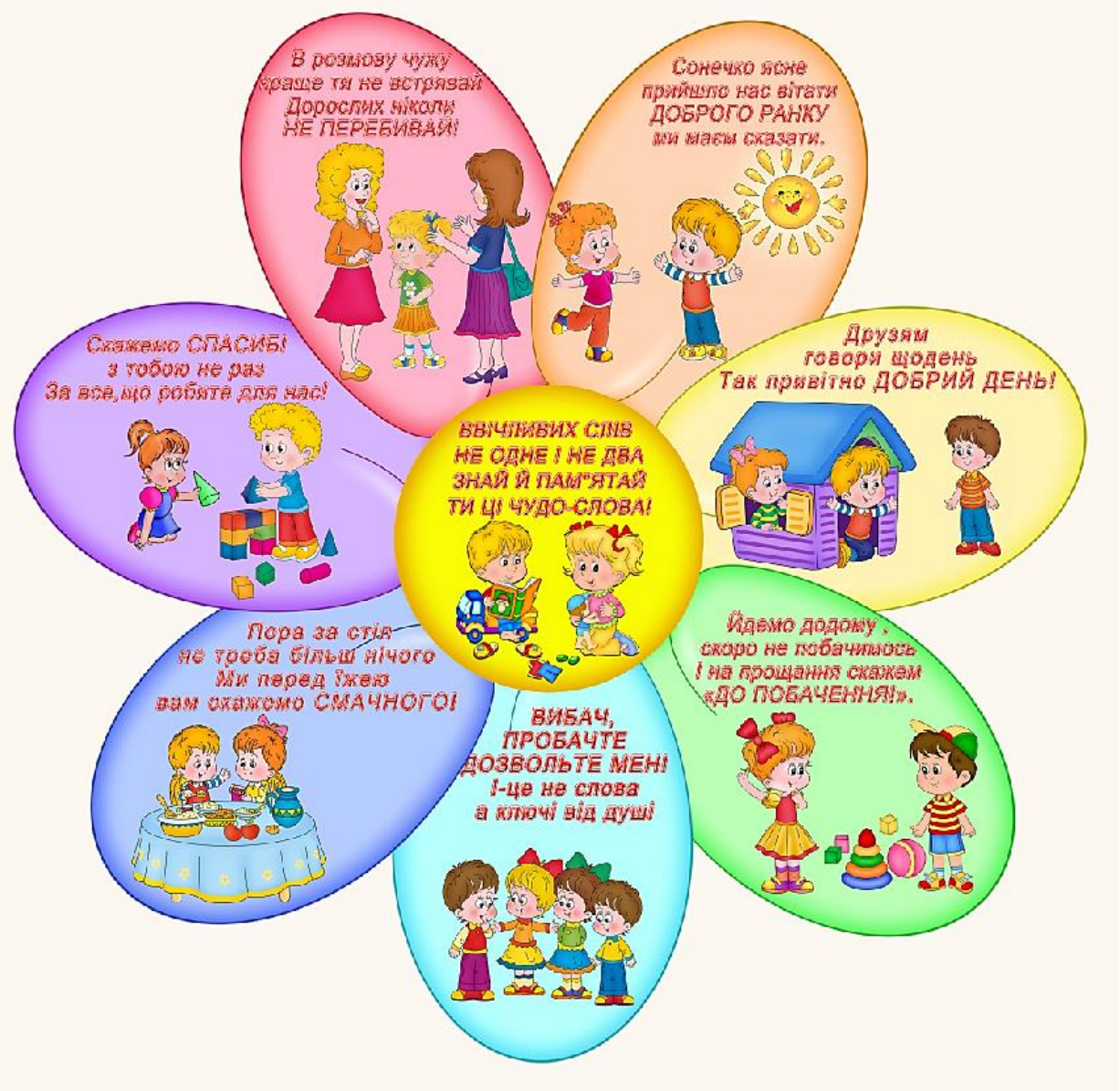

РОДИНА

Відгадай загадку

Цифра ця усім говорить,
Скільки днів до тижня входить.
Поряд стане буква я,
То це буде вже ...

Російська мова		***Українська мова***
мама		мати, матуся, мама
папа, отец		тато, батько
бабушка		бабуся
дедушка		дідусь
дочь		дочка, донька
сын		син
внуки		онуки
брат		брат
сестра		сестра
семья		родина, сім’я

* * *

Розглянь малюнок.

— *Хто на ньому зображений?*
— *Назви, хто біля кого стоїть?*
— *Чому так говорять: «Не потрібен скарб, коли в сім’ї лад».*

* * *

Мати – вона ж чиясь донька, сестра, жінка, _____.
Дівчинка – вона ж онука, донька, сестра, подруга.
Батько – він же _____.
Дідусь – він же _____.
Бабуся – вона ж _____.

* * *

Гра «Закінчи речення»

Сім'я – це _____, _____, _____.
Родина – це _____, _____, _____.
Рід – це _____, _____, _____.

* * *

Пальчикова гімнастика

Оцей пальчик мій дідусь,
Оцей пальчик мій татусь.
Оцей пальчик моя баба,
Оцей пальчик моя мама.
Оцей пальчик я – ось і вся моя сім'я.

* * *

Відгадай

Найбільше в хаті свято, коли приходить із роботи _____.
Найбільше пестить та голубить свою дитину _____.
Своїх онуків розуму навчає _____.
Дочка моєї мами – то моя _____.

* * *

Розгляньте малюнки та розкажіть один одному, як ви допомагаєте вдома матусі?

* * *

Розглянь малюнок.

— *Що ти бачиш на малюнку?*

— *Намалюй разом з батьками своє родинне дерево.*

Уявіть, що це не дерево, а ваш рід. Де б ви на цьому дереві знайшли самих себе, найменших членів роду?

* * *

Гра «Будь уважний»

Послухай оповідання В. Сухомлинського «Сьома дочка» і дай відповідь на запитання.

Було у матері сім дочок і син. Ось поїхала одного разу мати в гості до сина. А син жив далеко-далеко.

Повернулася мати додому через місяць. Кинулись шість дочок до матері і почали розповідати, як вони сумували. Гарно говорили вони про свої почуття. А сьома дочка нічого не сказала. Вона зняла з ніг матусі взуття, принесла їй води вмитися і запросила до столу.

— *Скільки дітей було в матері?*

— *Куди їздила матуся?*

— *Як дочки зустріли маму, коли вона повернулася?*

— *Про що вони стали розповідати мамі?*

— *А як повелася сьома дочка?*

— *Як ви оцінюєте вчинок сьомої дочки?*

* * *

— *Як ласкаво ви називаєте своїх рідних?*

Зразок: Свою маму я ласкаво називаю матусенька.

— *Як ви звертаєтесь до своєї матусі, батька, бабусі?*

— *Як називають вас рідні?*

— *На кого в своїй родині ви б хотіли бути схожі? Чому?*

* * *

Наскільки ти уважний

Не треба думати й гадати,
А треба просто рахувати:
Два дідусі,
Дві бабусі,
Плюс тато, мама, я.
Склали?
Виходить (_____) осіб.
Сім «Я»!

* * *

Послухай вірш.

— *Пригадай, які казки розповідала тобі бабуся?*

Бабусині казки

У бабусі руки вмілі,
А казки чудові, милі.
Миготять в повітрі спиці,
За клубочком скаче киця.
А нитки все в'ються, в'ються,
А казки рікою ллються…
Ляжу в ліжко, та не спиться –
Нову казку в'яжуть спиці.

(В.Зінченко)

* * *

Закінчи речення.

- Я пишаюся своєю родиною, бо _____.
- Я можу порадувати матусю і татка тим, що _____.
- У мене такі самі, як і в бабусі _____.
- Я схожий на своїх родичів тим, що _____.
- У всіх моїх родичів _____.

ЛЮДИНА. ЧАСТИНИ ТІЛА

Відгадай

Хто ранком ходить на чотирьох ногах, удень - на двох, а ввечері - на трьох?

Російська мова	Українська мова
уши	вуха
волосы	волосся
язык	язик
нос	ніс
глаза	очі
локоть	лікоть
руки	руки
спина	спина
грудь	груди

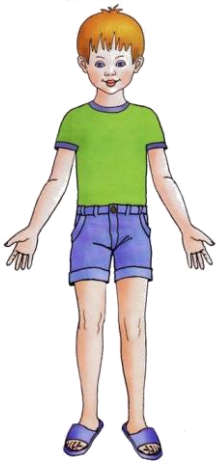

* * *

Повтори рухи за хлопчиком і дівчинкою та назви частини тіла.

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Відгадай загадки, покажи відгадки на малюнку.

- Два брати через гору живуть
  і ніколи один до одного в гості не ходять.

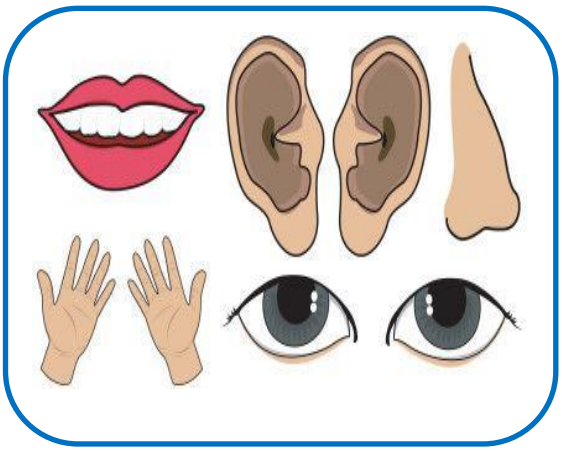

- Де одна, там друга буде,
  І усюди добрі люди
  Звикли бачить їх обох:
  Як одна чого не вдіє,
  Зараз друга тут наспіє –
  Дружно зроблять справу вдвох.

- Сопе, хропе, часом чхає,
  Сюди-туди зазирає,
  На морозі замерзає,
  Бо одежини не має.

* * *

Вивчи прислів'я напам'ять.

- ❖ Не вмивши обличчя, за стіл не сідають.
- ❖ Голова без розуму, що млин без води.
- ❖ Коса заплетена, а хата не метена.

❖ * * *

Гра «Усе вміє наше тіло»

Послухай уважно віршовані рядки, які прочитає учитель, та виконай відповідні рухи згаданими частинами тіла.

- Вміють добре наші діти
  Голівкою покрутити,
  Нею з боку в бік хитати
  Можуть діточки-малята.

- Ставлять ніженьку малята
  На носочок і на п'ятку,
  Ніжки спритні та швидкі
  Мають наші малюки.

- Гарні ручки діти мають –
  Ними весело плескають,
  Вгору ручки ми здійняли –
  І за спину заховали.

ГІГІЄНА

Відгадай

Як купатися ідеш
І мене також береш.
Я гладеньке й запашне,
Ти намилюєш мене.
Всі мікроби змило
Я – корисне…

Російська мова		***Українська мова***
принимает душ		приймає душ
умывается		умивається
чистит зубы		чистить зуби
моется		миється
щетка		щітка
зеркало		дзеркало, люстерко
полотенце		рушник

* * *

Подивись на малюнки та скажи, що робить хлопчик.

— *Розкажи сусіду по парті, які правила особистої гігієни ти виконуєш щоранку.*

* * *

Запам'ятай правила особистої гігієни дитини.
Одне з правил вивчи напам'ять.

- Душ малюк,щодня приймай,
  Це завжди доречно,
  Після нього одягай
  Тільки чисті речі.

- Щоб здорові мати зуби,
  Треба чистити їх, любий,
  Після їжі. Знай це чітко!
  Є для цього паста й щітка.

* * *

Подивись на дівчинку і скажи, що вона любить їсти?

— *Чи корисно це для її здоров'я?*
— *Якщо ні, то чому? Що може трапитися?*
— *Яку пораду ти їй даси?*

РІЗНОКОЛЬОРОВА ОСІНЬ

Відгадай

Хто вона, ота красуня
В золотім намисті,
Що без пензля і без барвів
Скрізь малює листя?
На деревах листя те
Так блищить, мов золоте.

Російська мова	***Українська мова***
осень	осінь
листопад	листопад
дождь	дощ
погода	погода
желтеет	жовтіє
разноцветная	різнокольорова
богатая	багата
золотая	золота
сентябрь	вересень
октябрь	жовтень
ноябрь	листопад

* * *

Поміркуй!

— Як звати синочків Осені?

— Чому вони носять таку назву?

Ця рослина з ніжними рожевими і фіолетовими квіточками цвіте на початку осені. Вона зветься верес. А чи відомо вам, назва якого місяця походить від цього слова?

Колір, яким ви розфарбовуєте осіннє листя кленів і беріз, дав назву наступному місяцю осені. Як він зветься?

Мов казкові пташки, летять і поволі падають на землю листочки в останньому місяці осені. Це л_____д.

— Які ще характерні ознаки цих місяців?

— Чому кажуть: «золота осінь»?

* * *

Чистомовка

Сім братів – королів
В королівстві кольорів.
Кожен кольором керує,
В королівстві королює.

* * *

Послухай вірш.

Фарби осені

В очереті заховався місяць,
Пахне медом тиша світанкова.
А надворі хазяйнує осінь.
Осінь рання, різнокольорова;
У багряне вбрала клен із дубом,
Золотом берізку розписала,
А на айстри з кучерявим чубом
Веселкові фарби розплескала.

(О.Мягких)

— *Який період осені змальовано у вірші?*
— *Які кольори згадує автор у вірші?*

* * *

Продовж речення, котрий із місяців вінчає початок осені, який – середину, а який є передвісником зими?

Вересень – початок осені, _____ – середина, _____ кінець цієї пори року.

* * *

Продовж тематичну павутинку до слова ***осінь.*** Користуючись, поданими словами у дужках.

Осінь – _____, _____, _____.

(Золота, чудова, спекуча, сніжна, замріяна, чарівниця, багата, щедра, різнокольорова, різнобарвна.)

* * *

Ти мандруєш рідним краєм. Подивися навкруги.

— *Розкажи, якими кольорами Осінь розфарбувала рідну Донеччину?*

* * *

Поєднай прислів'я за кольором

В осінній час сім погод у нас:	**собою дощ веде.**
Осінь іде, за	**а весело жити.**
Осінь сумна,	**сіє, віє, крутить, мутить, припікає, поливає.**

* * *

Продовж речення

Чарівниця Осінь розфарбувала листя на деревах у _____, _____, _____ кольори.

У саду та на клумбах весело дивляться на світ осінні квіти. Назвіть серед осінніх квітів ті, які за кольором нагадують осіннє сонце, небо, опале листя, стиглі ягоди, наближення холодної зими.

Влітку небо прозоре, чисте, блакитне, усміхнене, а восени воно стало _____, _____, особливо коли на ньому збираються дощові хмари.

* * *

Поспостерігайте.

Птахи восени відлітають по-різному: дрібні – великими зграями, качки – прямою шеренгою, гуси – вервечкою, а журавлі – _____.

— *Як ви ставитесь до осені? Чим вона вам подобається?*

— *Подумай, чому так говорять: «Багатий, як осінь»?*

* * *

Спробуй скласти казочку про осінь. З ким би ви її порівняли.

Запам'ятай! Народні осінні свята: Покрова.

ОВОЧІ

Як ти розумієш?
«Смачні овочі для нас –
вірні друзі повсякчас!»

Російська мова	***Українська мова***
овощи	овочі
картофель	картопля
морковь	морква
огурец	огірок
лук	цибуля
свекла	буряк
тыква	гарбуз

* * *

Відгадай загадку.

Гостя наступна прийшла –
Фарби з собою несла.
В неї роботи чимало –
Золотом сад фарбувала.

— *Поміркуй, чому і коли кажуть: «Кожному овочу свій час».*

Пішла Осінь гуляти і нашим краєм.

— *Які овочі і фрукти треба їй перефарбувати?*

* * *

Склади речення за зразком.

Зразок: *Восени дозрівають червоні яблука.*

* * *

Розглянь малюнки. Розкажи, хто що виростив.

Катруся і Тарасик – працьовиті діти. Вони вирощують овочі та фрукти.

Де ростуть овочі?

Де ростуть фрукти?

* * *

Підготуй повідомлення «Чому восени треба споживати багато фруктів та овочів»

***Зразок*:**

З приходом осені холоднішає, часто бувають дощі. Щоб не хворіти, нам потрібні вітаміни, які є в овочах та фруктах.

* * *

Поєднай прислів'я за кольором

Яка яблунька,	**таке й насіння.**
Смачні овочі для нас –	**такі й яблука.**
Яке коріння,	**вірні друзі повсякчас!**

* * *

З поданих овочів і фруктів допоможи сороці і кроту приготувати смачний борщ та корисний компот.

ФРУКТИ. ЯГОДИ

Відгадай

Весною – цвіт,
Восени – плід,
На дереві гойдається,
Червонобоким

Російська мова	***Українська мова***
яблоко	яблуко
груша	груша
слива	слива
смородина	смородина
крыжовник	аґрус
клубника	полуниця
виноград	виноград
арбуз	кавун
вишня	вишня

* * *

Розгляньте малюнки, скажіть, що де росте?
Подумайте, що з них виготовляють?

Відповідь починайте так:

- З груші виготовляють _____.
- З винограду роблять _____.

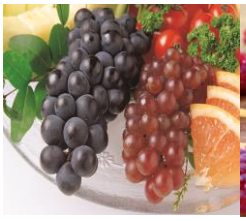

* * *

Скоромовки

Ни-ни-ни, ни-ни-ни
На баштані кавуни.
Ун-ун-ун, ун-ун-ун
На смак солодкий кавун.
Да-да-да, да-да-да
Кавун – велика ягода.

Жовтий гарбуз, жовта диня,
В жовтій хустці господиня,
Жовту грушку заїдає,
Жовті дині вибирає.

* * *

Як ви розумієте такі вислови?

- ❖ Живе, як черв'як у яблуці.
- ❖ Гарна, як ягідка.

— *Скажіть, чому фрукти та ягоди такі корисні для людини.*

* * *

Доповніть речення.

На дереві я побачив червоні _____.
Смородина – ягода, а слива – _____.
Малина – маленька, а кавун – _____.

* * *

Впізнай предмет за ознаками.

- ❖ Воно солодке, червоне, жовте, зелене, смачне.
- ❖ Може бути синім, рожевим, зеленим, має багато ягідок.
- ❖ Вона червона, солодка, смачна, соковита, дозріла.

* * *

Виразно прочитай вірш

Донеччино! Краю милий, краю золотавий!
Поля твої широкополі, пісні дзвінкоголосі.
Міста наші рідні, сади пишноцвітні,
Пшениці рясні, городи багатії.

(Р.Завадович)

ГОТУЙМОСЯ ДО ЗИМИ

Відгадай

Прийшла до нас бабуся
У білому кожусі.
Поля причепурила –
Пухнастим снігом вкрила.
Вгадайте, хто вона
Бабуся чепурна?

Російська мова	***Українська мова***
зима	зима
снег	сніг
снежинка	сніжинка
сосулька	бурулька
санки	санчата
снеговик	сніговик
коньки	ковзани
каток	ковзанка
сугроб	кучугур
снегирь	снігур
ёлочка	ялинка
берлога	барліг

* * *

Поміркуй!

— *Які зимові місяці ти знаєш? Назви їх за порядком.*
— *Чому кажуть: «Зима без снігу – літо без хліба»?*

* * *

Поєднай прислів'я за кольором

Грудень рік кінчає,	**урожай високий.**
Літо запасає,	**зиму починає.**
Сніг у грудні глибокий –	**а зими – середина.**
Січень – року початок,	**а зима з'їдає.**

* * *

Дізнайся, чому зимові місяці мають таку назву.

***Зразок*:**

Грудень – замерзає грудками земля, йдуть морози полями і лісами, та шерхнуть льодами річки і озера. Звідти і назва – грудень.

* * *

Доповни речення

- Діти сплять у ліжку, а ведмідь – у _____.
- Влітку зайчик сірий, а взимку – _____.
- Ялинка і влітку, і взимку завжди _____.

* * *

Відпочинок взимку

Встанови порядок

- На санчатах катаються з _____.
- На лижах – _____.
- На ковзанах – _____.

* * *

Завіяла хурделиця, задув вітер та переплутав букви і розсипав слова

се Вела мази

* * *

Підготуй повідомлення про найулюбленішу зимову гру

Рідні краєвиди взимку

Степи і поля Донеччини взимку _____, _____.

А терикони в засніжених шапках схожі на _____ гори.

Міста і села вкрилися _____, _____, _____ снігом.

Ліс принишк. Можна побачити в ньому біленького зайчика, _____, _____.

* * *

Запам’ятай!

Народні зимові свята: Свято Миколая, Новий рік, Різдво, Стрітення.

ЗИМОВІ РОЗВАГИ

Відгадай

Ж=Б

Російська мова		***Українська мова***
развлечение		розваги
санки		санчата
коньки		ковзани
каток		ковзанка
быстрые		швидкі
сугробы		кучугури
снежная крепость		снігова фортеця

* * *

Доповни слово

Одягла зима у шубки
І дерева і кущі,
А для цього у сніжинки
Заморозила _____.
Стали гарні, чисті, білі –
Всі дороги та стежки.
Надворі малеча грає
Сміючися, у _____.

Ось уже гуртом зліпили
Красеня-сніговичка,
І сніжинки навкруг нього
Закружляли _____.

Словник: гопачка, дощі, сніжки.

* * *

Гра «Чого не вистачає?»

* * *

— *До якого малюнка цей вірш?*

Діти винесли із дому –
Лижі, санки, ковзани
І з гори летять щодуху,
Обганяючи вітри.
За розваги ці казкові
І великі, і малі
Від душі будемо вдячні
Сивій зимонці-зимі.

— *Які зимові розваги ви знаєте? Наведи приклади з власного досвіду.*

* * *

Розгляньте малюнок. Дайте імена дітям. Запитайте один одного, хто з дітей що робить, і дайте відповіді.

* * *

Складіть казку за серією малюнків.

ЗИМОВІ СВЯТА

Відгадай

З неба падають сніжинки,
Люди всі несуть ялинки.
Рік старий кудись утік –
Так приходить ____.

Російська мова

праздник
ёлка
год
подарок
украшение
конфеты

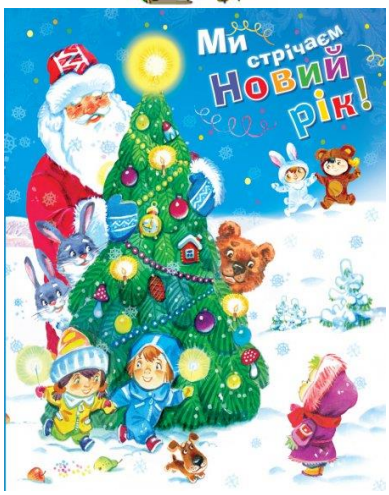

Українська мова

свято
ялинка
рік
подарунок
прикраси
цукерки

* * *

СВЯТО МИКОЛАЯ

Пісню слави заспіваймо
щирим серцем нині враз.
Миколая зустрічаймо
в цей святий величний час.

* * *

Поміркуй!

— *Коли прийшов до хлопчика Святий Миколай?*
— *Що він приніс дитині?*
— *Хто прийшов із ним разом?*

* * *

Продовж речення

Я цілий рік робив такі гарні справи _____. Обіцяю Святому Миколаю, що _____. Мені дуже хочеться отримати у подарунок _____.

* * *

Святий Миколай дуже любить дітей і ніколи не з'являється до них з порожніми руками. Він завжди має при собі чарівну торбину з дарунками. Але приходить він тільки до чемних діток.

* * *

НОВИЙ РІК

Відгадай загадку.

Що за гостя в нас така – і зелена, і струнка.
Сяє зірка угорі, на гіллячках – ліхтарі,
І ростуть на ній не шишки, а цукерки і горішки.

* * *

Поміркуй!

— *Чим можна прикрасити новорічну ялинку?*
— *Хто приходить у гості до дітей на новорічне свято?*
— *Як зустрічають Новий рік у містах нашої республіки?*
— *Що можна зробити, щоб зберегти лісові ялинки?*

Продовж речення

Сяє ялинка _____. На ялинці _____. Під ялинкою _____. Навколо ялинки _____.

* * *

Новий рік у всіх країнах святкують весело та не однаково.

В Індії його зустрічають не за святковим столом, а у парках і гаях, танцюючи біля вогнища.

У В'єтнамі замість ялинки прикрашають персикове дерево.

Дізнайся більше про новорічні традиції різних країн світу!

* * *

РІЗДВО

Застелено стіл скатертиною,
І ми усією родиною
Зібралися зірку чекати,
«Христос народився» казати.

Поміркуй!

— *Куди йдуть діти?*
— *Що вони несуть із собою?*
— *Про що сповіщає цей знак?*

* * *

Вивчи привітання.

В гарну днину, в добрий час,
я з Різдвом вітаю вас,
І з вечерею святою,
веселою колядою!

* * *

Слово ***коляда*** має три значення.

- ❖ Різдвяне свято: «Будьте здорові з Колядою!».
- ❖ Пісня, що співається під час Різдвяних свят: «Пустіть його до хати, він вам буде коляду співати!».
- ❖ Винагорода за величальну пісню: «Ой, і пан іде, коляду несе, коробки вівса, зверху ковбаса!».

* * *

Вивчи колядку

Колядин, колядин, а я в батька один.
По коліна кожушок. Дайте, дядьку, пиріжок.

* * *

НОВОРІЧНІ ЛИСТІВКИ

Вивчи вірш

З Новим роком друзів ми вітаєм,
Новорічну пісню починаєм.
Станьмо дружно в коло, всі малята,
Круг ялинки будем танцювати.
Вся ялинка вогниками сяє,
А гостинці Дід Мороз тримає.

(Г.Бойко)

* * *

Поміркуй!

— *Як можна привітати із святом?*
— *Що зображують на новорічних листівках?*
— *Кому їх надсилають?*

* * *

Зроби листівку своїми руками та подаруй її рідним!

Я надішлю листівку _____.
На новорічні свята я побажаю _____.

* * *

Запам'ятай!

Мати – мат**у**сі; тато – татус**ю**, татус**е**ві; дідусь – дідус**ю**, дідус**е**ві; бабуся – баб**у**сі; друг – др**у**гу, др**у**гові; подруга – п**о**друзі.

ДІМ

Білка селиться в дуплі,
їжачисько у кублі.
Вепр у хащах верболозів,
а ведмідь в глухім барлозі.
Мудрий лис живе у норах,
тигр у джунглях,
барс у горах.
Олень в тундрі і в лісах,
а верблюд в пустелі,
а орел, могутній птах,
гніздиться на скелі...

Згадай
А де живуть люди?

* * *

Поміркуй!

— *Де знаходяться ці будинки?*
— *А кому можуть належати ці будинки?*

* * *

Російська мова		*Українська мова*
дом		будинок, дім
здание		споруда, будівля
окно		вікно
потолок		стеля
пол		підлога
дверь		двері
комната		кімната
гостиная		вітальня
прихожая		передпокій

* * *

Подивись, як виглядала кімната раніше.

— Які обереги були у кожній хаті?

* * *

Загадки

Не каструля і не миска,
Не кружка, не горщик.
Насипають в неї кашу,
Наливають борщик.

Гострі зуби вона має,
Їсти нам допомагає,
Що бере в тарілці – все
Нам до рота донесе.

Є у блюдечка подружка,
Що одне лиш має вушко.
Можеш кралю цю зустріти,
Як захочеш чай попити.

Довгий носик, ручку має,
Всіх нас чаєм напуває.

— *Як назвати всі відгадки одним словом.*

— *В якій кімнаті зберігається посуд?*

* * *

Збери прислів'я!

де родила мене матка.

У веселій хаті

веселі люди.

палат кам'яних.

Своя хата краща від чужих

Дорога та хатка,

* * *

Розкажи про свою улюблену кімнату.

МЕБЛІ

Відгадай

Під однією шапкою
чотири братики стоять.

Російська мова	***Українська мова***
шкаф	шафа
стул	стілець
кровать	ліжко
кресло	крісло
стол	стіл
комод	комод

Поміркуй

— *Що зображено на малюнках?*
— *Як назвати предмети одним словом?*

* * *

Промов за вчителем

— Ра-ра-ра-у нас нова квартира.
— Лі-лі-лі-ми купили меблі.
— Фа-фа-фа-дуже красива шафа.
— Ко-ко-ко-велике й м’яке ліжко.
— Ець-ець-ець-зручний та хороший стілець.

* * *

Прочитай

У квартири теплі заселялись меблі.
Залюбки кімнати стали обирати.
Рушив комод в спальню, а диван – в вітальню.
Слідом до світлиці – стіл, сервант, полиці.
А стелаж з книжками – в кабінет до мами.
Шафа черевата – у кімнату тата.
А маленьке ліжко прокрадалось нишком
У мою кімнату. Тут я буду спати.

(Л.Вознюк)

* * *

Поміркуй

— *В якій кімнаті знаходяться ці меблі?*

— *А кому належить ця кімната? Назви меблі, які ти бачиш.*

ПОСУД

Відгадай

Вони в кожнім домі є
і призначення мають своє:
Чайник – чай заварити,
чашки – чаю попити,
Каструля – борщик зварити.
Миски, тарілки і блюдця…
Усі вони ____ звуться.

Російська мова		***Українська мова***
посуда		посуд
тарелка		тарілка
вилка		виделка
солонка		сільниця
стакан		склянка
нож		ніж
кувшин		глечик
чайник		чайник
чашка		чашка
сахарница		цукорниця
кастрюля		каструля
угощать		пригощати
аккуратный		охайний
приятного аппетита		смачного

* * *

Послухай

Помічниця

Є у мами доня, гарна, білолиця,
Є у мами доня Люда-помічниця.
Устає раненько, підмете чистенько,
Ще й до мами каже: «Відпочиньте, ненько!
Посуд я помию, гарно стіл накрию,
Тільки борщ зварити я іще не вмію».

(О.Стрілець)

* * *

Про чистий посуд

Здивувався дуже тато:
Де це посуд із серванта? –
А Іванко мовить радо:
– Пригощайся лимонадом!
На полиці є ще склянка!
– Але решта де, Іванку?
– Як то де? Стоять у мийці.
Ти ж казав мені й Марійці:
«Посуд чистий лиш беріть!»
Спека... Нам хотілось пить!
– Добре, як слухняні діти!
Йдіть, слухняні, посуд мити!

* * *

Допоможи дівчинці Люді накрити на стіл.
Заміни речення одним словом.

***Зразок**: Посуд для варіння їжі називається каструля.*

- *Столовий предмет, за допомогою якого їдять борщ або суп, називається _____.*
- *Шафа, у якій зберігають хліб, називається _____..*
- *Сіль насипають у _____.*
- *Цукор насипають у _____.*
- *Воду для чаю кип'ятять у _____.*

* * *

Чомучка вирішила з вами пожартувати. Послухайте її повідомлення. Скажіть, чого не може бути.

- Вода закипіла у друшляку.
- Бабуся варила суп у тарілці.
- Донька налила чай у чашку.
- Тато різав хліб виделкою.
- Мама смажила котлети в чайнику.
- Син їв кашу ножем.
- Пекар спік пиріжки в печі.

* * *

Скоромовка

У кухаря Валерика розварилися вареники.
Розварилися вареники у кухаря Валерика.

* * *

— *Чи знаєте ви казку К.Чуковського «Федорине горе»?*

Допоможіть бабусі вимити посуд, в назві якого є два склади.

* * *

Роздивіться малюнок.
Складіть розповідь, як ви допомагаєте вдома.

* * *

Підготуй повідомлення «Що із чого їдять»

***Зразок*:**

Мама зварила смачний компот. Вона розлила його у чашки і склянки. З них можна пити ще чай, молоко, каву, воду.

* * *

Поєднай прислів'я за кольором

Дорога ложка	**зіпсує бочку меду.**
Сімейний горщик	**до обіду.**
Ложка дьогтю	**веселіше кипить.**

* * *

— *Чи знаєте ви, який посуд виготовляють на Донеччині?*

— *Де його виготовляють?*

* * *

Керамічний посуд

Наш край може вважати себе центром керамічного мистецтва.

горщик

глечик

чайник

куманець

чашка

сервіз

Фарфоровий посуд

Такий посуд виготовляють на Донбасі..

столовий посуд

сервізи

* * *

Уяви, що ти чекаєш гостей.
Склади розповідь, як ти будеш сервірувати стіл.
Пригадай правила поведінки за столом.

* * *

— *Чому у народі кажуть: «Не боги горшки ліплять?»*

* * *

Запам'ятай!

Кераміка, фарфор, куманець, горщик, глечик.

ЇЖА

Відгадай

Холодильник похвалився,
що на дім перетворився,
Де смачна і свіжа проживає ____.

Російська мова		***Українська мова***
хлеб		хліб
соль		сіль
сахар		цукор
конфеты		цукерки
сок		сік
колбаса		ковбаса
мороженое		морозиво
растительное масло		олія
рыба		риба

* * *

Прочитай

Борщик із грибами

Їжачок ходив у ліс,
Він грибочків нам приніс.
І сказав: – Я буду з вами
Їсти борщик із грибами.

(А.Камінчук)

* * *

Поміркуй

— Які овочі потрібні для борщу?
— З чого готують морозиво?
— Що корисніше: фрукти чи цукерки?

* * *

Російська мова		*Українська мова*
картофель		картопля
салат		салат
мясо		м’ясо
печенье		печиво
лук		цибуля
каша		каша

* * *

— *Чи знаєте ви назви овочів?*

— *Допоможіть Попелюшці зібрати овочі для борщу, в назвах яких є два склади.*

* * *

Відгадай загадки:

Живим зерном народжений,
Живу я на землі.
Щодня рум’яним сонечком
Я сходжу на столі.

Хвалить його кожен,
Любить його кожен.
І дня ми без нього,
Прожити не можем.

* * *

Підготуй повідомлення про здорову їжу за зразком:

«Чим корисні фрукти?»

***Зразок*:**

Яблука – це дуже корисні фрукти.

В них дуже багато вітамінів, вони смачні і поживні. З яблук можна приготувати різні страви: компоти, варення, мармелад, начинки для пирогів.

* * *

Скоромовки

Бабин біб розцвів у дощ –
Буде бабі біб у борщ.

Їла Марина малину.

* * *

Поєднай прислів'я за кольором

Без солі та хліба –	**то ще не біда.**
Не гарна хата вуглами,	треба в воду лізти.
Поки хліб та вода,	**немає обіду.**
Щоб рибу їсти,	**а гарна пирогами.**

* * *

— Що росте на Донеччині

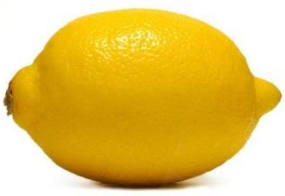

* * *

Запам'ятай!

Їжа, страва, смачно, корисно, шкідливо, смажити, пекти, варити.

* * *

Знайди помилку:

Корисно:
чіпси
морква
гарбуз
майонез
мандарин
лимон

Шкідливо:
цукерки
сік
солодкі газовані напої
часник
кетчуп
риба

* * *

Прочитай

На городі бараболя,
кабаки, буряки,
Редька, морква, огірки,
Пастернак, повний мак.
А ми кошика візьмем
Та повненький наберем.

— *Як одним словом назвати слова, які ми промовляли у вірші?*
— *Що можна приготувати з цих продуктів?*
— *Чим відрізняються борщ і суп?*

* * *

— *Чи можна уявити собі хоч один день без хліба?*
— *Уявімо собі життя без хліба. Що трапилося б?*
— *Розкажіть, що буде, якщо не будуть працювати хлібороби?*
— *Відмовляться працювати пекарі?*

* * *

— *Чому в народі кажуть: «Хліб – усьому голова»?*

ВЗУТТЯ

Відгадай

Одяг ми для ваших ніг,
з нами ви і в дощ, і в сніг.

Російська мова		***Українська мова***
обувь		взуття
босоножки		босоніжки
валенки		валянки
шлепанцы		шльопанці
башмаки		черевики
сапоги		чоботи
сандалии		сандалі
кроссовки		кросівки

* * *

Послухай, вивчи напам'ять!

Йшла синичка до кринички

Йшла синичка до кринички –
загубила черевички.
Кіт ішов та знайшов:
у торбинку поклав,
під лопух заховав,
щоби вітер не здув,
і хтось інший не взув.

(Г.Чубач)

* * *

Відгадай загадки!

Влітку тепло, влітку гарно,
Не сиджу я вдома марно,
Вже взуваю я на ніжки
Дві веселі _____.

В них забив я перший гол,
В них я граю у футбол,
Бо вони не для домівки,
Називаються _____.

Гарна сукня є в Марічки,
Є блакитні, довгі стрічки,
А до сукні є в Марічки
Два чудові _____.

Коли вдома я буваю,
То на ніжки їх взуваю,
Не ходжу у них на танці,
Це зручні, м'якенькі _____.

* * *

Склади назви взуття із складів!

сів	ці	ки	кро	сан	ти	да	
чо	бо	ки	ви	кап	лі	че	ре

* * *

Вимовляй правильно!

Чики-чики-чики-чики!
Чищу, чищу черевики.
Тільки іскри від щетинки.
Вже на них ні порошинки

(В.Гриненко)

* * *

Послухай вірш!

Рипливі братики

Як лягає Петрик спати,
Має добру звичку:
На порозі ночувати
Ставить черевички.
А вони, брати рипливі,
Гайда аж до бору.
Тупці правий,
Тупці лівий –
Дріботять підбори.
І до них спішать зайчата,
Білочки, лисички:
Узувати-приміряти Гарні
черевички.
В них сорока-білобока
Обійшла полянку,
Ходять скоком-перескоком
Горобці до ранку.
Потім братики тікають
До того порога,
Де на них уже чекають
Петрикові ноги.
Взує Петрик черевички,
Вибіжить із хати:
То пройдеться, як лисичка,
То почне стрибати.
Сам один гуляє хлопчик,
А поглянеш збоку:
Це і зайчик, і горобчик,
Білочка й сорока.
– Може, сів би на хвилину! –
Хлопця люди просять.
Та хлопчину
Без упину
Черевички
Носять.
Тупці правий,
Тупці лівий,
Бігають-стрибають,
– Нічку братики рипливі
Довго пам’ятають.

(Г.Усач)

* * *

Знайди пару!

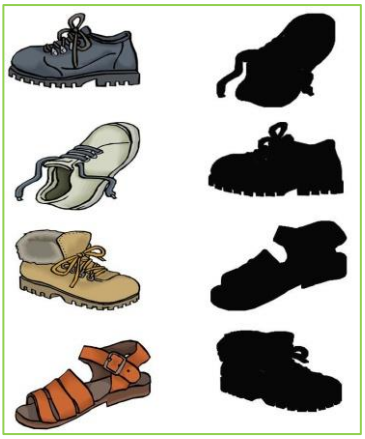

* * *

Дізнайся, як виготовляється взуття. Склади розповідь. Попроси своїх батьків допомогти.

У Донецьку є взуттєва фабрика «Контур».

* * *

Якщо взуття зручне та гарне, нам приємно в ньому ходити, бігати. І навіть потанцювати весело можна.

Вивчи вірш «Гопачок»

Дуже просять чоботи-чоботята:
«Затанцюйте, хлопчики та дівчатка!»
Тож заграймо весело гопачок –
Хай танцює – стукає каблучок. *(В.Гринько)*

ОДЯГ

Відгадай

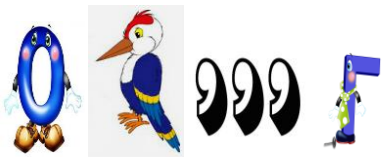

Російська мова	***Українська мова***
одежда	одяг
карман	кишеня
воротник	комір
платье	сукня
рубашка	сорочка
юбка	спідниця
носок	шкарпетка

* * *

Вивчи вірш напам'ять !

Цілий тиждень шила Катя
Для сестрички модне плаття.
Стала міряти сестриця –
Плаття зовсім не годиться.
Нині з плаття для сестрички
Шиє Катя рукавички.

(Д.Падра)

* * *

Поміркуй!

Який буває одяг відповідно до його призначення?

— *Як називається одяг, який ви носите вдома?*
— *Як називається одяг, який слід одягти на свято?*
— *Як називається одяг, який одягають поверх плаття чи костюма?*
— *Який одяг потрібен для холодної пори року?*
— *Як називають одяг, в якому ви займаєтесь спортом?*

* * *

Поміркуй! «Пори року вітались – про одяг домовлялись».

літо

зима

осінь

весна

Оберіть одяг для кожної пори року

* * *

— Звідки береться вбрання?

— Щоб пошити костюм чи сукню, потрібні особливі помічники. Чи знаєте ви їх?

* * *

Відгадай загадки

Біжить собі свинка,
У неї срібна спинка,
А хвіст конопляний.
(голка і нитка)

Два кінця, два кільця.
Посередині цвяшок.
(ножиці)

* * *

Поєднай прислів'я за кольором

Не одяг прикрашає людину,	**по розуму проводжають.**
По одягу зустрічають,	**а друг – старий.**
Одяг краще новий,	**а людина – одяг.**

* * *

«Додай слівце»
Підбери до запропонованих слів відповідні слова-рими – назви головних уборів.

Натягнув я аж до вух свій крислатий _____.
Одягнула дівка Гапка рано-вранці нову _____.
Я пасу мале теля, вдів на голову _____.
Мчуся на велосипеді, я у братовім _____.

Слова для довідок: капелюх, шапка, бриль, кашкет.

* * *

За малюнками визнач, люди яких професій працюють у нашому краї.

* * *

Склади правила «Як доглядати за одягом».

КОЛЬОРИ

Відгадай

Розфарбоване коромисло
через річку повисло.
(Веселка, райдуга)

Російська мова		***Українська мова***
радуга		веселка, райдуга
красить		фарбувати
краски		фарби
красный		червоний
голубой		блакитний
розовый		рожевий
цвет		колір
карандаши		олівці
кисточка		пензлик

* * *

Послухай

Навесні тут синій колір звичним став.
Хто поляни проліскові малював?
Лиш перші квіточки з'явились на просторі,
Весна-красна дарує їм небесний колір.
Вам, діти, треба край чудовий зберегти,
Красу до серця кожної людини донести.

(Л.Анастасова)

* * *

Із семи стрічок веселих
утворилася веселка,
і щоб знати кольори,
ти лічилку повтори.

(Л.Вознюк)

* * *

Встав замість малюнків потрібне слово і прочитай лічилку. Не забувай звертатися до довідника!

Веселкова лічилка

В лузі дощик із квіток кольоровий сплів вінок.
У долину, аж до річки, простяглись барвисті стрічки.

Ось **червона**, перша стрічка,
– колір стиглої .

Друга – наче , що **оранжеві** в них спинки.

Третя – **жовта**, наче
зазирає у віконце.

А четверта – то **зелена**, як

берізки, клена.

П'ять – **блакитна**, барвінкова, наче
святкова.

Шоста – **синя**, як ті , що дощі вмивали й зливи.

Сьома – вкрили ліс та балки

фіолетові.

— *Чи помітив ти назву одного з первоцвітів у веселковій лічилці?*

Уяви, що ти екскурсовод. Пропонуємо тобі здійснити екскурсію у весняний ліс. Склади розповідь «Збережи первоцвіт!».

Слова для довідки: *сунички, мандаринки, сонце, листок, квіточка, сливи, фіалки.*

Російська мова
ландыш
одуванчик

Українська мова
конвалія
кульбаба

— Яка з квіток не первоцвіт?

* * *

— Чи знаєш ти, чим багатий наш рідний край?

— Навіть золото донецької землі буває трьох кольорів.

— Яке золото може бути чорним?

— Що називають білим золотом?

— Де може рости золото жовтого кольору?

Якщо даси правильні відповіді на ці запитання, ти безпомилково підпишеш всі малюнки.

* * *

Гра «Підпиши малюнки»

В_ _ _ _ _я

С_ _ ь

П_ _ _ _ _я

* * *

Скоромовка

Сім братів – королів
В королівстві кольорів.
Кожний кольором керує,
В королівстві королює.

СХОЖЕ І ВІДМІННЕ В КОЛЬОРАХ

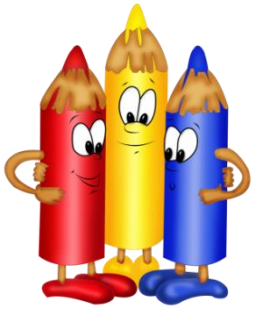

Відгадай

Довгі палички кругленькі –
Сині, жовті, червоненькі.
На папері походили –
Кольори свої лишили…
Звуться палички оці
Кольорові _____.

Російська мова	***Українська мова***
цвет	колір
цвета	кольори
белый	білий
красный	червоний
голубой	блакитний
оранжевый	помаранчевий

* * *

Білий котик

Білий котик спить на лаві
Серед нашого двора.
Прилетіла чорна ґава
Та як крикне раптом: кра!

— *Про кого вірш?*
— *Що робив котик?*
— *Що сталося далі, як ви вважаєте?*

Кіт прокинувся, злякався
Та в димар на хату – скік.

— *Що зробив кіт?*
— *Чи співпало ваше передбачення?*
— *Що, на вашу думку, станеться далі?*

Здивувалась чорна ґава:
– Де ж це білий котик зник? *(В.Гринько)*

* * *

Вправа «Хто? Який?»

Котик був _____, а став _____. Ґава _____.

* * *

Гра «Розмова кольорів»

Я – мак!
Я – фіалка!
Я – апельсин!
Я – трава!

Я – небо!
Я – слива!
Я – сонце!

* * *

Порівняй за кольором

Лебідь – _____, горобець – _____.
Ведмідь – _____, зайчик узимку – _____.
Білочка – _____, вовк – _____.

— *Яка тварина вміє змінювати колір?*
— *Які кольори має веселка?*

* * *

— *Чим схожі, і чим відрізняються предмети на репродукції?*

* * *

Продовж речення

Жовтий колір мають: сонечко, банан, _____.
Синього кольору може бути _____.
Веселка з'являється, коли _____.
Морква має такий колір, як _____.

ПРИРОДА ПРОКИДАЄТЬСЯ

Відгадай

Де вона проходить –
Там травиця сходить,
Квіти розцвітають,
Солов'ї співають.
Хто вона? ...

Російська мова	***Українська мова***
тает	тане
лёд	крига
весенняя	весняна
оттепель	відлига
капли	краплі
почки	бруньки
сосульки	бурульки
вокруг	навколо
оживает	оживає
март	березень
апрель	квітень
май	травень
разнообразие	розмай

— *Яка пора року йде після зими?*
— *Чи відомо тобі, як прокидається природа ?*

* * *

Скоромовка

Вже весна і тане крига,
Врешті, весняна відлига.
Дзвінко з даху краплі скачуть.
Над вікном бурульки плачуть.

— *Скажіть, про яке явище в природі говориться у скоромовці?*
— *Якого кольору рання весна?*
— *Які весняні місяці ти знаєш?*

* * *

Запам'ятай!

У березні сім погод у нас надворі: сіє, віє, крутить, мутить, рве, зверху ллє, знизу мете.

Назва першого місяця весни – березень – пов'язана з брунькуванням у цей час берези, із збиранням її соку.

* * *

Бабусина скринька

Веснянки, як видно з самої назви, це пісні на честь приходу весни; вони здавна відомі багатьом народам. У різних місцевостях України ці пісні називаються ще гаївками, гагілками, маївками тощо.

* * *

Веснянка

Про що співа горобчик,
Який весну примітив?
Про ту малу вербичку,
Що колихає віти.
Про що співа струмочок,
Який біжить весною?
Про річку невеличку,
Що ген за далиною.
Про що співає хлопчик
У веснянім розмаї?
Про сонце і травичку,
Про щастя вріднім краї.

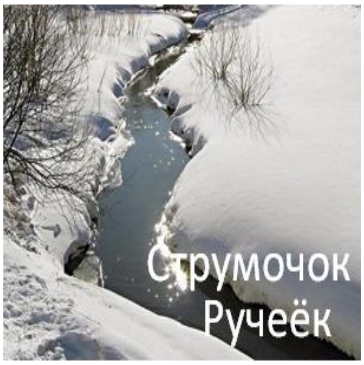

(Т.Коломієць)

* * *

Поєднай прислів'я за кольором

Як не злися метелиця,	**квітень з травою.**
Березень з водою,	**що ласкаве слово.**
Весняний день –	**все весною повіває.**

* * *

Прослухай текст. Дай відповіді на запитання:

— *Яка пора року минула?*
— *Яким став день?*
— *Як світить сонце?*
— *Що виросло на вербі?*
— Які птахи прилетіли?

ДИТЯЧІ ПІСНІ ТА ІГРИ

Відгадай

Прийшла вона до нас прекрасна,
Многовітна, тепла, ясна,
Ніби дівчина в вінку.
Ожили луки, діброви,
Повно гомону, розмови
І пісень в чагарнику.

Російська мова		***Українська мова***
петух		півень
воробей		горобець
кот		кіт
медведь		ведмідь
собака		собака

* * *

Склади текст

Вранці ясне прокинулося і визирнуло з-за . Воно . Яке чудове життя! заспівали на гілках . Прозора краплинка злетіла із зеленого . Розпускаються .

* * *

веснянки

гаївки

гагілки

маївки

* * *

Послухай вірш

Вийде, вийде, сонечко,
На дідове полечко,
На бабине зіллячко,
На наше подвір'ячко!

На весняні квіточки,
На маленькі діточки.
Тут вони граються,
Тебе дожидаються

— *Як ти вважаєш, чому заклички мають різні назви: веснянки, гаївки, гагілки, маївки?*

* * *

Знайди малюнок-відгадку.

Я найперший зацвітаю
Синім цвітом серед гаю.
Відгадайте, що за квітка,
Бо мене не буде влітку.

Я гордо голову тримаю
І перед вітром не схиляю.
Я жовтий, білий, полум'яний.
В саду я квітну на весні.
Скажи, яке ім'я мені?

Горів у траві росистій
Ліхтарик золотистий.
Світив і враз потух,
Перетворився в пух.

ВЕЛИКДЕНЬ

Відгадай

Переставте (умовно) місцями «кубики» зі складами – і ви дізнаєтесь назву найсвітлішого свята весни.

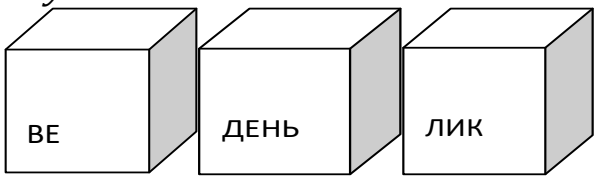

Російська мова		***Українська мова***
традиция		традиція
торжества		урочистості
поздравления		привітання
празднования		святкування
колокола		дзвони
милосердие		милосердя
Пасха		Пасха

* * *

Послухай вірш

Христос воскрес! Усе радіє.
Сміється сонечко з небес.
Прозора річечка аж мліє.
Христос воскрес!
Христос воскрес!
Пташки співають в полі, в лісі,
І дзвонить дзвін аж до небес,
Де білі хмарки розплелися, –
Христос воскрес! Христос воскрес!

* * *

Чому так кажуть:

- «Не кожен день Великдень, а хліб не паска».
- «Шити, білити, а завтра Великдень».

* * *

***Яке слово зайве*:**

1. Різдво, колядки, кутя, вертеп, Новий Рік.
2. Святий Миколай, грудень, щедрівка, чемна поведінка.
3. Паска, кутя, писанки, Христос Воскрес, весна.
4. Млинці, Масляна, проводи зими, новорічна ялинка.
5. Снігуронька, Новий рік, Дід Мороз, Святий Миколай.

* * *

— *Якими словами за традицією українці вітають одне одного на Великдень?*
— *Без чого не обходиться жоден Великдень?*

* * *

Гарна писанка у мене!
Мабуть, кращої нема:
Мама тільки помагала,
Малювала ж я сама.

(К.Перелісна)

Підготуй повідомлення «Великдень в моїй родині».

* * *

— *Як ти думаєш, де крашанка, а де писанка?*

Розмалюю писанку, розмалюю,
На Великдень татові й мамі подарую.
Намалюю я на ній сонечко, травичку,
Подарую писанку братикові й сестричці.

* * *

У прикарпатському місті Коломиї є унікальний, єдиний у світі музей «Писанка», де зібрано понад 10 тисяч писанок із різних країн світу.

Дізнайся про значення кольорів на писанках.

* * *

- Коли тебе вітають словами: «Христос Воскрес!» – слід відповідати _____.
- До Великодня в Донеччині готувалися так _____.
- До Великодня готували різні страви _____.
- Дівчатка розписували _____.
- Яйце – це символ _____.

* * *

- У народі говорять: «Дівчинка, як писанка».

— *Як ти розумієш цей вислів?*

* * *

Запам’ятай!

1. Остання перед Великоднем неділя називається Вербною або Квітною. Цього дня святять вербу.
2. На Великдень люди повинні бути добрими, милостивими, великодушними, чуйними до всіх , вибачити один одному всі минулі провини та образи.

ДРУЗІ НАШІ МЕНШІ

Поміркуй
Чи може тварина бути другом?

Російська мова	***Українська мова***
животные	тварини
собака	собака
жираф	жирафа
корова	корова
ёж	їжак
заяц	заєць
лисица	лисиця
попугай	папуга
летучая мышь	кажан
павлин	павлин (павич)
олень	олень

* * *

Чистомовка

Ра-ра-ра: Дуже рада дітвора.
Ар-ар-ар: Ми поїдем в зоопарк.
Ро-ро-ро: Доберемось на метро.
Ру-ру-ру: В зоопарку кенгуру.
Ру-ру-ру: Риє кріт собі нору.
Ру-ру-ру: Заєць обдира кору.
Ра-ра-ра: Закінчилася в нас гра.

* * *

Відгадай

— Як можна назвати одним словом всі відгадки?

Він із казки, він із пісні,
В нього зубки, як залізні.
Капустину він гризе,
Зветься звір на букву З.

Він ходить, голову задерши,
Не тому, що важливий граф,
Не тому, що горду вдачу,
А тому, що він _____.

* * *

Не кравець, а все життя з голками ходить.

* * *

Хвіст пухнастий,
Хутро золотисте,
В лісі живе,
В селі курей краде.

* * *

Голодна – мукає,
Сита – жує,
Всім дітям молоко дає.

* * *

З господарем дружить,
Будинок вартує,
Живе під ґаночком,
Хвіст колечком.

* * *

— *Де ми можемо зустріти диких тварин?*

— *Чому леви, тигри, мавпи живуть у зоопарку?*

* * *

— *Чи знаєте ви в якому місті нашої Республіки знаходиться зоопарк?*

Докучаєвський зоопарк “Зоосад”

Його територія велика. Тут є вольєри з тваринами, птахами, рептиліями, є озеро, є парк рослин – дендрарій. Нараховується понад 100 тварин, 7 з яких занесено в Червону книгу. Вирушаємо на екскурсію на потязі.

* * *

Гра “Хто живе у зоопарку?”. *Запам’ятай!*

гірський гусь

орел

качка

лебідь

папуга

кажан

павлин (павич)

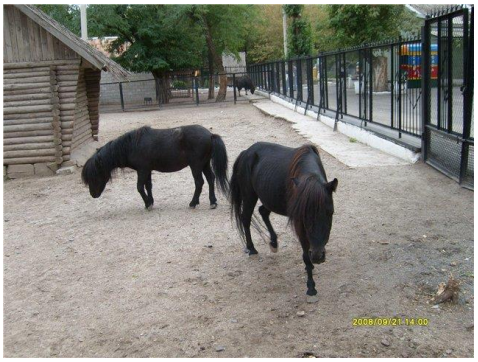

поні

олень

лисиця

дика свиня

крокодил

муфлон (баран)

* * *

Доповніть речення

Кіт, ведмідь, собака, тигр – це _____.

Качка, курка, папуга, чайка – це _____.

* * *

Гра «Назвіть дорослого».

Маленькі істоти виростають і стають дорослими. Назвіть дорослих істот.

Цуценя – _____.
Кошеня – _____.
Гусеня – _____.

Каченя – _____.
Курча – _____.
Індиченя – _____.

* * *

Гра «Вгадай слово за описом»

Великий
вайлуватий
клишоногий
неповоротний
гімалайський
дресирований

Сірий
білий
полохливий
косоокий
вухатий
спритний

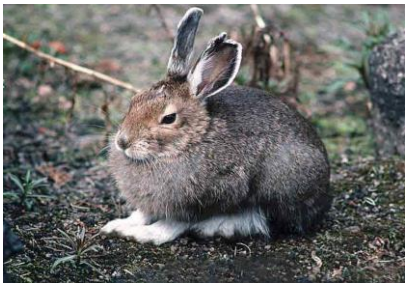

* * *

Прослухайте оповідання «Ведмежатко захворіло»

Жив собі ведмедик: бешкетун і веселун. Любив лазити по деревах і ласувати медком. Та настав день, коли його забрали до зоопарку. Сумно йому було без лісу, його лісових друзів. Але поступово ведмедик звик жити у вольєрі й затоваришував із сусідами-звірятами.

Якось гості в зоопарку непомітно кинули у вольєр шоколадні цукерки. Ведмежатко їх з'їло, й у нього почав боліти животик. Михасика поклали до лікарні. Його оглянув уважний ветеринар – лікар тварин – призначив лікування. Ведмедик пив несмачні гіркі пігулки, йому робили уколи. Ведмедик плакав. А ветеринар жалів його та просив, щоб ніколи не їв він їжі, яку приносять відвідувачі зоопарку. З цим же проханням ветеринар звертається і до людей: ви ж розумні, не псуйте здоров'я тварин, не годуйте своєю їжею.

— *Сформулюйте правила поведінки в зоопарку.*

* * *

Прослухай оповідання В.Біанкі «Купання ведмежат»

Наш знайомий мисливець ішов берегом лісової річки та раптом почув, як затріщало галуззя дерев. Він злякався і заліз на дерево.

Із хащів вийшли на берег велика бура ведмедиця і з нею двоє веселих ведмежат. Ведмедиця схопила одне ведмежа зубами за загривок і ну занурювати в річку.

Ведмежа верещало і пручалося, але мати не випускала його, доки гарненько не вимила у воді.

Друге ведмежа злякалося холодної ванни і навтьоки – у ліс.

Мати наздогнала його, навчила, як треба слухатися, а потім – у воду, як першого.

Ведмежата були дуже задоволені купанням: день був спекотний, і їм було жарко в густих кошлатих шубках. Вода добре освіжила їх. Після купання ведмеді знову зникли в лісі, а мисливець зліз із дерева і пішов додому.

— *Як мама-ведмедиця піклується про дітей?*

— *Чи можливе таке купання в зоопарку?*

* * *

Прочитай

Коли киця любить, а коли сердиться

Киця любить, як по спинці
Гладжу киценьку свою,
Як дарую їй гостинці,
Кашку, молочко даю.
Киця сердиться на мене,
Як смикну її за хвіст:
Очі зробляться зелені
І не п'є тоді й не їсть.

(М.Познанська)

* * *

У зоопарку

Ми були у зоопарку,
Звірів ми дивились там.
Ось з країн далеких, жарких
Леви, тигр, гіпопотам.
Слон, жирафи, дві сусідки –
Ягуари із саван,
З джунглів мавпочки у клітках,
І папуги, і удав.
Ось із півночі ведмеді:
Біле хутро, наче сніг,
Є і бурі тут ведмеді.
Кланяються – прямо сміх.
Як же тут тварин багато,
Перелічити не зміг!
Треба їх нагодувати,
Напоїти треба всіх.
Я скажу вам, друзі, так:
Ви приходьте в зоопарк,
На тварин усіх погляньте,
Тільки цур, їм не завадьте!

(Н.Григор'єва)

КАЗКА «РІПКА»

Відгадай

На городі виростала,
Сили набирала,
Непомітно, дуже швидко,
Великою стала
Став тут дід усіх гукати
Та красуню рвати.
А цю казку, діти, ви
Встигли відгадати? (Ріпка)

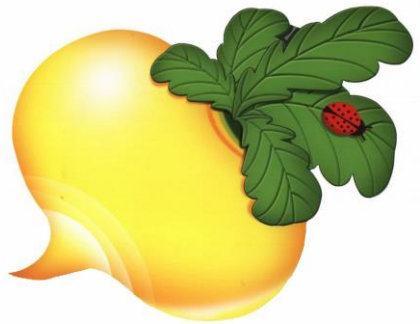

Російська мова	***Українська мова***
репка	ріпка
дед	дід
бабушка	бабуся
внучка	онука
кошка	кішка
мышка	мишка
звать	кликати, гукати
тянут-потянут	тягнуть-потягнуть
вытянуть	витягнути

* * *

Послухай

Посадив дід ріпку і каже:

— Рости, рости, ріпко, солодка!

Рости, рости, ріпко, велика!

Виросла ріпка солодка-солодка, велика-превелика.

(Російська народна казка «Ріпка» в обробці А.Толстого)

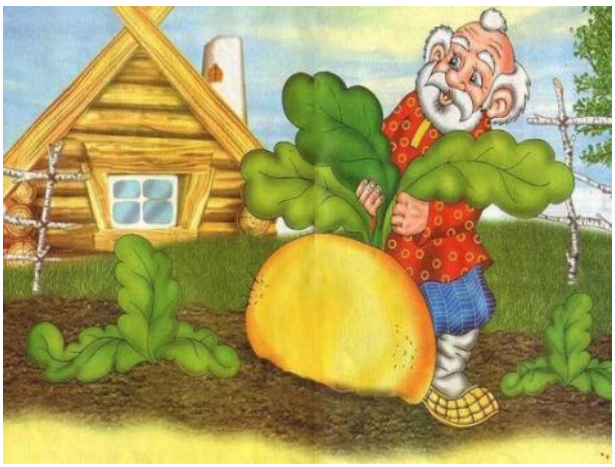

* * *

— *Скільки героїв у кожній казці?*
— *Встанови відповідність між казкою і героями.*
— *Вибери героїв до казки «Ріпка».*

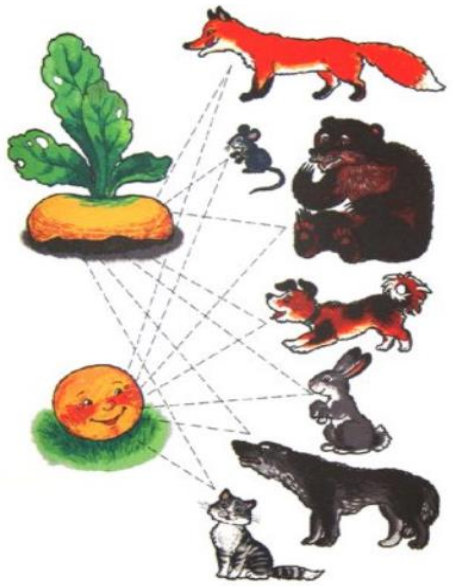

* * *

Прибігла сіра мишка,
Потягнула ріпку трішки,
Раз, два, три,
раз, два, три,
Ріпку витягли вони!

* * *

Встав героїв за малюнком.

Покликала кішка _____,
Мишка за _____,
Кішка за _____,
Жучка за _____,
Внучка за _____,
Баба за _____,
Дід за _____ –
Тягнуть-потягнуть – і витягли _____.

* * *

Послухай

Багата та родюча земля Донеччини.
Слава Донеччині!
Донецький край,
Сторононька рідненька,
Щастя бажаю,
Земля-ненько!
(М.Ушаков)

— На полях Донеччини вирощують _____, _____, _____.

* * *

Поміркуй. Гра «Вершки та корінці»

морква
картопля
квасоля
ріпа
помідори
буряки
огірки

* * *

Пропонуємо тобі здійснити подорож на виставу до театру.

— *Пригадай правила поведінки під час вистави.*

Приготуйте вушка, оченята,
Зараз у театр будемо грати.

* * *

— *Чому в народі кажуть?*

❖ «Простіше пареної ріпи».

❖ «У землю крихти, а із землі коржі».

* * *

Зверни увагу!

Ріпу і смажили, і парили, і варили, і їли в сирому вигляді, і вживали сік.

Знайди на малюнку дві однакові ріпки

КАЗКА «РУКАВИЧКА»

Відгадай

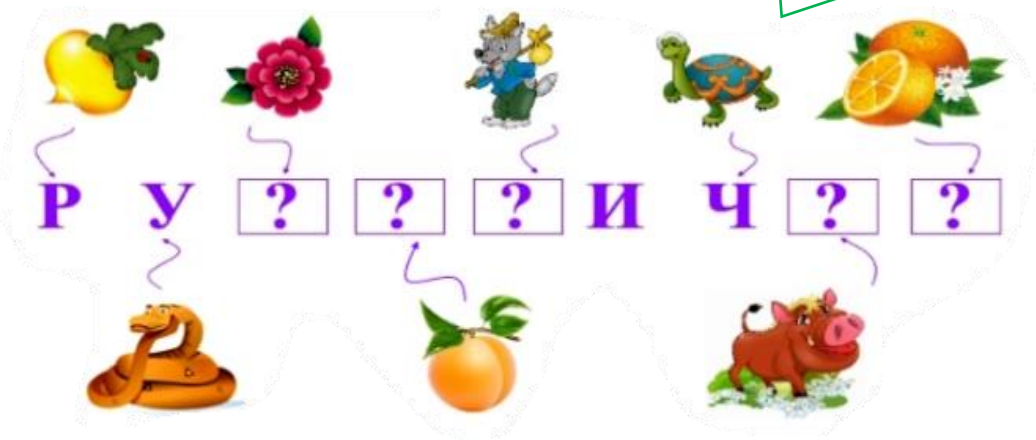

Російська мова	***Українська мова***
сказка	казка
стихотворение	вірш
поговорка	приказка
мышка	мишка
волк	вовк
заяц	заєць
медведь	ведмідь
лисица	лисиця
рукавичка	рукавичка

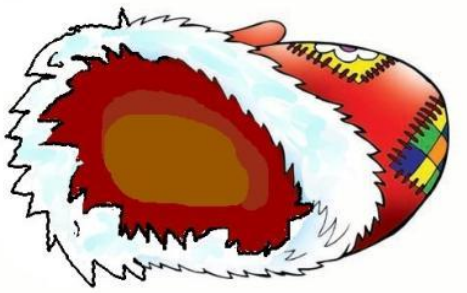

* * *

Прочитай

Ішов лісом, а за ним біг , та й загубив .

От біжить , улізла в ту та й каже: — Тут я буду жити!

Коли це плигає та й питає: — А хто-хто в цій ?

— Я -шкряботушка. А ти хто?

— Я -скрекотушка. Пусти й мене!

От уже їх двоє.

* * *

Розкажи казку за малюнками

* * *

Знайди пару

скрекотушка
шкряботушка
іклан
братик
набрідь
побігайчик
сестричка

* * *

Промов за вчителем

За-за-за – замекала _____.
Зу-зу-зу – прив'язали ми _____.
Зо-зо-зо – йди сюди, _____!
Зе-зе-зе – дід їй сіно _____.
Зі-зі-зі – є що їсти цій _____.
Зи-зи-зи – буде молоко нам від _____.

* * *

Де ж усі сховались звірі?
У якій такій квартирі?
Дуже тісна, невеличка
Це чудова _____.

* * *

Проведи мишку до рукавички.

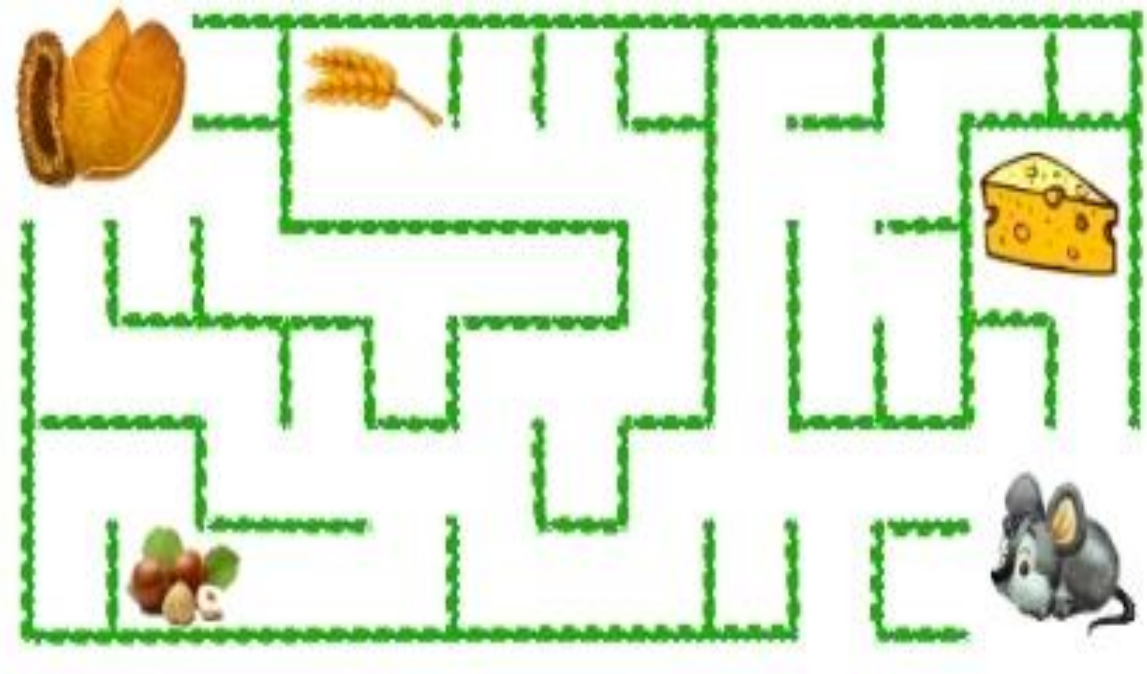

* * *

Запам'ятай!

Казка – вигадка, та в ній щось повчальне зрозумій.

УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ПІСНЯ «ХОДИТЬ ГАРБУЗ ПО ГОРОДУ»

Відгадай

На городі виріс дужий,
Круглий, жовтий і байдужий.
Бач, аж боком в землю вгруз!..
Хто цей лежень? – То ж ____!

Російська мова		***Українська мова***
тыква		гарбуз
картофель		картопля (бараболя)
фасоль		квасоля
боб		біб

* * *

Гра «Опиши, ми відгадаємо»

Подивіться уважно. У гості до нас завітали овочі і фрукти. З усього виберіть щось одне. Тільки не кажіть назви вибраного вами овоча чи фрукта, а розповідайте, який він.

— *Який він за формою?*
— *Якого він кольору?*
— *Який на смак?*
— *Це овоч чи фрукт?*

Ми спробуємо відгадати за вашими розповідями.

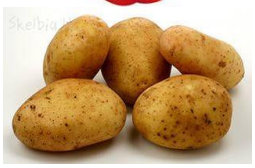

* * *

Скоромовка

На город заліз гарбуз, у землі засів, загруз.
Налетіла враз гроза й намочила гарбуза.

* * *

Прослухайте українську народну пісню «Ходить гарбуз по городу». Розіграйте пісню за ролями:

гарбуз

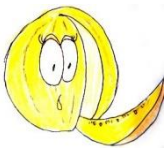
диня

огірочки

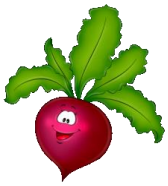
буряки

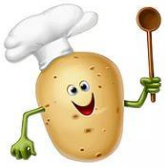
бараболя

квасоля

боби

* * *

Чому в народі кажуть: «Глядіть, щоб вам гарбуза не піднесли!», «Коли б вам гарбуз не покотився!» або бажають: «Бодай вам гарбуз стелився!».

Юнак, якому судився гарбуз, вимушений був пригоститися ним, унаслідок чого інтерес до дівчини пропадав; це було не стільки образливо, скільки тактовно й мудро. Він виходив з гарбузом в руках і всі сусіди бачили по цьому гарбузу, що дівчина відмовила хлопцеві.

* * *

Запам’ятай!

Гарбуз для здоров'я. М'якоть гарбуза широко використовується в кулінарії. Його запікають, варять, додають до каші, супів, пирогів, салатів, з нього навіть роблять компоти.

КАЗКА «ЛИСИЦЯ ТА ВОВК»

Згадай
Які народні казки ти знаєш?

Російська мова		***Українська мова***
находка		знахідка
прорубь		ополонка
минутка		хвилинка
воротник		комір
наутёк		навтьоки
приговаривает		примовляє
подняться		підвестись
свернулась		згорнулась

* * *

Послухай казку

— *Що переплутав художник?*

* * *

Розкажіть казку за малюнками, упорядкувавши їх.
Поставте запитання кожному герою казки.
Розіграйте казку в ролях.

Дайте поради звірям, як треба вчинити.
Зміни казку так, щоб вона закінчилася добре для всіх героїв.

* * *

Їхав лис через ліс, лисенятам капці віз,
Щоб соснові шишки не кололи ніжки.
Біг додому лісом лис. Шелестів за лисом ліс.

* * *

Запитай у дорослих, чи живуть у нашому краї лисички та вовки.

Дізнайся про них щось цікаве і розкажи у класі.

* * *

— Якою була лисиця (доброю, ввічливою, хитрою, скупою)?
— Яким був вовк (хитрим, розумним, довірливим)?

КАЗКИ, ІГРИ, ВІРШІ

Відгадай

Ця дивна країна
Довкола – чудесна,
І все там чарівне,
Скрізь – диво-краса.

Подумайте, друзі,
Промовте, будь ласка,
Яка це країна?
Згадали? Це ж ____!

Російська мова	*Українська мова*
сказка	казка
сказочные герои	казкові герої
кот	кіт
петух	півень
волк	вовк
лисица	лисиця

* * *

Промов за вчителем

Чі-чі-чі
Не лежи на печі
Чі-чі-чі
А на печі калачі

Ад-ад-ад
За вікном листопад.
Лі-лі-лі
Осіннє листя на землі.

* * *

Послухай

Рано півник уставав –
Голосок свій подавав.
Раз знайшов він колосок
І поклав його в мішок.
До млина із ним пішов
І на борошно змолов.

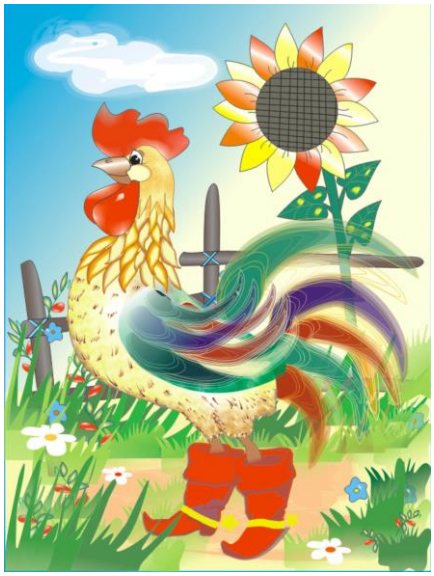

* * *

Гра «Хто зайвий?»

- Круть, Верть, Півник, Кіт?
- Лисичка, Мальвіна, Сорока?
- Івасик-Телесик, Дід, Баба, ведмідь?
- Курочка Ряба, Мишка, Лисичка?

* * *

Збери казкову сімейку.

— *Чому мишенят назвали Круть і Верть?*

— *Без кого не можна було витягнути ріпку у казці «Ріпка»?*

— *Скільки героїв у казці «Лисичка та Журавель»?*

* * *

Наш Донбас – це край багатий, як про нього не читати.

Земля наша овіяна міфами, легендами, казками, віршами, що прославляють наш край.

Шумлять сади над берегами
В моєї юності краю.
Де б я не був, а все ж думками
Лечу в Донеччину свою.

(В.Сосюра)

* * *

Послухайте і продовжте:

- «Колобок, колобок, я тебе _____.»
- «Я коза-дереза _____.»
- «Іди, бабка, не лежи _____.»
- «Я, бичок-тритячок _____.»

* * *

Поміркуй.

Знайди героїв однієї казки.

* * *

Гра «Упізнай уривок з казок»

а) «Аж біжить лисичка. Побачила глечик, випила молоко, а голови назад не витягне. Ходить, кружить головою і каже: «Ну, глечику, пожартував і годі».

б) «Працював дід не марно: зійшла ріпка гарно. Щодень ішов дід у город, набравши води повен рот, свою ріпку поливав, їй до життя охоти додавав».

в) «От біжить лисичка, влізла в рукавичку, та й каже: «Тут я буду жити».

* * *

Поміркуй.

Пригадай казку. Віднови послідовність дій у казці.

* * *

Поєднай прислів'я за кольором.

Хто багато читає,	**а розуму в них багато.**
Добре того вчити,	**той багато знає.**
Казки маленькі,	**хто хоче все знати.**

ЛІТО

Відгадай

Розквітають в луках квіти,
Все зелене, молоде...
зеленіють в лісі віти.
За весною ____ йде.

Російська мова		***Українська мова***
лето		літо
солнышко		сонечко
лучик		промінець
туча		хмара
ветер		вітер
трава		трава
речка		річка
пригревает		пригріває
расцветает		розквітає
зеленеет		зеленіє
цвета, краски		барви, кольори

* * *

Прочитай

Ось і Літечко прийшло,
Різні барви принесло.
Стало Літо малювати,
Стало землю прикрашати.

(Т.Роса)

— *Які літні місяці ти знаєш? Якого вони кольору?*
— *Обґрунтуй свою думку. Наведи приклади із власного досвіду.*
— *Чому кажуть: «Улітку один тиждень рік годує?»*

* * *

Послухай

Літо вчора я зустрів
Скільки в тебе кольорів?
Не лічило я ніколи.
Запитай колосся в полі,
У берізки, квітів, річки,
У пташат, у дня і нічки…
А найкраще – в дітвори,
Ті – полічать кольори.

— *Скільки ж у літа кольорів ? Співвіднеси вірш і малюнок.*

— *Допоможи Літечку розфарбувати все навколо.*

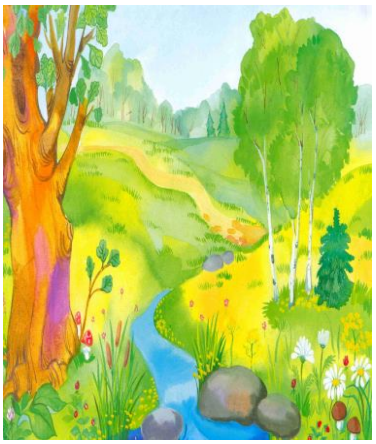

Зразок: Небо Літо розфарбувало блакитним кольором.

Річку _____. Листя дерев _____. Квіти _____.

* * *

Російська мова		*Українська мова*
вишня		вишня
клубника		полуниця
крыжовник		аґрус
черешня		черешня
смородина		смородина
малина		малина

* * *

— *Ви любите ласувати ягідками?*

Незнайко та Буратіно також полюбляють ягоди.

Покладіть у кошик кожному з них тільки ті ягоди,

назви яких містять стільки ж складів, скільки й імена казкових героїв.

* * *

Запам’ятай!

Народні літні свята: Трійця, Івана Купала, Спас.

* * *

Підготуй повідомлення «Чим корисні дари літа»

Зразок: *Смородина багата на вітаміни. Її треба їсти влітку, щоб було міцне здоров'я взимку. Мої бабуся і мама заготовляють на зиму варення, компоти, сушені ягоди.*

* * *

Поєднай прислів'я за кольором

Літо запасає,	**той взимку голодує.**
Бджоли раді цвіту,	**а зима – підбериха.**
Хто влітку байдикує,	**а люди літу.**
Літо – збериха,	**а зима з'їдає.**

* * *

Уяви, що ти екскурсовод.

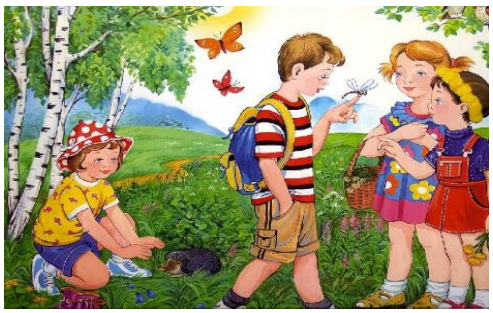

— *Пропонуємо тобі здійснити екскурсію рідним містом (селом).*

— *Склади розповідь про улюблені місця відпочинку.*

— *Пригадай правила поведінки під час дозвілля.*

* * *

— *Чому в народі кажуть: «Де народився, там і згодився?».*

* * *

Ти мандруєш рідним краєм.

— *Якими кольорами літо розфарбувало рідну Донеччину?*

Кальміус влітку _____.

Ковиловий степ _____.

На фоні _____ листя _____ соняшники.

_____ маки прикрашають степи рідного краю.

Колоситься _____ море пшениці.

Безкрає _____ Азовське море.

_____ веселка в літньому небі рідного краю.

Прикрашають рідну Донеччину _____, _____, _____, _____ троянди.

ДОДАТКОВИЙ МАТЕРІАЛ

До теми «Рідний край – Донеччина моя»

Бесіда

- Де ти народився? Де виріс? Почав ходити до школи? Як називається твоє місто? Це і є твоя маленька батьківщина. А якщо зібрати маленькі батьківщини всіх дітей нашої країни – вийде одна велика Батьківщина. Як називається наша Батьківщина?

* * *

Асоціативний кущ

дім
↑
батьківщина ← **РІДНИЙ КРАЙ** → земля
↓
батьки

* * *

Тлумачення слова

Рідний край – це …

Словник

Громадя́нин – людина (мешканець) певної країни.

* * *

Щоденник краєзнавця

Землею наших пращурів, нашою отчиною є Донеччина. Цей мальовничий край у давні часи називали Диким полем. Тут жили скіфи й сармати, хазари і кіммерійці, таври й роксолани. Саме на цій землі виник славнозвісний регіон з гордим іменем – Донбас, що відкрив свої скарби людям.

Словник

Пращури –далекі предки, родоначальники.
Скарби – природні багатства надр, лісів, морів і т. ін.

* * *

Продовж рядочок

Рідний край (який?) дорогий, улюблений, міцний, могутній, найкращий, прекрасний, наш, рідний, чудовий, щасливий, єдиний, квітучий, світлий.

* * *

Складіть речення, використовуючи слова

Батьківщина (що робить?) оберігає, захищає, примножує, возвеличує, надихає.

* * *

Прислів'я та приказки

- Батьківщину бережи від ворогів.
- Батьківщина як мати, усіх захистить.
- Батьківщина своїми синами пишається.
- У птаха – гніздо, у людини – Батьківщина.
- Де рідний край, тут і рай.
- Кожна травичка на своєму корені росте.
- Добре тому, хто в своєму дому.
- Рідна земля і в жмені мила.
- Рідний край – земний рай.
- Всюди добре, а дома найліпше.
- Кожному мила своя сторона.
- Батьківщина-мати, умій за неї постояти!
- Без Батьківщини немає людини.
- Бережи Вітчизну, як око, і вона тебе завжди берегтиме.
- Всяка пташка своє гніздо знає.
- Де не є добро, а вдома краще.
- Дерево міцне корінням, людина – родом і народом.
- Додому і кінь жвавіше біжить.
- Добре тому, хто в своєму дому.
- Жити – Вітчизні служити.
- За своїм краєм серце болить.
- За рідний край життя віддай.
- Батьківщина – всім матерям мати.
- За морем тепліше, та дома миліше.
- За рідним краєм і в небі сумно.
- Кожен край має свій звичай.
- Людина без Вітчизни, як соловей без пісні.
- Навіть пташка має рідну землю.
- На чужій стороні й весна не красна.
- Не бувши на чужині, не оціниш по-справжньому рідної землі.
- Розлука навчить рідний край любить.
- У чужій сторонці навіть не звідти сходить сонце.
- Як будеш рідної землі триматися, то будеш від неї сили набиратися.

* * *

Місто мільйона троянд
(Легенда)

Було це не зовсім далеко, а можна сказати, зовсім близько. Не дуже давно жив на світі добрий чарівник. У нього було багато дітей: і дочки, і сини. Всі вони дуже багато працювали, щоб у своєму світі їм було затишно. Добрий чарівник намагався допомагати всім: кому подарує тепло, кому світло. І все було б добре на білому світі, якби не з'явився там злий чаклун. Йому стало заздрісно, що доброго чарівника всі люблять і шанують, запрошують у гості, а за нього, навіть, не згадують. І тоді вирішив злий чаклун забрати всю силу у доброго чарівника, щоб самому керувати світом. Він зібрав своє військо і направив до земель доброго чарівника.

Але не бувати цьому! Встали дочки та сини на захист свого батька і рідної землі. Дочки перетворилися на величезні непрохідні кущі, щоб ворог не дістався до рідної землі; а сини перетворилися у величезні шипи на цих кущах, щоб кожен, хто намагався пролізти через непрохідні кущі ранилися об гострі шипи. І не змогло чорне військо побороти дітей доброго чарівника, пішли геть. А злий чаклун лопнув від злості. Не все в житті буває так, як плануєш.

А діти доброго чарівника розквітли від радощів чудовими квітами. Їх було так багато, що люди говорили: «Просто мільйон троянд прикрашають і оберігають наше місто!».

Минув час, на місці маленького містечка виріс величезний мегаполіс, який як і раніше прикрашають і оберігають варти – діти доброго чарівника. А місто називають містом мільйона троянд.

Ви здогадались про яке місто йдеться мова? Це наш Донецьк!

(Н.М.Шитікова)

Рідна земля

Ти даєш мені сонце погоже,
І повітря даєш, і снагу…
Не вславляти тебе я не можу
Отаку як життя дорогу.
Та коли б я була не людина,
А зелена береза була,
Я шуміла б про тебе в долині,
Твоя слава ще більше б росла.
І коли б солов'єм я співучим
У твоїх народилась лісах,
То про тебе, велику й могучу,
Я навчила б співать небеса.

(В.Ткаченко)

* * *

Рідна земле в сонячній короні,
Дорога і люба без прикрас –
В сполохах заграв і шапках териконів,
Із співучим іменем Донбас
В лавах вугіль блиска, як рубіни,
В печах сталь янтарно визріва, –
Недарма тебе перлиною країни
З гордістю народ наш назива.

(Л.Філімонова)

* * *

Донеччино моя!
Моя ти Батьківщино!
Тобі любов моя і всі мої чуття!
Я до твоїх грудей приникнув,
Як дитина,
Щоб знов набратись сил
Для пісні і життя.

(В.Сосюра)

* * *

Що таке Батьківщина?
Під віконцем калина,
Тиха казка бабусі,
Ніжна пісня матусі,
Дужі руки у тата,
Під тополями – хата,
Під вербою – криниця,
В чистім полі – пшениця,
Серед лугу – лелека,
І діброва далека...
А для нас – це Донбас –
Рідний і величавий!

(П.Бондарчук)

* * *

Мій рідний край,
Моя домівка мила,
Ти для душі моєї рай,
З тобою перші кроки я зробила,
Нехай лунає пісня через край,
Мов птах розправить крила,
Веселий соловей на дудці вигравай.
Щоб в кожному куточку задзвеніло,
Для кожного домівка – милий край.
Люби її, щоб в серці защемило,
Де б ти не був, ти завжди пам'ятай –
В своїй країні, тобі до всього діло,
Славімо рідний край!

(Л.Філімонова)

* * *

Є щось святе в словах: мій рідний край.
Для мене це матусі пісня ніжна.
І рідний сад від квіту білосніжний.
І той калиновий у тихім лузі гай.

Загадки

У всіх людей одна святиня,
Куди не глянь, де не спитай,
Рідніша їм своя пустиня,
Аніж земний в чужині край.
Їм красить все їх рідний край.
Нема без кореня рослини,
А нас, людей, _____
(*без Батьківщини*).
Про неї всі знають,
Люблять, поважають,
А солдат на варті
Береже, охороняє.
Хто вона, всі знають!

(Батьківщина)

У світі одна – всім потрібна вона.

(Батьківщина)

Ось стоїть біленька хата -
Там твої матуся й тато,
Твої сестри та брати
І, звичайно, там є ти.
Ще бабусі, дідусі,
Зібралися геть усі!
Бути в кожного повинна
Дружня та міцна _____ *(родина)* !

До теми «Символи нашої Республіки»

Донбас

Донеччино моя… Земля батьків, наша отчина. Нема нічого дивного в тому, що тебе інколи називають Донбасом. Це, насамперед, викликано твоїм індустріальним розквітом. У цьому не важко переконатися…

Вам доводилося дивитися на землю Донеччини з висоти лайнера? Особливо вночі?

Від Святих Гір до самого синього моря і зі сходу на захід, скільки око сягає, вона усіяна вогнями. Враження таке, що всі зорі з небес опустилися на землю. Мерехтять вони, мов золоті зернята. А, можливо, це світяться людські серця? І спливають з надр пам'яті слова поета: «золото не тільки під землею, золото у кожного в душі».

Це і про нас, донбасівців, сказано. А зоряне небо на землі – то світло великих міст і малих сіл.

(С.Жуковський)

* * *

Прапор

- Прапор ДНР являє собою полотно з трьома горизонтальними смугами – чорною, синьою та червоною, на яких розміщено герб ДНР, а також слова «Донецкая народная» і «республика», виконані в стилі російського уставу зверху і знизу від герба відповідно. В такому вигляді (але без слова «народная») прапор ДНР використовувався організацією «Донецька республіка» ще у 2000-х роках.
- Існує припущення про те, що прапор ДНР використовувався ще в часи Донецько-Криворізької республіки, але воно не має наукових підтверджень. Існують різні трактування символіки кольорів прапору. За однією із них за основу було взято російський прапор, проте білий колір було замінено на чорний, оскільки «чорне – це символ православ'я, а у сім'ї Романових, які проіснували 300 років, чорне теж зверху».
- Прапор – це офіційний державний символ країни. Фон прапору – це триколор. Чорний колір символізує родючу землю й вугілля Донбасу. Синій колір символізує дух народу, прагнення до миру й води Азовського моря. Червоний колір – це символ пролитої крові за довгоочікувану свободу жителів даного регіону.

* * *

Герб

Герб країни – офіційний символ. На ньому зображений срібний двоглавий орел, який підняв догори два крила. На грудях орла у червленому щиті – Святий Архистратиг Михайло в срібному убранні й

озброєнні та чорній мантії, із мечем й срібним з золотими краями щитом із золотим хрестом. Ноги у орла відсутні.

* * *

Донбас

Донбас – це край, багатий на кам'яне вугілля. Цю корисну копалину виявили дуже давно, майже 280 років тому.

Колись під час походу російські воїни запалили в полі вогнище, щоб зварити собі їжу і погрітися коло вогню. Дрова згоріли, а земля продовжувала горіти. Всі перелякалися. А то горіла не земля, а кам'яне вугілля, що виглядало з-під землі. Так цілком випадково люди виявили дуже велику кількість кам'яного вугілля на Донбасі.

* * *

Донеччино моя, твоїх вітрів дихання
Я відчуваю знов, як в ті далекі дні,
Коли квітки в росі солодкого світання
Над голубим Дінцем всміхалися мені.
Донеччино моя, моя ти батьківщино,
Тобі любов моя і всі мої чуття!
Я ж до твоїх грудей приникнув, як дитина,
Щоб знов набратись сил для пісні і життя.

(В.Сосюра)

Донеччина

Дихне над очеретами
Зі сходу вітровій.
Донеччино, Донеччино,
Коханий краю мій.
Затуманію поглядом,
Душею затремчу.
І мрією, і спогадом
До тебе я лечу.

(С.Жуковський)

Терикон

Немов шоломи
Богатирів,
Незвичні гори
Хтось в небо звів.
То насипали
Не дні - роки
Породу з шахти
Трудівники.
А терикони
Такі у нас,
Що з них нам видно
Увесь Донбас! *(Г.Бойко)*

* * *

Терикони – символ Донбасу. Без них йому ніяк. Це візитка краю. Високі терикони є лише в Донбасі, в інших кам'яновугільних басейнах вони менші, невиразні. А на Донеччині терикони завжди з розмахом, як і донецькі люди.

Терикони – це пам'ятник шахтарської праці і слави. Тільки сміливі, працьовиті люди можуть вирвати з надр землі стільки вугілля і стільки породи. Тільки вони зможуть звести такі новітні піраміди.

До теми «Міста і села Донеччини»

Міста нашого краю

Наша Донеччина рясно уквітчана містами, селищами і селами. Найбільше місто краю – Донецьк – наш обласний центр. Він знаходиться біля витоків річки Кальміус.

Поети складали про міста вірші, а композитори – пісні. Місто свого дитинства Дебальцеве любив видатний український поет Володимир Миколайович Сосюра. Він присвятив йому вірш, в якому згадує про свої босоногі роки, далеке дитинство.

* * *

Маленькому другу

Де б не жив ти: у містечку, в місті,
В селищі, віддаленім селі –
Над тобою сяє променисто
Щедро сонце рідної землі.

Кетяги червоної калини,
Золотисті колоски в полях –
Це твоя земля, твоя країна,
Найдорожча за усе земля.

(В.Зорік)

* * *

Прослухайте два тексти.
В якому з них розповідається про місто, а в якому про село?

Довгі вулиці, велика площа. Бурхливий рух транспорту. Люди кудись поспішають. Високі будинки виструнчились у два ряди.

Більшість людей живе у садибах. Вони саджають великі городи та збирають у власних садках яблука, вишні та груші. На подвір'ях походжають кури та індики.

* * *

Оповідання
Рідне місто (село)

Приїхав Тарасик із села в гості до дідуся, який жив у великому місті. Дідусь вирішив показати онукові місто.

Скільки цікавого побачив хлопчик! І багатоповерхові будинки, і метро, і трамваї, і тролейбуси. Побували вони з дідусем і в цирку.

Повернувся Тарасик утомлений, але задоволений.

- Ну як? Сподобалося тобі наше місто? – запитав дідусь.
- Ще й як! Весело відповів Тарасик.
- Може зостанешся з нами? Ходитимеш тут до школи?
- Ні, дідусю, краще в селі житиму! Там мама і тато, сестричка Оксанка, песик Бровко, корова Лиска. І садок наш гарний. А річка яка! Усього не перелічиш…

Яка стежка найкраща?

Засперечалися дітки, яка стежка найкраща.

- До крамнички, бо там є цукерки.
- Ні, до школи, бо там є дітки.
- Ні, до річки, бо там можна скупатися.
- Ні, в садок, бо там є груші, яблука.
- Ні, в поле, бо там просторо…

Але тут приспіла мама. Дітки й питають, яка стежка найкраща.

- Додому, дітки. До рідної хати.

* * *

Шахтарський край,
Мій рідний край,
Багатий і великий
Є тут усе: лани, степи,
Ліси, озера й ріки.

* * *

Ігри

«Ми веселі діти»

Ті, що грають, стоять на одній стороні майданчика і хором говорять: «Ми веселі діти, любимо бігати й гратися, ану спробуй нас догнати.»

Після останніх слів усі перебігають на другу сторону майданчика, а ведучий, що перебуває на середині майданчика, намагається наздогнати й торкнутися тих, хто перебігає. Спійманий стає помічником ведучого й допомагає йому затримувати дітей під час наступної перебіжки. Гра закінчується, коли всіх учасників спіймано.

* * *

«Хто придумає кінець – отой буде молодець»

Ігрова вправа легко дається дітям. Учитель називає початок слова, а діти його закінчують:

Батьків(…щина), ве(…сна, …рба), го(…ра, …лова, …дина), мі(…сто), се(…ло).

* * *

- *А чи знаєте ви, яка особливість нашої донецької хати, в якій сотнями років жили наші предки?*

Слобожанська хата

Хати на півночі і на півдні Донеччини відрізняються своїм зовнішнім виглядом. На півночі нашого краю, починаючи від міста Дружківка і до самого Красного Лиману, охоплюючи Добропільський, Олександрівський, Артемівський і Краснолиманський райони, сільські хати належать до слобожанського типу будівель.

Назва «слобожанська хата» походить від Слобідської України – північно-східних земель України.

На цих землях з віками виробились особливості житлових споруд, одягу, орнаменту, у населення протягом віків сформувались мовні особливості.

Характерними ознаками слобожанської хати є сішки – дерев'яні колонки, які підпирають даховий навіс, – піддашки – своєрідну галерею навколо хати. Тут селяни восени просушують цибулю, часник, кукурудзу тощо.

Особливістю слобожанської хати є віконниці, якими зачиняються вікна. Часто віконниці бувають оздоблені традиційним українським орнаментом: деревом – вазоном, що виростає з вази або глечика. Обов'язково перед хатою розташовується палісадник – невеликий квітник. Тут ростуть різноманітні квіти, але серед них обов'язково є барвінок і любисток – найулюбленіші з рослин.

Зазвичай хату обмазували глиною, білили. У дворі селянина-слобожанина стояли амбар (винбар), повітка, саж, погріб і клуня. Усередині хата прикрашалась рушниками, вишитими геометричним і рослинним орнаментами.

Звичаї та обряди, пов'язані з хатою

З давніх часів існує багато звичаїв та обрядів, у яких значне місце відводиться хаті. У різні пори року, під час календарних свят, до хати звертаються як до живої істоти, її освячують, чепурять і уквітчують.

Ось як вшановувалася хата взимку, на «голодну кутю». Цей звичай був записаний з народних вуст на початку XX століття на Донбасі.

«Голодна кутя» відбувається 5 січня. У цей день ніхто не повинен їсти, доки не посвятиться вода. Тільки маленьким дітям дозволяють попоїсти що-небудь, та й то не інакше, як перед цим напоївши їх минулорічною «святою водою». Зранку хто небудь із дітей повинен підбавити на «покуття», тобто у куток перед іконами, сіна. Несучи з городу сіно, дитина повинна була весь час «квоктати»: кво-кво це для того, щоб весною добре сідали квочки. Але ось батько чи дід вернулись із церкви і принесли свяченої води.

На цей час господиня виставила на стіл великий пиріг з капустою або з горохом і шматочок крейди.

Батько бере «кропило», зроблене з сіна або з васильків, і кропить спочатку хату всередині, а потім іде надвір і кропить хату зовні, кропить сараї, амбар, погріб і подвір'я, кропить овець, корів.

Услід за кропленням тієї чи іншої будови він пише крейдою хрести на дверях, вікнах, воротах, на кадушках (бочках), на санях.

Під час кроплення за батьком ходить хлопчик, гримаючи на тарілці вже згаданий великий пиріг. Цей обряд називається «хрести писати і пироги кусати».

Слідом за кропленням усього господарства буває окреслення крейдою хати. Для цього хто-небудь із сім'ї бере крейду і проводить нею безперервну лінію по стінах навколо хати; це робиться для того, щоб не розходились із двору кури.

* * *

Соняшник за тином

Намалюю маму,
Намалюю тата.
Далі – наш садочок,
А в садочку – хата.
Біля хати – квіти,
Мальви та жоржини,
Й, ніби сонце сходить, –
Соняшник за тином. *(І.Складаний)*

* * *

Історія створення Донецька

Заселення території нашого міста почалося ще в XVII сторіччі. Саме в цей час у цих місцях почали селитися запорізькі козаки. Вони будували зимівники і хутори, а ще охороняли дорогу з Дону на Запоріжжя. На початку XIX сторіччя тут з'явилися села. На початку XIX сторіччя на території Донецького краю були знайдені поклади кам'яного вугілля. Тут з'являються невеличкі шахти. Перша шахта – Олександрівська, тут працювали 76 робітників.

Датою заснування міста вважають 1869 рік, коли почали будувати металургійний завод. Навколо його території з'явилося робоче селище з назвою Юзівка, на честь англійського підприємця, першого директора заводу Джона Юза (Х'юза),

Кількість населення постійно зростала. У 1917 році, коли селище нараховувало 70 тисяч жителів, воно отримало статус міста.

У 1924 році назву міста змінили на Сталіно. Поки визначали назву, місто пару тижнів називалося Троцьк.

У 1927 році в місті з'явився перший трамвай. У 1930 відкрито Донецький медичний інститут. У 1932 році закладено центральний парк культури і відпочинку. У 1939 році на маршрут вийшов перший тролейбус. У 1961 році назву міста змінили на Донецьк від назви річки Сіверський Донець.

* * *

Легенди про Макіївку

Існує три легенди про заснування Макіївки.

Перша з них про Козака Мокія, який наприкінці XVII століття заснував заїмку на річці Грузькій, на місці якої потім з'явилася слобода під назвою на його честь.

У давні часи в донецькому степу розташувався невеличкий козацький зимівник. Головою був у ньому отаман Мокій. Дуже поважали його люди, тому й назвали місто, яке виросло із козацького поселення - Макіївкою.

Друга історична пам’ятка нам вказує на Мокія Йосиповича Іловайського – родоначальника відомого на Дону дворянського роду.

Третя легенда свідчить про те, що в давнину на пагорбі, біля підніжжя якого тече річка Грузька, росли червоні маки, квітів було так багато, що весь пагорб полум'янів червоним кольором Макіївка як похідне від слова «мак».

* * *

Дебальцеве

Перша офіційна згадка про село Дебольцовка зустрічається в 1859 році.

У 1835 році в село Їльїнку на постійне місце проживання приїздить Ілля Миколайович Дебольцов, якому ці землі були даровані за вірну службу Олександром І. Коли почалася промислова розробка Донецького краю, Ілля Миколайович переселив на місце сучасного Дебальцевого частину своїх селян. Після його смерті в маєтку поселився син Іллі Миколайовича Андріан і на честь батька перейменував Ільїнку в Дебальцеве.

* * *

Харцизьк

Колись, багато років тому, на березі степової річки Кринка, росли густі діброви. Потайні міста приваблювали борців проти панської неволі. Ось і оселилися тут два відважних утікачі Зуй та Харциз. І заснували вони селище Зуївка.

Але в цих степах, у Дикому полі, часто з’являлися орди кримських татар. Криваво розправлялися ординці з мешканцями степів. Одного разу така участь спіткала і Зуївку. Селище було зруйноване, але Зуй та Харциз уціліли. Зібрали вони ватагу та поклялися: «Боротися з бусурманами за волю, рідну землю!». Вибрали ватажком Зуя. Він взяв Харциза найближчим помічником. Ніколи вони не розлучалися.

Через деякий час вороги знов повторили свої напади. Стійко захищали зуївці свої землі, але сили були нерівні. Зуя було поранено у бою. Разом із Харцизом сховався він у печері. Татари догнали їх. Через деякий час пролунав вибух. Так загинули побратими Зуй та Харциз. Але пам'ять про їх подвиг було увіковічено у назві міста.

До теми «Знайомство»

Слухаємо і вимовляємо звуки [д'],[х]:

дім, діти, дівчинка;
ха, хо, ху, хе, хі; ох, ух, ех; хлопчик, хлопчики, хто?

* * *

Загадка

А відгадайте-но: що я таке?
Всі хочуть, як народиться дитина,
щоб я було красиве і дзвінке,
бо носить все життя мене людина. (Ім’я)

* * *

Загадкові правила поведінки в школі

(Доскажи слівце)

1. На уроці будь старанним,
   Будь спокійним і _____ (уважним).
2. Якщо хочеш відповідати,
   Треба руку _____ (піднімати).
3. На математиці міркують,
   На перерві _____ (бешкетують).
4. Якщо друг став відповідати,
   Не поспішай _____ (перебивати).
5. Знай: закінчився урок,
   Коли почув ти _____ (дзвінок).
6. Коли дзвінок пролунав знову,
   До уроку будь завжди _____ (готовим).

* * *

Багато друзів в мене є.
Погляньте, скільки нас:
І ми одна сім’я.
Сашко, Катруся, Танечка,
Ми разом граємось в дворі
Світланка і Тарас.
І ти, і він, і я.
Ми усі – одна сім’я,
Неповторні – ти і я,
Будемо усі дружити,
В мирі і злагоді жити.

* * *

Загадки

Зимою в школу він біжить,
А влітку в кімнаті лежить.
Як тільки осінь настає,
Мене він за руку бере.
(Портфель)

Розклад добре знаю я
І домашнє завдання.
На сторіночках – оцінки
Кожного шкільного дня!
(Щоденник)

Гномик до школи
Портфелик збирав –
Щоденник, пенал
І зошит поклав.
Портфелик узяв,
Чобіточки вже взув…
А дещо важливе
Узяти забув!
Знає напевно
Кожний школяр:
Найважливіший
В портфелі _____ *(буквар).*

Чорняві пташинки
На кожній сторінці
Мовчать та чекають,
Доки їх вгадають.
(Букви)

На чорному полі –
Скок-поскок –
Гуляє зайчик-білячок.
(Крейда)

Я все знаю, всіх учу,
А сама завжди мовчу.
Щоб зі мною подружитися,
Потрібно грамоті вчитися.
(Книга)

Є листок, є корінець.
А не кущ і не квітка.
Немає лап, немає рук.
А приходить в будинок як друг.
На коліна до мами ляже,
Про все тобі розкаже. *(Книга)*

Настрибаюсь вволю
По чистому полю.
Правда, трішки ніс стешу,
Як малюю чи пишу. *(Олівець)*

Водить дружбу з олівцями,
Зошитами, папірцями.
На малюнку щось не те?
Вмить вона його зітре!
(Ластик)

Він намалює картину
І розфарбує Буратіно.
Він напише оголошення
І листівку-вітання.
Малювати плакати майстер -
Яскравий, тоненький _____
(олівець).

До теми «Школа. Клас»

Загадки

Стоїть великий світлий дім,
Чомучок є багато в нім.
Вони і пишуть, і говорять,
рахують, мріють, нове творять.
(Школа)

В спеку, дощ і навіть сніг
На шкільний спішать поріг.
Вчителі їх вчать читати,
Віднімати, додавати. *(Учні)*

Дуже я потрібна всім –
І дорослим, і малим.
Всіх я розуму учу,
А сама завжди мовчу. *(Книга)*

Цю найпершу в школі книжку
Знає будь-який школяр.
До усіх книжок доріжку
Прокладає наш _____ *(буквар).*

Хтось на біле полотно
чорне висипав пшоно.
Як зумієш позбирати,
Зможеш книжку прочитати.
(Букви)

В кожній школі він живе,
На уроки діток зве.
Поки вчаться – він мовчить,
А перерва – він кричить.
(Дзвінок)

То в лінійку, то в клітинку,
Напиши по них, дитинко!
(Зошит)

Ось до класу всіх скликає
Голосистий цей дзвінок,
І ми радо поспішаєм
Не в садок, а на _____ *(урок)*.

Супроводжую дітей,
В ньому книги, ручка, клей,
Гумка, зошит, олівець,
Пензлі, циркуль, папірець.
(Ранець)

У портфелі є хатинка.
Ручки там живуть, резинка,
Клей, лінійка, кутники –
Школярів помічники.
(Пенал)

Всяк школяр його шанує,
Бо він пише ще й малює.
Хто ж цей славний молодець?
Це, звичайно, _____ *(олівець)*.

Пензлик, аркуш та вода…
Де ж малюнок? От біда!
Що іще забув я взяти,
Щоб пейзаж намалювати?
(Фарби)

Худорлява і вертлява,
На папір біжить у справах,
закарлючки полишає,
У пеналі спочиває.
(Ручка)

Не золото, а найдорожче.
(Знання)

Акровірш

А - з неї діти починають
Буквар читати з ранніх літ.
Екзамен перший свій
складають,
Тож треба знать її, як слід.
Коли вже вивчена вона,
Авжеж, прислужиться сповна.

Швидко зранку туди йдемо,
Книги й зошити несемо.
Одержуєм оцінки там.
Ледарювати часу не маємо,
Адже нові знання здобуваємо.

Головна професія

Спитай у тата і у мами,
Які професії у них.
Професій різних є чимало,
Сповна їх вистачить на всіх!
Та є одна поміж професій,
Якої вчаться всі в житті,
Вона для кожного найперша,
Якої вчитимешся й ти!
Учитель, лікар чи геолог,
Письменник, слюсар чи
кресляр –
Всі називають головною
Одну професію – школяр!
Бо всім відомо, що без школи,
Без знань, що мусиш там
набути,
Не станеш у житті ніколи
Тим, ким в дитинстві мрієш
бути.

(А.Костецький)

До школи

Ну, прокидайтеся, діти:
Ранок – до книжки пора!
Сонечко вспіло залити
Все посереду двора!

Швидше вдягайтесь до школи!
Кращі прогаєте дні, –
пізно вертати, – ніколи
їх не завернете, ні!

(П.Грабовський)

Портфель

Портфель - мій друг і помічник,
Я до портфеля дуже звик.
І він без мене – ні на крок:
Зі мною йде він на урок.
Портфель для мене залюбки
І ручку носить, і книжки.
Я по секрету вам скажу:
Його я дуже бережу,
Хоч добре сніжної пори
На ньому з'їхати з гори!

(В.Бойченко)

«Чарівна школа»

Одного разу п`ять літер – А, К, Л, О, Ш зібралися разом і вирішили утворити нове слово. У них вийшло слово «школа». Вони надряпали його прутиком на землі. Незабаром на це місце прибули будівельники і побудували будівлю, яку теж назвали «школою». Під покровом ночі в школу проникли підручники, глобуси, зошити, пенали, олівці, пензлики, гумки. Сюди завітали шкільні парти, шкільні дошки.

А незабаром прийшли і знаючі люди.

— Давайте в цій будівлі, під назвою «школа», будемо вчити дітей, – вирішили вони.

— Адже якщо ми не навчимо молоде покоління різним премудростям, то хто ж буде робити нові відкриття, рухати світ вперед, відправлятися до незвіданих планет, лікувати по-новому людей?

А так як ми будемо вчити, то називатися будемо «вчителями», а діти – «учнями», – вирішили вони.

Незабаром в цій будівлі, під назвою «школа» почали відбуватися справжні чудеса. Діти з незнайок перетворювалися на розумників. Їх багаж знань раніше був маленьким, а став – великим!

До того ж з маленьких діточок вони поступово перетворювалися на великих, дорослих, розумних людей.

І такі чудеса відбувалися щороку. За школою закріпилася назва «чарівна». Школа і зараз стоїть. У ній навчаються діти.

... Ось таку історію розповіли мені п'ять звичайних літер – А, К, Л, О, Ш, які колись давно утворили нове слово «школа».

(І.Ревю)

— З яких літер утворено слово «школа»?
— Хто побудував школу?
— Хто в школі вчитель, а хто учень?
— Які чудові перетворення відбуваються в школі?
— Хто такі незнайки, а хто такі розумники?
— Чи можеш ти назвати свою школу чарівною? А чому?
— Що тобі подобається в школі найбільше?

До теми «Навчальне приладдя. Лічба»

Загадки

Дерев'яний та довгенький,
Маю носик я гостренький.
На білому слід лишаю, –
І всіх діток потішаю.
(Олівець)

Цю з підручниками скриню
Я щодня ношу на спині.
Як до школи прибігаю,
То тоді її знімаю.
(Ранець, портфель)

Я негарно написала,
А вона усе злизала.
Олівців моїх сусідка,
Ця вертлява-буквоїдка.
(Ластик)

Настрибався зайчик вволю,
білий слід лишав по полю.
Ми за ним спостерігали,
слово "мама" прочитали.
(Крейда)

То в клітинку, то в лінійку,
Написати тут зумій-но,
Й малювати дещо зможеш,
Називаюся я _____ *(зошит).*

Її шанує кожен.
Вона повідать може
Про все на світі білім
Й дорослому, і дітям…
До знань веде доріжка,
Коли з тобою _____ *(книжка).*

Прислів’я та приказки

Книга вчить, як на світі жить.
Книга для людини – що вікно для хатини.
Книга – твій порадник і друг, частіше бери її до рук.

До теми «Дружба»

"Міст дружби"

Композиція "Міст дружби" складається з двох частин зроблених за проектом керівника ковальського двору "Корч" Олександра Романова (м.Ульянівськ). Перша частина встановлена в Донецьку на березі річки Кальміус 19 вересня 2010 року. Друга частина встановлена в Ульянівську на березі річки Свіяга.

Обидві частини в довжину – 12 метрів, у висоту – 8 метрів. Вага кожної конструкції перевищує 6 тонн.

* * *

Про дружбу

Помирились сонце з хмарою,
І тепер танцюють парою.
Ллється дощ, і сонце світить,
Усміхаються їм діти.

Райдуга місток зробила –
Сонце з Хмарою здружила.
Хай з них приклад беруть діти.
Треба дітям всім дружити.
(А.Гапонюк)

* * *

В сонця друзів є багато

Дружить лис
З великим лісом,
Лебідь дружить
З плесом чистим.
Чайки дружать
Із морями,
Весни –
З першими квітками
Вітер –
Літо –
З сонячним промінням.
А із сонцем
Кожен дружить,
Бо його
Всі люблять дуже:
І дорослі, і малята.
В сонця друзів
Скрізь багато!
З подихом осіннім.

(В.Кухалашвілі)

Буває все

На світі – все буває:
і сніг, і дощ, і вітер.
Буває злива навіть
тоді, як сонце світить.
Бува, що втратять колір
всі квіти у саду...
Лиш не бува ніколи,
щоб друг тебе забув.
А як забуде раптом
тебе твій друг –
то що ж:
ніякий він не справжній,
а просто так – ніщо!..

(А.Костецький)

* * *

Ми в біді допомагаємо,
Разом ми вчимось і граєм,
Разом ходимо в магазин.
Коли немає тебе, то я один.
Приходь швидше, я сумую,
Мені без тебе сумно гратись.
З тобою добре спілкуватись,
Бо ми з тобою справжні _____

(друзі).

Радість ділить він зі мною,
За мене він завжди горою.
Коли біда прийде зненацька,
Завжди підтрима вірний _____

(друг).

До теми «У країні Ввічливості. Чарівні слова»

«Щоб язичок був слухняним»
Ти прокинься рано-рано,
Лиш над містом сонце встане,
Привітайся з ластівками,
З кожним променем ласкавим.
Сам гарнесенько умийся,
сам швиденько одягнися,
підійти до тата й мами
і скажи їм :
– Добрий ранок! *(діти добавляють)*
Усміхнися всім навколо:
Небу, сонцю, квітам, людям .
І тоді обов'язково
День тобі веселим буде. *(А.Костецький)*
– «Чарівний ключик» – «Добрий ранок!» відкрив нам шлях.
Я знайомих як зустріну, –
Привітаюсь неодмінно:
– Добрий ранок, добрий день! *(Г.Бойко)*

Фізкультхвилинка „Приємні слова"

Якщо я вимовляю приємні слова – всі встають, а якщо ні – всі присідають.
– Які у тебе красиві очі!
– Які у тебе довгі вуха!
– Ти струнка, як берізка!
– Ти вайлуватий, як ведмідь!
– Ти працьовита, як бджілка!
– Ти впертий, як віслюк!
– Яке у тебе гарне довге волосся!

Читання казки «Чемна казка» Оксани Лущевської

– Мамо, читай, кажу, швидко, швидко читай оцю казку!
– Любий, де слово чарівне?!
– Слово – чарівне?..
– Будь ласка!
– Мамо, кажу тобі вкотре – швидко читай оцю казку!
– …Невеличка чемна казка про загублене БУДЬ ЛАСКА:
Слово «Будь Ласка» сиділо самотньо,
край жабеняток – в рясці й болоті,
мало замурзані носик і щічки,
плакало часто – одне біля річки.
Дуже незручно себе почувало,
рідних не мало, та й друзів не мало.
Якось воно пожалілося білці:

«Тут я живу, мов не в своїй тарілці!!!»
Білка, як завжди, кудись поспішала
хвостом метельнула і швидко додала:
«Самотнє ти слово, самотнє – безсиле!
Чи знаєш? Дівчатко тебе загубило…
Нечемне дівчатко край річки гуляло
кричало, сварилося, щось вимагало.
І загубило, отут - у болоті
з тої хвилини ти, бачиш, самотнє!
Йди до людей! Не сиди тут даремно!
Дівча пожалій, бо ж до болю нечемне:
все вередує, дає всім накази,
де там прохання – суцільні образи!
Йди, поспішай, ну ж, будь ласка, будь ласка,
Нечемні Оленка, Василько, Тарасик …
Тобі не повинно бути байдуже –
ти слово чарівне – чарівне ще й дуже!»
Наше БУДЬ ЛАСКА дуже зраділо
щічки умило, взялося за діло.
Шлях до дітей пані білка вказала,
хвостом метельнула та й геть поскакала.
Ну а БУДЬ ЛАСКА пішло до Іванка,
Сергійка, Назара, Олесі, Тетянки…
Ну що ж, любий сину, проси і ще казку!
Проте, не забудь про чарівне БУДЬ ЛАСКА!
І ще пам’ятай, що дуже приємно
Слухати того, хто, хлопчику, чемний!
– Мамо, читай – ну, читай мені казку,
будь ласка, будь ласка, прошу, будь ласка!
– Які слова потрібно говорити завжди, коли ми хочемо щось попросити ?

Гра «Хто знає більше ввічливих слів?»

Гра «Чемно – нечемно»

Якщо так поводитися чемно – діти плескають у долоні двічі, якщо нечемно – один раз.

- Привітатися при зустрічі _____.
- Штовхнути і не вибачитися _____.
- Допомогти і підвестися _____.
- Підняти річ, яка впала _____.
- Не підвестися, звертаючись до вчителя _____.

Поради для ввічливих

- До дорослих і незнайомих звертайся тільки на «ви».

- Зустрівшись із знайомим, першим вітайся.
- Завдавши комусь неприємності, попроси вибачення.
- Постійно користуйся словами ввічливості.
- Дякуй усім за послугу, на подяку відповідай «будь ласка», «прошу».
- Не будь набридливим, надто цікавим.
- Дивись на того, з ким розмовляєш, уважно слухай його, не перебивай.
- Не втручайся в розмову старших.

РІЧКА й ГОЛОС

Початок слова – ніби дзвін,
Ховає назву річки він.
Кінець же – теж не таємничий -
Найнижчий голос чоловічий.
З двох слів складеться третє враз –
А це вугільний край – _____ *(Донбас)*.

(Л.Біленька)

До теми «Родина»

Складання асоціативного куща

тато *мама*

сім’я

братик *сестричка*

Отже, сім’я – це тато, мама, діти. Це дуже близькі люди.

Родина – це група споріднених людей, яка складається з жінки, чоловіка, дітей, бабусі, дідуся, що живуть разом.

А тепер, давайте спробуємо пояснити, що ж таке «рід»?

Рід – це ряд поколінь, що походять від одного предка. Наприклад: Рід – це сім’я прадідуся, сім’я дідуся, ваша сім’я.

Родовід – це рід з усіма родичами та свояками, це родинний кущ, родинне деревце, яке повинен знати й шанувати кожний його член.

Наші пращури вважали, що кожен повинен знати своє походження, своїх батьків, дідів – до сьомого коліна. Хто вони були, чим займалися? Людину, яка не знала дерева свого роду, вважали безрідною, їй забороняли одружуватися і мати своїх дітей – продовжувати рід.

* * *

Відгадай

Найбільше в хаті свято, коли приходить із роботи _____ *(тато).*
Найбільше пестить та голубить свою дитину _____ *(мама).*
Своїх внучків розуму навчає _____ *(дідусь).*
Дочка моєї мами – то моя _____ (*сестра).*

* * *

На відпочинку

Улітку ми з сестричкою відпочивали в селі. Ми допомагали бабусі на городі, пололи і поливали грядки, підв'язували помідори, просапували кукурудзу. Часто ходили гуляти – у ліс і на озеро. У лісі збирали ягоди, квіти, а на озері ловили рибу, купалися, засмагали. А ще ми допомагали бабусі поратися з телятком, кроликами, курчатками. Хороше в бабусі!

Словникова робота.

Поратися –доглядати когось, ходити коло когось.

Запитання до тексту:

1. Про яку пору року йдеться в тексті?
2. Де і в кого відпочивали діти? Що робили діти на городі? Куди діти ходили гуляти? Чим вони займались у лісі, на озері? Як діти допомагали бабусі? Хто з вас їздив відпочивати влітку до бабусі в село? Чим ви займалися, коли допомагали своїй бабусі?

* * *

Ліки

У маленької дівчинки захворіла мати. Прийшов лікар і бачить: однією рукою мати за голову тримається, другою іграшки прибирає.

А дівчинка сидить на своєму стільчику і командує: «Принеси молока!»

Підвелась мати з підлоги, випростала стомлену спину, дочці молока наливає.

А дівчинка кричить: «Подай ляльку! Зніми черевики!»

Побачив усе це лікар і сказав: «Поки дочка не перестане командувати, доти мати не видужає». (В.Осєєва)

Запитання до тексту:

1. Яке почуття викликало у вас прослухане оповідання? Що сталося з мамою дівчинки? Якою була дівчинка? Який висновок зробив лікар?
2. Як ви розумієте слова лікаря: «Поки дочка не перестане командувати, доти мати не видужає»?

Загадки

Я люблю свою родину
І привітну, і гостинну.
Ви, малята, не чекайте.
Хто є хто? Відповідайте!
Хто усіх нас захищає,
Матінці допомагає?
З ним нічого не боюсь,
Здогадались? Це _____
(татусь).

З ним ніколи не сварюся,
Іграшками поділюся.
Буду з ним дружити, грати.
Познайомтесь, це мій _____
(братик).

Сивий, мудрий і поважний.
Заклопотаний, відважний.
Всього я в житті навчусь,
Бо зі мною мій _____ *(дідусь).*

* * *

Моя родина (лічилка)

Раз – турботлива матуся,
два – до татка пригорнуся,
бабця – три, дідусь – чотири,
п’ять – сестричку полічили.
Ось така моя родина:
і привітна, і гостинна.

(Л.Вознюк)

* * *

Гарне слово

Мама! Мама! – гарне слово,
Тільки скажеш – все готово!
"Мамо, кашки!" – кашка є.
"Мамо, чаю!" – вже наллє.
"Мамо, спатки!" – вже роздітий,
І у ліжку, і укритий.
"Мамо, ніжку зав’яжи!"
"Мамо, казку розкажи!"
Мама! Мама! – гарне слово,
Тільки скажеш – все готово!

(К.Перелісна)

Ніжна, лагідна і мила,
На цей світ нас народила.
Я до неї пригорнуся,
Це ріднесенька _____ *(матуся).*

Ще рідня у мене є!
Всім питання задає,
І вертлява, й невеличка,
Моя люба це _____ *(сестричка).*

Ще голубонька рідненька –
Добра, мила і старенька.
Я ніколи не журюся,
Бо у мене є _____ *(бабуся).*

* * *

Мені бабуся казку розкаже,
І зробить солодкий пиріг,
І дасть мені трошечки пряжі,
Щоб з кішкою побігати я міг!
А дід мені подарує рубанок,
Цвяхів принесе, молоток,
І буде готовий спозаранок
Шпаківня у нас і совок!
А тато візьме на рибалку,
Розповість про лісових травах...
Ми поруч, трохи перевальцем
підемо повз ялин грибних.
Грибів наберемо на узліссі,
Вигадливий корінь знайдемо,
В забутій лісничої хатинці
Ми чаю з малиною поп'ємо...
А мама, схиляючись над ліжечком,
Спокійну пісню заспіває,
Навшпиньки вийде крадькома
І добрі сни покличе!
А у вікна вривається вітер,
Я думаю, довго не сплю:
Ну чим мені на це відповісти?
Я просто їх дуже люблю!

(М.Тахистова)

* * *

Скоромовка

Ба-ба, ба-ба…
Це ж ба-бу-ся!
Я до неї притулюся,
Все бабуся зрозуміє,
Приголубить, пожаліє,
Бо бабуся – охорона,
всіх недуг оборона.

* * *

Бігуни

В мене є маленький братик,
З ним я граюсь залюбки.
Цілий день він звик гуляти,
Мабуть, тому і прудкий.
Як по стежці розбіжиться,
То ніхто не здожене.
В чемпіони він годиться,
Не здолає лиш мене.

(Д.Мегелик)

* * *

«Що таке сім'я?»

Розкажу вам, друзі, я,
Що таке моя сім'я.
Разом дружно проживаємо
І пісні про це співаємо.
Люба матінко моя –
Як пишаюсь нею я!
В неї руки золотії.
Серцем кожного зігріє.
Тато сильний і завзятий –
Він господар в нашій хаті.
Все майструє, все ладнає,
Бо для всього хист він має.
Дід і бабця – у пошані,
Вони праці ветерани.
Всіх онуків міцно люблять.
І як пташенят голублять.
Є у мене ще й брати –
Кращих в світі не знайти.
Ось і вийшло всіх сім «я»
Знайте, це моя сім'я.

(Н.Чемерис)

* * *

Криниця

За селом криницю
Викопав дідусь.
Там шумить пшениця,
Колос хилить вус.
Люди з поля йдуть,
Перепочивають.
Там водицю п'ють,
Дідуся згадають. *(А.Камінчук)*

* * *

Все на світі вміє тато

Все на світі вміє тато:
І шпаківню змайструвати,
Вміє довгий цвях забити,
Може борщ смачний зварити,
Вміє рибу він ловити,
Мамі дарувати квіти,
Смажить шашлики у лісі
Та казки читать Марисі,
Запускати в небо зміїв…
Все на світі татко вміє!
От якби ж ще для сестрички
Він навчивсь плести косички!..

(Т.Корольова)

* * *

Сестричка

Ростом невеличка
І швидка-швиденька –
Це моя сестричка,
Ще вона маленька.
Та, як всі дівчата,
Все вона з нитками –
Учиться в'язати
У своєї мами.
Вчора здивувала
Всіх моя сестричка –
Братику зв'язала
Білі рукавички!
Гарні, невеличкі,
Теплі та м'якенькі...
От вам і сестричка!
От вам і маленька! *(Г.Бойко)*

* * *

Запитати хочу я, що то є таке сім’я?
Ти секретів не держи! Що таке сім’я, скажи!
— Сім осіб! Сім власних Я! Це і є одна сім’я!
Це батьки і діти їх, якщо дім єднає всіх.
– Як живуть разом усі і бабусі, й дідусі?
А коли нема дітей, що тоді? Нема сімей?
— І дідусі, й бабусі до сім’ї належать всі,
Коли разом всі живуть. Їх тоді сім’єю звуть.
– Ну, а що таке рідня? Я запитую щодня.
Розібрать не можу я, де родина, де сім’я?
— То ж запам’ятай, дружок, що рідня – це той зв’язок,
Що від предків наших йде і по крові рід веде.
– Дядечки й тітки усі, двоюрідні дідусі,
Їх жінки й чоловіки ще й племінники меткі.
– Рід історію веде, з глибини віків іде.
Родовід свій ти вивчай, древо роду пам’ятай!

До теми «Людина. Частини тіла»

Гра «Що в ляльки Олі?»

Подивись, на яку частину тіла ляльки показує учитель, та пальчиком у повітрі з'єднай частину тіла іграшки з її назвою на малюнку.

голова

волосся

ніс

око

лікоть

живіт

стопа

рот

щока

шия

плече

коліно

долоня

* * *

Загадки

Завжди в роті, а не проковтнеш. *(язик)*

На світ разом народились
І ніколи не різнились –
Схожі, наче близнюки.
Одна другу доглядає,
Одна другу обмиває,
Щиро дбають, залюбки. *(руки)*

Не сіють, не саджають - самі виростають. *(Волосся)*

Один говорить, двоє дивляться, двоє слухають. *(Язик, очі, вуха)*

Посміхнулись гарно губи,
Тридцять два – це в роті _____ *(зуби).*

Розрізняти їжу звик
Помічник зубів _____ *(язик).*

В ній і думи і слова,
Місце мрій – це _____ *(голова).*

Обійдуть усі дороги
Непосиди, наші _____ *(ноги).*

Є в людини і у звіра,
Захищає тіло _____ *(шкіра).*

На обличчя він „заліз”.
Між очима у нас _____ *(ніс).*

Сяє сонце, в зорях ночі,
Це все бачать наші _____ *(очі).*

Можуть створювати звуки
Плескотом в долоні _____ *(руки).*

І дорослий, і дитина
Називається _____ *(людина).*

До теми «Гігієна»

Познайомся с правилами особистої гігієни.

Якщо з песиком погрався
Чи поснідати зібрався,
Пам`ятай просту науку-
Неодмінно вимий руки.

Якщо хочеш добре чути
І завжди охайним бути,
Пам`ятай, малюк мій милий,
Треба вуха мити з милом.

Нігті треба підстригати,
За волоссям доглядати.
Пам`ятай, моя дитино,
Не дикун ти, а Людина.

Телевізор і комп`ютер
Шкодять зору, пам`ятай!
Якщо книжку ти читаєш,
То освітлення вмикай.

Відгадай загадки про гігієну та покажи відгадки на малюнку.

Чищу зубки кожен день
Дуже добре й швидко
Мені в цьому допоможе
Моя зубна _____ *(щітка).*

Будуть зубки здоровенькі –
Я почищу їх гарненько.
Візьму в руки зубну щітку,
Густу і пухнасту.
Що, крім цього, треба дітки?
Ще й і зубну _____ *(пасту).*

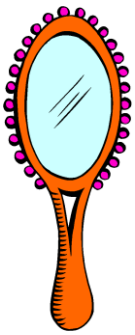

Коли миюсь, чи вмиваюсь,
Потім ним я витираюсь.
Витирати сухо звик
Мій м’якесенький _____ *(рушник).*

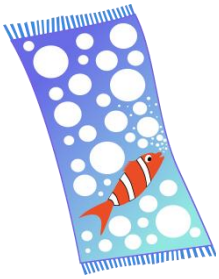

Він по зачісках мастак,
Вас причеше гарно так.
Розчесав моє волосся,
Так давно вже повелося,
Що охайний молодець,
Той, хто має _____ *(гребінець).*

Ліг в кишеню і вартую
Плаксі, реві та бруднулі
Витру вранці струмки сліз,
Не забуду і про ніс.

(Носовичок)

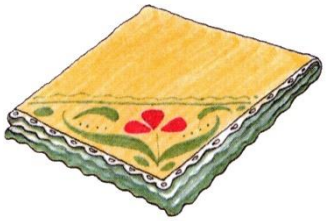

У кожному домі є озера прозорі,
ти на них дивишся,
щоб себе побачити.

(Дзеркало)

До теми «Різнокольорова осінь»

«Щоб язичок був слухняним»

Ець – ець –ець – подув сильний вітерець,
Аї – аї – аї – облітає листя в гаї,
Го – го –го – ми збираємо його,
Ас – ас – ас – принесемо його в клас.

Вірші про осінь

Вересень

По гриби іде Микита,
Скрізь трава росою вмита.
Прохолодні стали зорі,
Адже вересень надворі.

Жовтень

Листя в жовтні пожовтіло,
Кіт узявся вмить за діло:
Примостившись біля тину,
Малювати став картину.

Листопад

Ллють дощі у листопаді,
Кіт сидить у теплій хаті,
Поглядає у віконце –
Заховали хмари сонце.

* * *

Казки про осінь

Як починається осінь

Осінь – це дочка Діда Мороза. Старша дочка, бо є ще в нього молодша доня – Весна.

В Осені коси заквітчані пшеничними колосками й червоними ягідками калини. Ходить Осінь лугами, берегами. Де зітхне – там холодом війне. Любить Осінь ночами сидіти на березі ставка. А вранці над водою підіймається сивий туман і довго не розходиться. Оце й починається Осінь. Бояться Осені пташки. Як тільки побачать її ластівки, злітаються і про щось тривожно радяться. А журавлі піднімаються високо в небо й тривожно курличуть.

Любить Осінь заходити у садки. Доторкнеться до яблуні – яблука жовтіють. А дятли радіють, зустрівшись із Осінню: голосно щебечуть, перелітають із місця на місце, шукають поживи на деревах.

Сьогодні теплий, сонячний день. Низько стоїть сонце – світить, але не дуже гріє. Сіла старша донька Діда Мороза під стогом сіна, розплітає косу, гріється. Співає пісню про срібні павутинки.

(В.Сухомлинський)

Де зимують птахи та звірі

Одні птахи (ворони, горобці, синички, омелюхи, голуби, дятли, сороки) зимують вдома. Решта (ластівки, журавлі, лебеді, дикі гуси, качки та інші) відлітають у теплі краї (вирій). Звірі змінюють своє

хутро на тепліше і таке, що робить їх малопомітними для ворогів. Деякі впадають у сплячку: ведмідь, їжак і борсук.

Опис осені

По землі йде гарна, пишна жінка. На ній золотом шитий наряд. На голові віночок із золотих колосків та осінніх квітів. В одній руці вона несе кошик, у якому червонобокі яблука, соковиті груші, сливи, солодкий виноград. А у другій руці – чарівна паличка. Тільки доторкнеться красуня Осінь до дерев, відразу й одягне їх у святковий одяг. Коли махне цією паличкою - уся земля золотим килимом покривається. Різними кольорами переливається цей килим на сонці.

Іде щедра Осінь і пригощає людей своїми дарами. А люди дякують і врожай вихваляють.

Спробуй скласти казку про синочків Осені.
А розпочни так, як зазвичай починаються казки.

Осінь іде в гості

Жила-була на світі Осінь. Вересень, Жовтень, Листопад – (_____). Сини Осені – жили та господарювали окремо. Вирішила мати Осінь відвідати, кожного з них, побачити, як вони поживають.

Спочатку заглянула в господарство старшого сина (_____). Там вона побачила свого сина лагідного, веселого, багатого, щедрого.

Задоволена матуся вирушила далі в гості до (_____) сина. Жовтень зустрів її різнобарвністю кольорів, золоті килими постелив матері під ноги. Але йому ніколи було й поговорити зі старенькою, весь час малює син, усе в роботі.

Помандрувала Осінь у гості до (_____), найменшого сина. А він струшує сердито листя з дерев, лякає пташок. Матуся за це розсердилась на сина, повернулася стомлена додому й заснула міцним сном.

А коли прийшла її пора, то вона прокинулась і повернулась до рідного краю.

Слова для довідки: сини, Вересня, середнього, Листопада.

Намалюй картини осінньої пори.

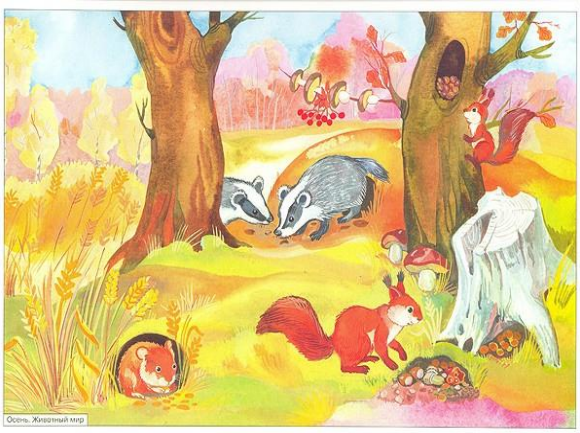

До теми «Овочі»

Гра «Відгадай загадки»

1. Печуть мене, смажать і варять,
   Їдять мене і дуже хвалять. *(Картопля – кар-топ-ля)*

* * *

2. Довгий, зелений,
   Добрий і солоний,
   Добрий і сирий.
   Хто він такий? *(Огірок – о-гі-рок)*

* * *

3. Сидить Марушка в семи кожушках.
   Хто її роздягає, той сльози проливає. *(Цибуля – ци-бу-ля)*

* * *

4. Хто хустиночку свою
   Влітку покриває?
   І по двадцять хустин
   На голівці має? *(Капуста – ка-пус-та)*

* * *

5. На городі виріс дужий,
   Круглий, жовтий і байдужий
   До червоних помідорів,
   До капусти і квасолі.
   Хто цей гордий карапуз? Здогадалися?... *(Гарбуз – гар-буз)*

* * *

Гра «Що де росте?»

Учитель називає слова (картопля, малина, груша, цибуля…)

Діти плескають в долоні 1 раз, якщо чують назву овочу, не плескають, якщо це назва фрукту.

До теми «Фрукти, ягоди»

Фрукт – соковитий плід дерева або трав'янистих рослин, який можна вживати в їжу.

Ягода – соковитий м'ясистий плід з великою кількістю насіння, різновид фрукта.

Загадки

Лампочка вгорі висіла,
Стала смачна, пожовтіла.
Діти лампочку зірвали,
З апетитом скуштували.
(Груша)

Зелені сережки
На гіллі висіли,
На сонечці підсмажились
І почервоніли.
(Вишня, черешня)

Чи то жовта, чи то синя
Соковита господиня.
Чи то сонце, чи то злива –
Пригостить нас влітку _____
(слива).

Під ногами у саду
Стиглу ягідку знайду.
Треба низько нахилиться,
Щоб зірвати _____
(полуницю).

Вірші

Груша

На гілках висять дві грушки
Як дві дівчинки-подружки.
Між листям гойдаються,
У промінчиках купаються.

Слива

Слива, слива, моя зливо,
Ти красива і смачна.
Багато м'якоті на диво,
Ну, а кісточка одна.

Чорна смородина

Зі смородини компот
Так і проситься у рот:
Чорні ягідки маленькі
І корисні, і смачненькі.

Полуниця

Полуниця поспіла!
Вся грядка горить,
Так солодко до себе
Ароматом манить.

Гра «Спіймай зайве слово»

(Почувши слово, що не є назвою ягоди, діти плескають у долоні)

Виноград, огірок, кавун, редиска, буряк, полуниця, аґрус, цибуля, вишня, смородина, яблуко.

До теми «Готуймось до зими»

«Щоб язичок був слухняним»

Ма- ма- ма – надворі вже зима.
Іг- іг- іг – скрізь летить пухнастий сніг.
Ні – ні – ні – візерунки на вікні.
Оз – оз – оз – тріщить лютий мороз.
На – на – на – стоїть ялинка запашна.
Ік – ік – ік – незабаром свято Новий рік.

* * *

Загадки

Прийшла до нас бабуся
У білому кожусі.
Поля причепурила –
Пухнастим снігом вкрила.
Вгадайте, хто вона
Бабуся чепурна? *(Зима)*

Я падаю на ваші хати.
Я білий-білий, волохатий.
Я приліпаю вам до ніг
І називаюсь просто _____
(сніг).

Узори вишиває
Без голки і без нитки.
Улітку спочиває,
А взимку – дуже рідко.
(Мороз)

Росте вона холодною зимою,
Росте вона додолу головою,
А тільки сонечко засяє –
Вона заплаче і розтає.
(Бурулька)

Зелену сукню маю,
Ніколи не міняю,
Один-єдиний раз на рік
Її я прикрашаю. (*Ялинка*)

Дві дощечки, дві сестри
Несуть мене із гори. *(Лижі)*

В зимовий, студений час
Люблять всі малята нас.
З гірки ми рушаєм в путь,
А на гірку нас везуть.
(Санчата)

Срібна зірка біла-біла
На долоню теплу сіла.
І як сіла, то й розтала –
Голуба водиця стала.
(Сніжинка)

Він – не лялька й не людина,
На снігу стояти звик.
В нього ніс – смачна морквина,
Хто це? Звісно, _____ *(сніговик).*

* * *

Вірші про зиму

«Наша ялинка»

За вікном летять сніжинки
І сідають на вікні.
Ми танцюєм круг ялинки
І співаємо пісні.
(Н.Забіла)

«На ялинку»

Білим полем, через ліс,
З пагорбка в долинку
Дід Мороз гостинці ніс
Діткам на ялинку.
(А.Музичук)

«Вже зима в дорозі»

Спить під листям їжачок,
Під камінчиком – жучок,
Дідусь – під кожухом,
Зайчик вкрився вухом.
Вже зима в дорозі
На скрипучім возі.

(О.Богемський)

«Грудень»

Дорожний майстер грудень
Мости будує всюди,
Вкриває ріки кригою,
Воює із відлигою:
Дороги підморожує
Ще й снігом припорошує,
Щоб на дзвінких санчатах
Новому року мчати.

(Т.Коломієць)

«Січень»

- Я народився на Рік Новий,
Люблю мороз і сніг,
І тчу я килим зимовий –
Дарунок мій для всіх.
Я холод не послаблюю,
З хурделицями мчу,
Морозом, наче шаблею,
Січу! Січу! Січу!

«Лютий»

Із братом Січнем схожі ми,
Хоча і не близнята.
Без нас не буде і зими,
Як нас без мами й тата.

Зима відходить. Їй сліди
Я замітаю вчасно!
Лечу – туди, біжу – сюди,
Тому й лютую часто.

Напам'ять

Сіли на санчата ми
Під веселий сміх
А назустріч вітер нам,
А назустріч – сніг.

Хлопчик і сніжинка

З неба летіла додолу сніжинка. Вона була легка, ніжна, прозора, мов пушинка. І красива, мов зірка.

На землі стояв хлопчик. Він бачив, як падає сніжинка, і думав: «Ось вона впаде комусь під ноги, і її затопчуть». Ні, не треба падати сніжинці на землю.

Не треба її затоптувати.

Хлопчик простягнув долоню. Він захотів приголубити сніжинку. А вона впала на добру, теплу його руку й розтала. Хлопчик із жалем дивиться на долоню.

А там блищить крапелька, мов сльозинка.

(В.Сухомлинський)

Як дзвенять сніжинки

Це було зимового вечора. Сонце сховалось за обрій. Зарожевів сніговий килим. Стало тихо-тихо. Замерехтіли зорі в глибокому небі.

Раптом із півночі насунула чорна хмара. Пливе над снігами. Потемнів сніговий килим. Падають сніжинки на землю. Тихо лягають на поле, на ліс, на дорогу. Я прислухаюсь до тихого снігопаду й чую

ніжний дзвін. Немов десь далеко-далеко бринить велика кришталева чаша, до якої доторкається срібний молоточок.

Що воно дзвонить? Іду, прислухаюся. Дзвін лине від маленької ялинки, що росте на шкільному подвір'ї. Вслухаюся й дивуюся.

То дзвенять маленькі сніжинки. Висять на ялинкових гілочках, доторкаються одна до другої, немов срібні дзвіночки. І дзвенять, дзвенять, аж місяць прислухається.

(В.Сухомлинський)

До теми «Зимові розваги»

Чистомовка

Ас-ас-ас – прийшла зима до нас,
Озу-озу-озу – не бійтеся морозу,
Са-са-са- яка кругом краса.
Зани-зани-зани – вдягайте ковзани.

Баба Снігова

Стоїть баба снігова,
Біла в баби голова,
Очі в неї – дві вуглини,
Ніс у баби із морквини,
Гріє руки під полою,
І ляка зайців мітлою,
Щоб вухаті не ходили,
Носа в неї не від'їли

(К.Михеїв)

*** * ***

Уяви собі, наших улюблених, милих сніговичків раніше зображали величезними, **злими сніговими монстрами**. І недарма – адже колись зими були затяжними і набагато холоднішими, тож приносили в домівки чимало клопоту.

На Русі сніговиків ліпили з давніх-давен та **поважали**, як і володаря зими Мороза. Сніговиків просили про зменшення лютих морозів. Наші предки вірили, що хурделицею, снігопадами керують духи-жінки. Тому і ліпили на своїх подвір'ях снігових баб. Цікаво, що інші **європейці завжди вважали снігову бабу чоловіком. Християнська легенда** розповідає, що сніговики – це **янголи**. Адже сніг – дар з неба. Ці зимові герої передають Богові прохання людей. Тому **зі «свіжого» снігу ліпили маленького сніговичка і шепотіли йому сокровенні бажання**. Вважалося, як тільки фігурка розтане, бажання буде доставлено на небеса та неодмінно здійсниться.

Давайте пограймося.

«Крижана гора»

1. Цілий день ми на дворі, цілий день ми на горі.
Вгору і вниз, вгору і вниз! Гей, поїхали, тримайся!
2. Нічого, що Дід Мороз щипає вуха нам і ніс!
Вгору і вниз, вгору і вниз! Гей, поїхали, тримайся!
3. Добре, що є гора, позаду нашого двору!
Вгору і вниз, вгору і вниз! Гей, поїхали, тримайся!

«Сніг – сніжок»

Сніг – сніжок, по доріжці стелиться.
Сніг – сніжок, біла метелиця.
Сніг – сніжок, замело доріжки.
Сніг – сніжок, тане на долоньці.

Діти біжать.

Ми наліпимо сніжків, разом пограємо.
І один в одного сніжки весело кидаємо.

Кидають сніжки.

Нам тепло на дворі, не замерзли вушка.
Накатаємо ми сніг білий ком величезний!

Катають ком.

«Снігова баба»

1. Ми зліпили це диво в п'ять хвилин.
Як звуть таке диво?
2. На, візьми мітлу, встань прямо!
Подивись – но вправо – вліво, на дітей!
3. До нашої Баби близько – близько підійдемо.
Нашій Бабі низький – низький шлем уклін.
4. Ми над Бабою посміємося: Ха-ха-ха!
Хороша ти наша Баба, хороша!

Що за гамір? Що за гра?
Ліпить бабу дітвора
Ой же, баба снігова,
Біла в баби голова.

До теми «Зимові свята»

Легенда про святого Миколая

Нічого не бракувало малому Миколі – ні гарної одежі, ні смачної їжі. Та він був сирота, бо рано вмерли тато й мама. Хлопчик ріс під опікою чужих людей. Часто виходив він на вулицю зі свого гарного будиночка і грався з дітьми. Це були діти вбогих батьків і жили в темних, глиняних хатах, спали на долівці і нерідко йшли голодні спати. Часто траплялось, що їх батько не заробив навіть на шматок хліба для них. Жалів їх Микола і не знав, як їм допомогти.

Був у Миколи старий учитель, що вчив його молитися, читати і писати. Одного разу читав він разом із учителем Святе Письмо: «**Коли ти робиш добро, то нехай твоя правиця не відає, що робить лівиця…**».

Микола замислився. – Як це розуміти? – спитав учителя.

Коли робиш добре іншому, то не треба про це нікому оповідати. Краще не хвалитися своїми добрими вчинками.

Була пізня осінь. Микола знав, що багато діток його околиці сидять у голоді й холоді. Он родина старого Олександра. Мати лежить хвора, у Петруся нема постільців, а сьогодні вранці він бачив, як мала Софійка збирала на дорозі ломаччя, бо не було чим затопити в печі.

Ввечері Микола тихесенько, щоб слуги не бачили, побіг до комори, набрав у торбинку муки, налляв пляшечку олії, набрав повні кишені яблук та сухих слив, у дров'янику набрав кілька товстих полін, а у своїй скрині відшукав пару теплих панчіх та нові постільці. Все це склав у велику торбу і сховав під своє ліжко.

Коли прийшла йому пора йти спати, він попрощався зі своєю старою нянею Аникією та вдав, що засинає. Перехрестила Аникія Миколу, причинила двері та й пішла у свою кімнату. Тихесенько, як мишка, вислизнув Микола з ліжка. Накинув на себе кирею, взяв торбу з харчами і підійшов до хатини старого Олександра.

Пробрався до порога, положив торбинку та й побіг назад. Ніхто не побачив, як Микола повернувся. Всі спали. Вранці старий Олександр знайшов торбу коло свого порога і не міг натішитись дарунками. Хто це міг зробити і кому дякувати, не знав.

З того часу Микола часто робив такі дарунки бідним у своїй околиці. Люди молили Бога за невідомого, що допомагає їм, а ніхто не догадувався, що то був Микола. Миколині слуги стали помічати, що зникають харчі, одежа та паливо з комор і стали пильнувати Миколиного добра. Одного разу, коли Микола тільки навантажив торбу та вийшов зі свого подвір'я, старий слуга наздогнав його, бо думав, що то злодій. І так стало відомо, що вже кілька місяців хтось дає бідним дарунки.

Минули роки, виріс Микола, вивчився і не хотів зберігати свого майна. Віддав усе бідним людям, сам став священиком і скрізь чинив тільки добро. За це Господь дав йому силу творити ще більше і більше добра. Він лікував хворих, допомагав в'язням. Всі знали і любили Миколу, а коли він вмер, то причислили його до святих. З того часу всі згадують святого Миколу, свято його відносять до зимового місяця грудня та в честь його в цей день роблять дарунки і то роблять їх так, як колись Микола складав дарунки бідному Олександрові.

Дивиться з неба святий Микола на людей і серце його радіє, як і тоді, коли він ще жив на землі. Коли хтось хоче дістати подаруночок і своєю поведінкою заслужив на це, то може помолитись до святого Миколи, а він напевно послухає і передасть це прохання батькам чи друзям того, хто просить. А вони це, звичайно, виконають, але так, як і святий Микола, – покладуть даруночок, щоб ніхто не бачив. А десь далеко в небі у ту ніч ви почуєте срібні дзвіночки: на санчатах їде святий Микола і заглядає в кожне віконечко, чи не забули дати подарунки всім його любим діточкам! А як забули, то нагадує їхнім батькам. Але ніхто, ніхто не повинен бачити, як ці дарунки готуються.

Їдуть санчата поміж зірочками, переїжджають із хмарки на хмарку, дзвоники ніжно дзвонять, а старий місяць весело посміхається. Він знає, що в цю ніч всі мусять бути щасливі! І ті, що роблять подарунки, і ті, кому їх роблять.

Бо найбільше щастя в житті – це робити добро.

* * *

Добрий Миколай

Хто всім бідним помагає?
Хто добра не забуває?
Миколай!
Будьте ж, діти, завжди чемні,
Помагайте тим, хто темний…
Любіть маму, любіть тата,
Діда, бабцю, сестру, брата
І любіть свій рідний край -
Вас полюбить Миколай!
Подарунки приготує,
Всіх нас добре почастує.
Треба лиш не забувати
Бога й рід свій шанувати.

(Г.Бойко)

Новорічне свято

На новорічне свято
Зійшлось гостей багато:
В таночку під ялинкою-
Снігурочка з Калинкою,
Дідусь Мороз і коники,
Ведмедики і слоники,
Малятко й Лис Микита,
І вовчик Сіра Свита,
І Гавчик, і Мальвіна,
П`єро і Буратіно…
Вони в танку кружляють
І щастя всім бажають.

Наша ялинка

Летять, летять сніжинки,
Льодинки-морозинки,
І весело кружляють,
І стеляться до ніг.
Ялинку ми прибрали,
Прикраси почіпляли.
Горять на ній яскраві
І райдужні вогні.
А Дід Мороз гостинці
Приніс нам у торбинці.
Він буде разом з нами
Наспівувать пісні.
Снігуроньки й лисички,
Білчата невеличкі,
Ведмедики, зайчата,
І півничок, і кіт —
Усі у коло стали
І дружно заспівали:
— Вітаєм з Новим роком
І шлем усім привіт!

На колядку

Глянь, дитино,
Глянь, кохана,
Наступає ніч різдвяна.
Будуть зорі
Мерехтіти,
На колядку
Йтимуть діти.
Йтимуть діти
Із козою,
Із козою-дерезою.
Із ведмедем
Волохатим,
З колядою
Йтимуть в хату.
Глянь, дитино,
Глянь, кохана,
Йде у гості
Ніч різдвяна.

(О.Мень)

* * *

Загадки

Прийшла баба з вітрами
Та з білими снігами.
Привела з собою
Діда з бородою.

(Зима, Дід Мороз)

Росте вона зимою
Донизу головою
Тоненькою, прозорою,
Біло-голубою.

(Бурулька)

Основа соснова.
В середині-світ.
Влітку в ньому сонечко,
Взимку на нім лід.

(Вікно)

Взимку ляже спати
Дядько волохатий,
Лиш тоді устане,
Як весна настане.

(Ведмідь)

До теми «Дім»

* * *

Хай живе наш рідний дім!
Тепло й затишно у нім.
Тут і тато, тут і ненька,
І бабусенька рідненька,
І веселий наш дідусь
Крутить пишний русий вус.

(Є.Железнякова)

* * *

Хата

Хата – це сімейний храм. Тому в ній обов'язково мають бути образи (ікони). Зайти до хати і перебувати в ній можна тільки з непокритою головою. Гріх в хаті вигукувати, кричати, тим більше, лаятись.

Коли домашні ставляться до хати як до храму, то в ній ніколи не запанує злий дух.

Хата – символ рідної землі, Батьківщини, свого роду. А з ними приходять тепло і затишок, захист і допомога. Бо в рідній оселі живе твоє предковічне добро, твоя перша й остання надія.

Кажуть, що в рідній хаті й стіни допомагають. Тож того, хто шанує рідну домівку, шануватиме Доля.

Хата – то скарбниця народних духовних традицій, бо в ній – дух народу і душі кожного покоління людей.

Моя кімната

Ми живемо в великому дев’ятиповерховому будинку. Квартира у нас трикімнатна. У мене є своя кімната. Вона акуратна і світла. Біля вікна стоїть письмовий стіл і два стільці. На столі – вазочка з олівцями й фломастерами, фотографія в стародавній рамці, кілька зошитів і улюблена книга. Біля стіни – диван-ліжко, застелене покривалом. На дивані сидить моя улюблена лялька Маша. Навпроти знаходиться шафа, на полицях якої акуратно складені підручники, художні книги, альбоми з фотографіями. Поруч знаходиться платтяна шафа. На підлозі лежить темно-синій килим.

Вікна кімнати прикрашають штори із прозорої блакитної тканини. Все тут відповідає моєму характеру, тому в кімнаті так затишно.

До теми «Меблі»

Відгадай загадки

Є комп’ютерний, письмовий,
Однотонний, кольоровий.
Ми за ним навчаємось,
Пишемо і граємось.
(Стіл)

Чималенькою буває,
безліч знань в собі тримає –
В ній і Рильський, і Шевченко,
Симоненко і Костенко.
(Книжкова шафа)

Одяг у собі збирає,
По поличках розкладає.
Є стандартна, є висока,
є вузька, а є глибока.
(Шафа)

Він не ліжко,
хоч спимо, лежимо і сидимо.
Не простий, а розкладний
невеликий і зручний.
(Диван)

Є твердий, а є м’який,
є важкий, а є легкий.
Ми на ньому сидимо,
і вчимося, і їмо.
(Стілець)

Односпальне чи двоспальне,
Прямокутне чи овальне.
Ми на ньому лежимо,
А як ніч прийде – спимо.
(Ліжко)

* * *

Стіл – це широка тверда площина, за якої їдять, працюють або грають.

Гардероб – це шафа для зберігання одягу.

Сервант – це шафа для зберігання посуду.

Диван – це довге м'яке сидіння із спинкою і підлокітниками, на якому можна сидіти або лежати.

Ліжко – це широка поверхня з матрацом і постільною білизною, на якій сплять.

Шафа-купе – це ідеальне конструкторське рішення для сучасних інтер’єрів, що дозволяє найбільш раціонально використовувати вільний простір в приміщенні.

Комп'ютерний стіл – це предмет меблів, призначений для установки комп'ютера і його комплектуючих.

* * *

Як з'явився сервант?

Шафа для посуду з'явилася у XIII столітті. Вона довгий час була предметом розкоші. Мали такі меблі не всі, а тільки багаті і знатні люди.

З часом шафи для посуду перестали бути предметом розкоші.

Сьогодні шафу для святкового посуду називають сервантом, і зазвичай він стоїть у вітальні. А кухонна посудна шафа з посудом, який ми використовуємо щодня, зветься буфетом.

До теми «Посуд»

«Щоб язичок був слухняним»

Енька-енька-енька – донечка маленька.
Ає-ає-ає – маму все чекає.
Ила-ила-ила – посуд перемила.
Ла-ла-ла – квіти полила.
Иця-иця-иця – росте в мами помічниця

* * *

Пальчикова гімнастика «Помічники»

Раз, два, три, чотири, (*Б'ють кулачок об кулачок)*
Сьогодні посуд ми помили:
Чайник, чашку, вилку, ложку (*загинають пальці на правій руці)*
І велику поварьошку
Весь посуд ми помили*, (загинають пальці на лівій руці)*
Тільки чашечку розбили,
Глечик теж розвалився,
Ніс у чайника відбився,
Ложку ледь не поламали –
Мамі так допомагали. (*розводять руки в сторони)*

* * *

Закличка

Іди, іди, дощику,
Зварю тобі борщику
У новому горщику.
Винесу на дуба,
Покличу голуба.
Голуб буде пити,
Дощик буде лити.
Поки голуб буде пить,
То голубка відлетить.
Тобі каша, а нам борщ,
Щоб ішов густенький дощ!
Іди, іди, дощику,
Зварю тобі борщику
В зеленому горщику,
Цебром, дійницею
Над всякою пашницею.

* * *

Забавлянка

Варила мамочка кашу, варила,
Одному дала до горнятка.
Варила мамочка кашу, варила,
Другому – до мисочки,
Третьому – до кайстроника,
Четвертому – до ложки.
— *А кому належить ця кімната? Назви меблі, які ти бачиш.*

* * *

Ми розбили чашку з чаєм

— Ти розбив!
— Ні, ти розбила!
— Ти штовхнув!
— А ти впустила!
— Ти тюхтій.
— А ти незграба.
— Баобаб!
— Ти баобаба!

Вже школярка – наче хмарка, очі повні сліз.
Школярка дмухає на пальчик свій.
— Обпекла?
— А ти радій!
Та школярик посмутнів:
— Я... ти вибач, не хотів, я штовхнув.
— А я впустила.
— Я розбив.
— Це я розбила.

* * *

Улюблена чашка

Маленька чашечка моя
з веселим ведмежатком,
із неї завжди чай п'ю я.
Купив її мій татко.
Приїхав він одного дня
з малесеньким пакунком,
а в ньому – чашечка оця
була мені дарунком.
З тих пір ведмедик – друг мені.
І ніде правди діти:
ба, навіть ліки несмачні
я згодна з чашки пити.

(Н.Лукан)

* * *

Загадки

Стоїть на столі карапуз,
На ньому - блискучий картуз.
Шипить карапуз не від злості.
Це так він запрошує в гості.

(Чайник)

Не каструля і не миска,
Не кружка, не горщик.
Насипають в неї кашу,
Наливають борщик.

(Тарілка)

Є у блюдечка подружка,
Що одне лиш має вушко.
Можеш кралю цю зустріти,
Як захочеш чай попити.

(Чашка)

* * *

Гра «Скажи навпаки»

Закінчи речення.

Каструля велика, а сковорідка – _____.
Тарілка мілка, а каструля – _____.
Сковорідка важка , а ніж – _____.
Діжка висока , а склянка – _____.

* * *

Гра «Спіймай зайве слово»

Почувши слово, що не є назвою посуду, діти плескають у долоні.

Миска, чашка, чайник, суп, тарілка, виделка, віник, каструля, ложка, відро, стіл, серветка, сковорода, скатертина, сільниця, сіль.

* * *

Лисичка і Журавель

Лисичка з Журавлем у велику приязнь зайшли, навіть десь покумалися. От Лисичка і кличе Журавля до себе в гості.

— Приходи, кумцю! Приходи, любочку! Чим хата багата, тим і погощу.

Іде Журавель на прошений обід, а Лисичка наварила кашки з молочком, розмазала тонесенько по тарілці та й поставила перед кумом.

— Живися, кумочку, не погордуй! Сама варила.

Журавель стук-стук дзьобом – нічого не спіймав.

А Лисичка тим часом лиже та й лиже кашку, аж поки сама всеї не з'їла.

А коли кашки не стало, вона й мовить:

— Вибачай кумочку, більше не маю вас чим гостити.

— Спасибі й за те, – пісним голосом промовив Журавель. – А ти б, кумонько, до мене завтра в гості прийшла!

— Добре, кумочку, прийду, чому не прийти, – мовить Лисичка.

На другий день приходить Лисичка, а Журавель наварив м'яса, бурячків, фасольки, картопельки, покраяв усе те на дрібні шматочки, зложив у високе горнятко з вузькою шийкою та й поставив на столі перед Лисичкою.

— Живися, кумонько! Не погордуй, люба моя, – припрошує Журавель.

Нюхає Лисичка – добра страва! Встромляє голову до горнятка – не йде голова! Пробує лапою – годі витягнути. Крутиться Лисичка, заскакує відти й відти довкола горнятка – нічого не порадить. А Журавель не дармує. Дзьоб-дзьоб у горнятко та й їсть собі шматочок за шматочком, поки всього не виїв.

— Вибачайте, кумонько, – мовить, випорожнивши горнятко, – чим хата багата, тим і рада, а більше на сей раз нічого не розстарав.

Розсердилася Лисичка, навіть не подякувала за гостину. Вона, бачите, думала, що на цілий тиждень наїсться, а тут прийшлося додому йти, облизня спіймавши. Відтоді й зареклася Лисичка з журавлями приязнь водити.

* * *

Розглядання малюнка із зображенням посуду

Перевір, чи уважний ти. Розглянь малюнок. Знайди посуд, який заховався у ньому. Пригадай назви кольорів. Оживи малюнок. Розфарбуй чашки жовтим кольором, каструлю – зеленим, сковорідку – сірим, чайники – синім, миску – червоним, кухоль – фіолетовим.

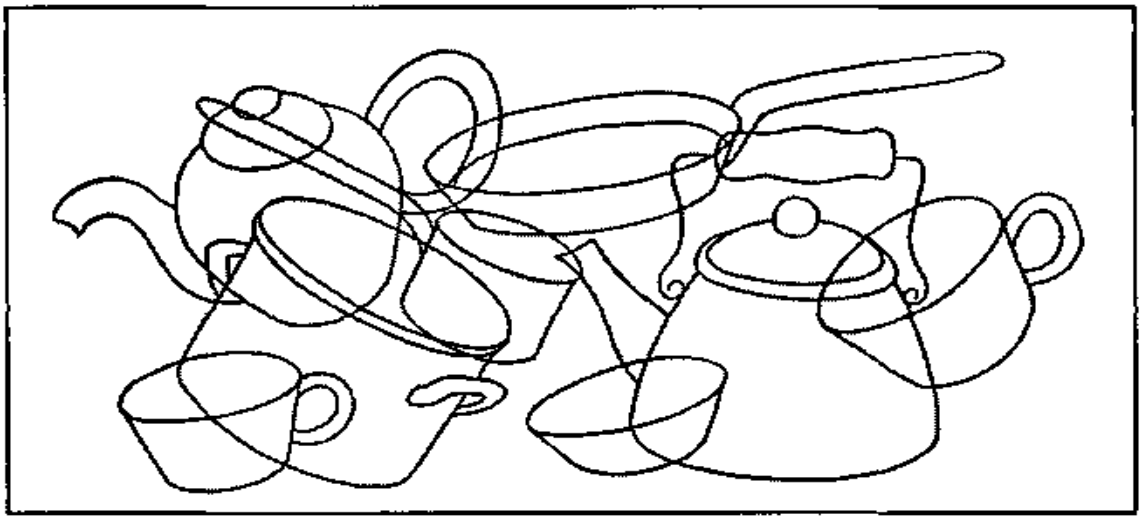

До теми «Їжа»

«Щоб язичок був слухняним»

Бублики, батони, булки,
Плюшки, сайки, пироги
За столом і на прогулянці
Поважай і бережи!

* * *

Фізкультхвилинка

Калачі

Я печу, печу, печу
Дітям всім по калачу.
Зверху маком притрушу,
В піч гарячу посаджу.
Випікайтесь калачі
У натопленій печі.
Буду Васю, буду Нату
Калачами пригощати

(Г.Демченко)

Загадки

Шкір має сім,
а сльози випустить усім? *(Цибуля)*

Що то за голова,
що лиш зуби і борода. *(Часник)*

Сидить баба серед літа
у сто сорочок одіта. *(Капуста)*

Я кислий, був зелений,
а потім пожовтів,
з країн морських і південних прилетів.
(Лимон)

Хтось на кущиках висипав
Намистинки чорні,
Їх збирають в кошики
Дівчата моторні. *(Чорна смородина)*

* * *

Гра «Магазин»

На дошці предметні малюнки, серед яких є зображення продуктів.

— *Діти, які продукти можна купити в магазині?*

Діти виходять по черзі, знімають малюнки і називають продукт, інші контролюють і виправляють.

Гра «Кухар»

На дошці предметні малюнки із зображенням продуктів: молоко, м'ясо, хліб, сметана, морозиво, крупа, ковбаса копчена, масло, буряк, майонез, морква, картопля, чіпси, борошно.

Вчитель показує малюнок кухаря.

— *Хто це?*

— *Яку роботу він виконує?*

— *Допоможіть кухареві вибрати корисні продукти для приготування їжі.*

* * *

Прислів`я та приказки про їжу

- На ласий кусок знайдеться куток.
- Дома їж, що хочеш, а в гостях, що дадуть.
- Млин меле водою, а чоловік живе їдою.
- Який за столом, такий і за роботою.
- Скоро їсть, скоро й робить.
- Хліб – над усією їжею пан.
- Риба – вода, ягода – трава, а хліб – усьому голова.
- Паляниця – хлібова сестриця.
- Житній хліб – пирогів дід.
- Хліб – батько вода – мати.
- Без солі, без хліба – немає обіда.
- Пироги – не вороги.
- Не гарна хата вуглами, а гарна пирогами.
- У нас, по-вашому, пироги з кашею.
- Де пиріг із грибами, там і ми з руками.
- Борщ та каша – їжа наша.
- Хліб – усьому голова.
- Що до чого, а борщ до хліба.
- Воду вари, вода буде; пшоно вари – каша буде.
- Вівсяна каша сама себе хвалить, а гречану люди хвалять.
- Заварив кашу – не жалій масла.
- Однією ягодою не наїсися.
- Смачного потрошку, щоб животик не болів.

* * *

Гра «Спіймай зайве слово»

Почувши слово, що не є назвою їжі, діти плескають у долоні.
Картопля, салат, ковбаса, каструля, іграшка, вареники, парта, буряк, відро, морква, цибуля, виделка.

Гра «Нісенітниці»

Діти повинні сказати, буває так чи ні?

- Кухар шиє одяг.
- Тістечка пече вчитель.
- У кошик налили молоко.
- Хліб виріс на дереві.

Гра «Назви, не помились!»

Робота в парах
Пограти в гру з сусідом по парті, один показує предмети на малюнку, другий називає їх, потім помінятися ролями.

Вареники

Мама в тісто із крупчатки
Заліпила сир спочатку, –
І лягли вони на ситі,
Чепурненькі, повні, ситі.
Далі в грубці клопіт мали:
Там в окропі танцювали.
Тільки ж вогнище погасло –
Молодці попали в масло.
Після масла у сметані,
Віддуваючи боки,
Покупались наостанне,
Як в хмарках молодики.
Хай з макітри в миску скачуть
Дуже любить їх Лаврін.
Ті вареники гарячі
Зве лавреникаами він.

(В.Кочевський)

Два веселі товстуни

Два веселі товстуни
Біля столу сіли,
За хвилиночку вони
Горщик каші з'їли.

Ложка бігала в руці –
Їлося зі смаком.
З'їли борщ, і голубці,
Й пиріжечки з маком.

Що, багато це на двох?
Та вони не згодні.
Разом вимовили:
«Ох! Ми іще голодні».

(В.Крищенко)

* * *

Казка «Крилатий, волохатий та масляний»

У теплій хатинці, край лісу, жили собі три братики: горобець крилатий, пацючок волохатий та млинець масляний.

Горобець з поля прилетів, пацючок від кота втік, млинець зі сковорідки зіскочив та прикотився в ліс. Жили вони, не тужили, поміж себе дружили. Кожен своє діло робив, іншим допомагав. Горобець їжу приносив – з поля зернят, з лісу грибів, з городу бобів. Пацючок дрова рубав та пічку топив, а млинець борщ та кашу варив.

Добре жили побратими. Бувало, горобець з роздобутків повернеться, криничною водицею помиється, сяде на лавку відпочивати. А пацючок уже дрова носить, на стіл накриває, ложки розкладає. А млинець коло печі, рум'яний та пухкий, борщ варить, сало смажить, кашу помішує. Посідають до столу – не нахваляться. Горобець каже:

— Оце борщ так борщ, смачний та масний!

А млинець йому:

— А я, млинець маслений, у горщик упірну та вилізу, – отож борщ і масний!

А горобець кашу їсть та приказує:

— Ой каша, ну й каша, смачна та гаряча!

А пацючок йому:

— А я дрова принесу, дрібно нагризу, в піч наскладаю, хвостиком розметаю, – добре в печі вогонь горить, от каша й гаряча!

— Та й я, – каже горобець, – неабиякий: зберу грибів, натягаю бобів, от ви й наїдені!

Так вони й жили собі в згоді-злагоді.

Тільки якось замислився горобець:

«Я, – думає, – цілий день літаю, ніжки б'ю, крилечка обтріпую, а вони що роблять? Зранку млинець на печі лежить, вилежується, тільки надвечір за обід береться. Пацючок зранку дрова везе та гризе, а потім забереться в куток, ляже на бочок та й спить до обіду. А мені з ранку до ночі турбота, важка робота. Та ні, цього вже не буде!»

Розсердився горобець, ніжками затупотів, крильцями залопотів, став кричати:

— Завтра ж роботу поміняємо!

Ну, гаразд. Млинець та пацючок погодились. На другий день уранці млинець пішов у ліс на роздобутки, горобець – дрова рубати, а пацючок – обід варити.

Покотився млинець у ліс. Котиться по стежці й співає:

— Плиг-скік, плиг-скік,
Я – маслений бік,
На сметані мішаний Та на маслі пряжений!
Плиг-скік, плиг-скік,
Я – маслений бік!

Котиться, котиться, а назустріч йому Лисиця Патрикіївна.

— Ти куди, млинчику, біжиш-котишся?

— На роздобутки.

— А яку це ти, млинчику, пісню співаєш?

Млинець закрутився на місці та й заспівав:

— Плиг-скік, плиг-скік,
Я – маслений бік,
На сметані мішаний Та на маслі пряжений!

Плиг-скік, плиг-скік,
Я – маслений бік!

— Добре співаєш,– каже Патрикіївна, а сама все ближче підкрадається. – То, кажеш, на сметані мішаний?

— Еге ж, на сметані та з цукром!

А лисичка йому:

— Плиг-скік, кажеш?

Та як плигне, як пирхне, та як ухопить млинець за маслений бік!.. А млинець кричить, репетує:

— Відпусти мене, лиско, не далеко, не близько – по гриби, по боби, на роздобутки.

А лисиця йому:

— Ні, я з'їм тебе, проковтну тебе, із сметаною, з маслом і з цукром!

Бився, бився млинець, насилу вирвався, бік у лисиччиних зубах залишив і додому втік!

А вдома що робиться!..

Почав пацючок борщ варити: чого не покладе, чого не додасть – усе борщ несмачний .

«Як, – думає, – млинець борщ варив? Ага, та він же в горщик упірне та вилізе, от борщ і стане масний!»

Прибіг млинець додому, бачить: сидить горобчик на призьбі – дзьоб набік, сам слізьми заливається. Прибіг млинець до хати – сидить пацюк на лавці, шерстка повилазила, хвостик труситься.

Як побачили, що в млинця півбоку виїдено, ще дужче заплакали. Тут млинець і каже:

— Отак завжди буває, як один на другого киває, своє діло робити не бажає!

— Горобець тут від сорому аж під лавку забився.

Поплакали, погорювали та й почали знову жити по-давньому: горобець їжу носити, пацючок дрова возити, а млинець борщ та кашу варити.

Так вони й живуть, пряники жують, медком запивають, один одному допомагають.

* * *

Розглядання ілюстрації із зображенням кухара

— А чи пам'ятаєте ви, як називається людина, яка готує їжу?

— Які страви готує кухар?

— Де знаходиться робоче місце кухара?

— Чи можна сказати, що кухар – дуже корисна професія?

— А зараз спробуйте оживити малюнок. (Розфарбовування малюнка)

До теми «Взуття»

Чобітки

Стук-цок, стук-цок!
Ти не гнися, мій гвіздок!
Я працюю, як великий ,
Ремонтую черевики:
Зашиваю всі дірки...
Хай похвалиться сестричка:
– Гарні в мене черевички,
А ще кращий братик – швець
Хлопчик – просто молодець! -
Стук-цок, стук-цок!
Ти ж не гнися, мій гвіздок!
Стукав – грюкав молоток,
Танцювало шило,
Вийшов перший чобіток –
Подивиться мило.
Чоботарить чоботар –
Раз! – удар,
Два! – удар...
Будуть гарні чобітки,
Як дзвіночки, підківки.
Стукав – грюкав молоток.
Танцювало шило.
Вийшов другий чобіток –
Подивитись мило.
Раз! – удар,
Два! – удар...
Будуть гарні чобітки,
Як дзвіночки, підківки!

(Н.Деркач)

* * *

Рипу-рипу

Йшли індики на музики
Повзували черевики.
Пов’язали ще й краватки
Та пішли собі із хатки.
„Рипу, рипу” – черевики:
Йдуть індики на музики

(Є.Железняков)

Капці

В мене капці отакі:
Волохаті і м'які.
Мають вушка, мають ніс,
Очі й куций хвіст.
Я люблю їх озувати:
Нумо тупцяти по хаті!

(О.Савчук)

* * *

Черевики

У гусей червоні черевички.
Можна в них блукати біля річки.
Можна в них у дощ і сніг ходити
І в калюжі скільки хочеш мити.
Їх не треба ввечері знімати,
Вранці по квартирі всій шукати.
І не скажуть мама чи бабуся,
Що гусак ізнов не так озувся.
І зітхають Леся і Марічка:
– Нам би ці чарівні черевички!

(С.Цушко)

Неправильні черевики

У малої Віки
Є черевики -
Гарні, блискучі,
Жовті, м'які,
Пахучі такі!
Одна лиш біда – неправильні,
Бо правий на ліву ніжку,
А лівий – на праву!
Так надягаються – навпаки,
І відвертаються в різні боки!

(В.Бондаренко)

* * *

Шнурочки

– Чобіточки, чобіточки,
Де згубили ви шнурочки?
– Як гуляти ми ішли,
То іще вони були.
Як скакали по калюжах –
Пам'ятаємо не дуже.
Ми сходили увесь двір
І спускалися із гір.
У пісочниці гуляли
І паркан перелізали.
Здоганяли – сміхота!
Ми сусідського кота!
А додому як вертали,
То шнурки вже десь пропали...

(О.Савчук)

Черевички

От недобрі черевички!
Завжди лізуть до водички!
Неслухняні вони дуже,
Все шукають, де калюжі...
Хлюп та хлюп! - і вже брудні.
Горе мамі... і мені.

(К.Перелісна)

* * *

Правила по догляду за взуттям:

- ***Сушіння***.

У сущці взуття є своя особливість: сушити можна тільки в природних умовах (при кімнатній температурі), а не біля тих чи інших опалювальних пристроїв. Не дотримання цього правила призводить до псування взуття.

- ***Чищення.***

Гумове взуття можна промити водою, замшеве – протерти щіткою, шкіряне або із замінника шкіри – протерти вологою ганчіркою.

- ***Полірування.***

Шкіряне взуття чистять спеціальними кремами (показати спосіб чищення). Замшеве – спеціальними аерозолями. Для лакованого взуття підійдуть бальзами, молочко для взуття, або олії. В сучасних засобах по догляду за взуттям часто поєднують кілька властивостей: вони одночасно очищають, живлять, захищають від вологи і відновлюють колір.

- ***Зберігання.***

Однією із запорук довговічності взуття є правильне зберігання. Найкраще його зберігати в коробках, в яких воно купувалося. Туфлі і черевики добре зберігати в мішках для взуття, завжди акуратно ставити їх на полиці.

Використання взуття не по сезону, як і не за призначенням,
призводить до втрати зовнішнього вигляду і споживчих властивостей.

Говори правильно

— Дівчатка носять босоніжки, а хлопчики – сандалії.
— Мені сподобалися чорні чобітки.
— Мені сподобалися чорні туфлі.
— Мені сподобалися жовті босоніжки.
— Одягають одяг, а взуття – взувають.
— Через дощ я взую гумові чобітки.
— Через спеку я взую босоніжки.
— Які гарні туфлі.
— Гарні – гарніші туфлі

Пальчикова гімнастика

Порахуємо в перший раз,
Скільки взуття у нас.
Туфлі, капці, чобітки
Для Наташки і Сережки.
Та ще черевики
Для нашої Валентинки.
А ось це валянки
Для малятка Галеньки.

Фізкультхвилинка

Під віршовані рядки діти виконують відповідні дії.
Взуємо ми черевички на ніжки,
візьмемо щіточку та крему трішки.
Чистимо ми їх уже в котрий раз –
і знов, як нові, черевички у нас.

Яке взуття підходить до кожної пори року? Перевір свій вибір, дійшовши до кінця лабіринту.

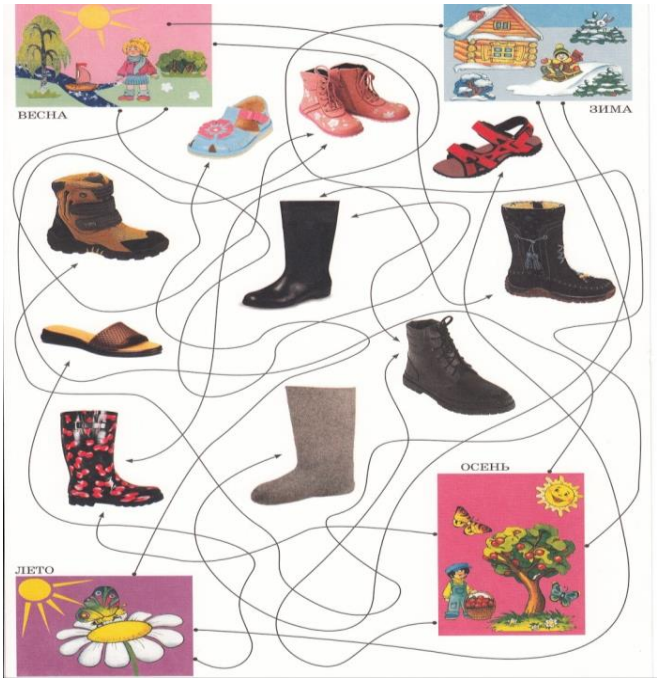

До теми «Одяг»

Живий капелюх

«Кіт Васько сидів на підлозі біля комода і ловив мух. А на комоді, з самого краю, лежав капелюх. І ось Васько побачив, що одна муха сіла на капелюх. Він як підскочить – і вчепився кігтями в капелюх. Капелюх зсунувся з комоду, Васько зірвався і як полетить на підлогу, а капелюх – бух! І накрив його зверху.

В кімнаті сиділи Володя і Вадик. Вони розмальовували малюнки і не бачили, як Васько потрапив під капелюх. Вони тільки почули, як позаду щось упало. Володя озирнувся і побачив на підлозі біля комода капелюх. Він підійшов, нагнувся, хотів підняти капелюх і раптом як закричить: «Ой-ой- ой» і мерщій від нього.

— Чого ти? – запитує Вадик.
— Він жи-жи-вий!
— Хто живий?
— Ка-ка-пелюх!
— Що ти? Хіба капелюхи бувають живі?
— По-по-дивись сам!

Вадик підійшов ближче і став дивитися на капелюха. Раптом капелюх поповз прямо на нього. Він як закричить:

— Ой! – і скочив на диван. Володя прямо за ним. Капелюх поповз на середину кімнати і зупинився.

Діти дивляться на нього і трусяться від страху. Тут капелюх повернувся і поповз до дивана.

— Ой! Ай! – закричали діти. Зіскочили з дивана – і бігом з кімнати. Прибігли на кухню і двері за собою зачинили.
— Що ж це за капелюх такий? Чого це йому заманулося по кімнаті повзати? – каже Вадик.
— А може його хтось за мотузку смикає.
— Ну, піди подивись.
— Ходімо разом. Я візьму кочергу. Якщо він до нас полізе, я його кочергою стукну.
— Почекай, я теж кочергу візьму.
— Та у нас другої кочерги немає.
— Ну, я візьму лижну палицю.

Вони взяли кочергу і лижну палицю, трохи відчинили двері, зазирнули в кімнату.

— Де він? – запитує Володя.
— Онде, біля столу, – капелюх лежав біля столу і не ворушився.
— Ага, злякався! – зраділи діти, – боїться лізти до нас.
— Зараз я його настрахаю, – каже Володя. Він став стукати по столу кочергою і кричати: – Гей ти, капелюх? Але капелюх, не ворушився.

— Давай наберемо картоплі й будемо в нього картоплею стріляти, – каже Вадик.

Вони набрали з кошика картоплі і стали кидати в капелюх. Кидали, кидали, раптом Вадик влучив. Капелюх як підскочить вгору, як закричить:

— Няв! – Дивляться, а з-під капелюха висунувся сірий хвіст.

— Васько! – закричали діти. Вадик схопив Васька і давай його обіймати.

— Васько, любий, як же ти під капелюх потрапив?

Але Васько нічого не відповів. Він тільки пирхав і мружив очі від світла.

(М.Носов)

* * *

Каже півникові качка:
— Буду вчитись я на швачку!
А ти, півник – молодець,
вийде з тебе і кравець!
Тут гусак до них озвався:
— Я також управним вдався,
Хочу буть чоботарем!
— Що ж, тебе у гурт берем!
Хутко з ними, сірий, йди!
Друзі йдуть собі... куди?
Це вам скаже і дитя:
В школу крою та шиття!

(В.Сухар)

Чепуруха

В хаті сміття аж по вуха...
Хто живе тут? Чепуруха!
Перед дзеркалом з годину,
чепуриться без упину.
З шафи платтячко взяла,
порошинки всі змела.
Рівно кіски розчесала,
білий бантик пов'язала.
Гарно вбралась,одяглась –
і гуляти подалась.
В хаті сміття аж по вуха...
Хто живе тут? Чепуруха!

(М.Пономаренко)

* * *

У Донецькому краї проживають люди багатьох національностей. Роздивися костюми дітей. Спитай у батьків, які народи мешкають на Донеччині. За необхідністю звернися до додаткової літератури.

Одягни ляльку

Виконуй правила догляду за одягом.

Знайди зайве

Підбери латку до одягу

До теми «Кольори»

Казочка для першокласників

Це було в давні часи в одному чудовому краї, де жили сильні та красиві люди. І жила серед них чарівна дівчина, яку всі називали Бахмутка. Мала дівчина блакитні, як небо, очі та золоті пшеничні коси. І покохав її високий чорноокий хлопець з русявим хвилястим волоссям, ім'я якого було Дінець. І Бахмутка полюбила юнака.

Та про красу дівчини дізналися вороги. І прийшли вони до цього чудового краю, щоб захопити красуню в полон. Багато їх змагалося за дівчину: і хазари, і татари, і скіфи…. Топтали вони своїми кіньми землю, та ніхто не міг здобути перемогу, бо відчайдушно боровся за свою прекрасну наречену відважний Дінець.

Тоді вирішили вороги знищити юнака. Заманили вони його в непрохідні хащі і вбили.

Коли про це дізналася красуня Бахмутка, почала вона гірко плакати. І від сліз цих утворилася ріка з дуже солоною водою, яку люди назвали на честь дівчини Бахмуткою. А ще з її солоних сліз утворилися на цій землі поклади білого золота – солі, яку до цього часу добувають люди.

Дівчина стала просити богів, щоб вони покарали ворогів, і вороги перетворилися на непорушних кам'яних баб, що й досі стоять, мов вартові, у степах.

А хлопець Дінець навіть після смерті став корисним людям. Його чорні очі стали вуглинками, що дарують нам тепло юнакового серця, його русяве волосся стало корисним гіпсом, а одну з річок люди назвали Дінцем.

Вірна Бахмутка не змогла жити без свого коханого. Її пшеничні коси проросли із землі щедрим колоссям. От звідки в нашому краї стільки багатств – усе від красивих, щедрих душею Дінця і Бахмутки.

Прочитай вірш і скажи, які кольори переплутали пустуни-олівці.

Є дверцята у пеналі
Дивовижні, небувалі,
Як відчиняться вони,
то з самої глибини
Вибігають молодці –
Кольорові олівці,
Починають пустувати,
На папері малювати:
Синій – жабку, жовтий – курку,
А зелений – кицьку Мурку…
(Т.Коломієць)

* * *

Цікава інформація

Перші квіти після тривалої зими приносять величезну втіху для душі. Прогулянка до лісу ранньої весни – просто спокуса. Руки так і тягнуться до квітів… Але не поспішайте рвати це чудо!

Збирання первоцвітів дуже шкідливе для природи тим, що не дає можливості рослинам утворити насіння. До того ж ушкоджуються сусідні квітки, ламаються стебла та бруньки, повністю нівечаться рослини.

Зірвали стеблину з трьома первоцвітами, а це означає, що загинуло 45-60 насінин. І як наслідок – відсутність нових рослин. Для того, щоб з насіння конвалії виросла доросла квітуча рослина, необхідно 7-8 років. Сам процес проростання насіння тривалий і складний.

Проліски, фіалки, конвалії, підсніжники належать до первоцвітів. Вони – безцінний дар природи, перша посмішка весни, прикраса лісів!

Не купуйте і не зривайте первоцвіти! Адже помилуватися можна і в лісі, не завдаючи при цьому шкоди і надаючи таку можливість іншим.

Сім братів

Жили-були 7 королів-кольорів. Хоч вони були братами, часто сварились. Одного разу голубий колір, який був найменшим, вирішив помирити братів. Він зібрав у торбинку по краплинці кожного кольору, пішов на берег річки і вилив усі кольори. І утворився кольоровий місток, який люди назвали веселкою.

Так помирились усі брати, бо тепер вони злились в одну райдугу, яка веселила всіх.

Питання:

— *Назвіть цих братів-королів. (червоний, жовтогарячий, жовтий, зелений, блакитний, синій, фіолетовий)*.

— *Як же люди називають кольоровий місток? (веселка, райдуга)*

До теми «Схоже і відмінне в кольорах»

Гра «Розмова кольорів»

(На партах в учнів кольорові олівці)

— *Уявіть собі, що ваші кольорові олівці вміють розмовляти. Зараз я вам називаю предмет, а ви піднімаєте той олівець, якого кольору цей предмет.*

Наприклад : Я – ялинка (Ви повинні підняти олівець зеленого кольору)

Я – мак! (Червоний)
Я – апельсин! (Помаранчевий)
Я – сонце! (Жовтий)
Я – трава! (Зелений)
Я – небо! (Блакитний)
Я – слива! (Синій)
Я – фіалка! (Фіолетовий)

(Учні повторюють назви кольорів. Звертаю увагу на закінчення прикметників)

* * *

Вправа «Так чи не так»

Знайдіть помилки.

1) Дуб шелестів синіми листочками. *(Зеленими)*
2) У зеленому небі сяяло веселе сонечко. *(Блакитному)*
3) На лузі росли білі маки та жовті волошки. *(Червоні, сині0*

* * *

Вправа «Назви й покажи колір»

(Діти працюють в групах)

• Відгадайте загадки.
Яка б трава була без мене,
Якби не я така _____ *(зелена).*

• Якщо лимон знайшов ти,
Поглянь, який він _____
(жовтий).

• Сказати хочу по-секрету вам,
що баклажани _____
(фіолетові).

• Синець під оком чи на спині
поставить миттю фарба _____
(синя).

• Незабудка тому і помітна,
Що вона, наче небо _____
(блакитна).

• Фарбую я калині грона,
Тому що фарба я – _____
(червона) .

• Мій апельсин підкаже вам,
що фарба я – _____
(помаранчева).

— Які з цих фарб є теплими?
— А які є холодними?

До теми «Природа прокидається»

Скоромовка

(діти повторюють її разом з учителем)

Дзвінко з даху краплі скачуть.
Над вікном бурульки плачуть.

— *Скажіть, про яке явище в природі говориться у скоромовці? (крапель)*
— *Вони дзвінко скачуть з даху. Хто вони? (краплі)*
— *Як можна назвати маленьку краплю? (крапелька)*
— *Давайте повторимо разом слова однієї сім'ї, починаючи зі слова* КАПАТИ, КРАПЛЯ, КРАПЕЛЬКА, КРАПЕЛЬ.

* * *

Фізкультхвилинка

Ось іде до нас весна. *(встати із-за парт, потягнутися)*
Все навколо ожива:
Підсніжники прокидаються,
(посміхнутися, потерти кулачками очі)
Проліски посміхаються,
Пташки прилітають, *(помахати руками, як крилами)*
Діти вибігають, *(біг на місці)*
На луках стрибають. *(стрибки)*

* * *

«Скарбничка слів і понять».

В старовину Весну зазивали невеличкими віршами, просили її прийти. У мене в чарівній бабусиній скриньці, така заклична теж є. Це веснянка

* * *

Все навколо зеленіє…

Все навколо зеленіє,
Річка ллється і шумить.
Тихо, тихо вітер віє
І з травою гомонить.
Як тут всидіти у хаті,
Коли все живе, цвіте,
Скрізь дзвенять пташки крилаті,
Сяє сонце золоте… *(О.Олесь)*

* * *

Гра «Мікрофон»

«А які прикмети весни ви ще знаєте?»
— сонце світить яскраво і пригріває.

— на сонці сніг починає танути.
— з'явилися перші проталини навколо дерев.
— ночі стали коротші, а дні довше.
— побігли веселі струмочки.
— ми важкий зимовий одяг змінили на легкий - весняний.
— вся природа прокидається від зимового сну.

Гра «Сонечко»

«Сонечко» – гравці утворюють коло. У центрі кола-«сонечка», в руках у нього чотири обруча жовтого кольору. Діти йдуть по колу. Сонечко рухається в протилежному напрямку, розкладаючи обручі, ближче до гравців:

«Сонечко, сонечко,
Побудь біля річки,
Сонечко, сонечко,
Разкидай колечка!
Ми колечка зберемо.
Золочені візьмемо».

Діти, що стоять поряд з обручем, беруть його і утворюють маленьке коло.

«Покатаємо, пограємо,
І знову тобі повернемо!»

Гравці кладуть назад на підлогу обручі.

За сигналом ведучого (удар в бубон) всі розбігаються врізнобіч, за наступним сигналом кожна команда збирається біля свого обруча. Виграють ті, хто зробив це швидше.

Правила: Після другого сигналу, команди збираються біля обруча і не беруть його в руки.

Сонечко смутне, воно не всміхається

Треба розповісти йому: На кого схожа весна? Яка вона? Опишіть весну за допомогою слів – ознак.

І сонцю, і людям, і тваринам – всім подобається, що весна йде, крокує по планеті!

* * *

Прослухай текст.

Весна іде. Минула холодна зима і настала весна. День став довший, уже вечір, а надворі ще видно. Удень світить сонечко і трохи гріє. Вже всюди розтанув сніг, біжать струмки. На вербі виросли пухнасті котики. На деревах набухли бруньки. У лісі зацвіли перші весняні квіти. Прилетіли перші птахи і лагодять свої гнізда. Скоро все оживе, зацвіте, зазеленіє.

До теми «Дитячі пісні та ігри»

Імітація звуків:

— уявним насосом накачайте шину велосипеда, роблячи руками звичні рухи і вимовляючи С-С-С-С, С-С-С-С, С-С-С-С...;
— короткими, уривчатими рухами стискуйте “грушу пульверизатора”, супроводжуючи рухи звуками Ф! Ф! Ф! Ф!...;
— продемонструйте, що ви рубанком стружете дошку: Ж-Ж-Ж-Ж! Ж-Ж-Ж-Ж!...;
— покажіть, як ви косите траву: С-С-С-С! С-С-С-С!...;
— натріть підлогу щіткою: Ш-Ш-Ш-Ш! Ш-Ш-Ш-Ш! Ш-Ш-Ш-Ш!

* * *

Пісня «А ми просо сіяли, сіяли»

Дівчата й хлопці розділяються на дві групи порівну. Перша група співає, друга відповідає, роблячи вперед кілька кроків і знову відходячи.

– А ми просо сіяли, сіяли,
Ой див, Ладо, сіяли, сіяли.
– А ми просо витопчем, витопчем,
Ой див, Ладо, витопчем, витопчем.
– Та як же вам витоптать, витоптать?
– А ми коні випустим, випустим.
– А ми коні злапаєм, злапаєм.
– Та чим же вам лапати, лапати?
– Ой шовковим неводом, неводом.
– А ми коні викупим, викупим.
- А за що вам викупить, викупить?
- А ми дамо сто срібних, сто срібних.
- Не візьмемо й тисячі, тисячі.
- А ми дамо дівчину, дівчину.
- А ми дівчину візьмемо, візьмемо.

* * *

Гра «Веребей» (Горобець)»

Діти утворюють коло, всередині – веребей. Коло швидко рухається, всі співають, плескаючи в долоні.

Киш, киш, веребей,
Не клюй конопель.
Мої конопельки,
Дрібні, зелененькі,
У вірчики в'ються,
Самі не беруться,
Братись не даються.

Веребей кидається на дітей, які утворили коло, вони розбігаються. Той, кого веребей зловить, займає його місце, і гра починається знову.

До теми «Великдень»

* * *

Радісний надходить день
Дзвонять дзвони: день-дзелень.
Понад міста, понад села
Лине вісточка весела.
Ясне сонце над селом,
Наче писанка, зійшло –
Вибігайте з хати, діти!
Як сьогодні не радіти?
Вийдем-вийдем на горбок
Заспіваєм гаївок,
Що весна вже воскресла,
Нам Великдень принесла.

(Р.Завадович)

* * *

Великодні писанки

Що за дивні яєчка
Наша курочка знесла!
Намальоване гніздечко
Ще й пташиночка мала,
Навкруги – барвисті квіти,
Жовті, сині гілочки…
Чи здогадуєтесь, діти
Що це? Певно – писанки!
Їх не курочка знесла,
Їх матуся принесла,
Ми гуртом розмалювали
Для святкового стола:
Сяють наші писанки, –
Як весняні квіточки!

(Л.Полтава)

* * *

Писанка

Спекла мама на Великдень
Біленькі паски,
А я куплю фарб і спишу
Гарні писанки.
Розмалюю на писанках
Квіти, ялинки,
І роздам їх на Великдень
Поміж діточки.
А братові маленькому,
Дам писанки дві,
Щоб качав їх по зеленій
Шовковій траві.

* * *

Писанка – яйце, розмальоване різними формами й візерунками. Як і дерево, яйце у слов'ян було символом весняного пробудження та оновлення світу, символом перемоги життя над смертю. Яйце – це ще символ Сонця, а без нього не існує життя.

- Ясно-жовтий колір символізує сонце, весняне тепло;
- Блакитний – небо, повітря, чисту воду;
- Зелений – воскресіння (пробудження природи);
- Червоний – радість, любов, святковий настрій;
- Бронзовий – родючу матінку – землю.

(Л.Полтава)

* * *

Найкраща писанка

У сінях стояла велика миска із яєчками.

— Нас усіх з'їдять люди, – басом сказало найбільше яєчко.

— І це добре, – обізвалися інші, – люди матимуть із нас користь.

— Але я все-таки найкраще з-поміж вас, бо я – найбільше! – не вгавало велике яєчко.

Найменше яєчко лежало у мисці поруч із своїми братами і мовчки прислухалося до розмови.

— А тебе, найменше, – знову обізвалося басом найбільше яєчко, – тебе ніхто і їсти не захоче, бо ти таке маленьке!..

Маленьке яєчко дуже шкодувало, що не виросло більше. Але що воно мало робити?

Раптом всі замовкли. У сінях почулися кроки. "Візьмемо їх на писанки, адже вже Великдень наближається",- промовив жіночий голос. Господиня взяла миску і перенесла її в кімнату, де було багато світла. Найбільше яєчко відразу ж виставило свій бочок напоказ, дивіться, мовляв, яке я гарне!

Мати і донька почали малювати писанки. Незабаром майже всі яєчка стали писанками. Залишилося тільки найменше яєчко. В цей час прийшов батько із праці. Він похвалив писанки.

— А чому ніхто з вас не розмалював цього яєчка? - запитав батько.

— Бо воно дуже маленьке, якесь непоказне. Як хочеш – повечеряй ним зараз.

— Ні, ні,- відповів батько. – Я зроблю із нього писанку, і ми всіх їх посвятимо в церкві.

Найменше яєчко дуже зраділо, коли відчуло, що і його розмальовують!

"Дивіться, дивіться! – заговорили між собою писанки. – От вам і маленьке яєчко! Яке ж воно чудове!"

Коли у церкві посвятили писанки, до господарів підійшов один пан із міста. Він попрохав продати йому кілька писанок до музею. І він вибрав лише одне... найменшеньке, бо воно було найкраще розмальоване!

Прийшовши додому, господарі розговілися писанками, а найменше яєчко – чудова писанка – живе й тепер у музеї великого міста. Люди оглядають ту прегарну працю і говорять: "Яка ж чудова писанка!"

До теми «Друзі наші менші»

- Розгляньте, розкажіть «Вчинок добрий чи поганий».

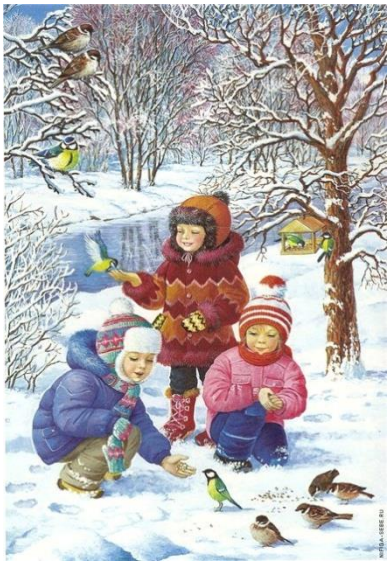

* * *

Прочитай

Іноді тварин називають нашими меншими братами. А брати, як відомо, потребують доброго, уважного ставлення до себе.

До цієї теми в своїх творах неодноразово звертався відомий український письменник та педагог Василь Олександрович Сухомлинський. Сьогодні ми прочитаємо його оповідання про тварин та їх радощі, прикрощі, пригоди і сподівання.

* * *

Миколка, Вітя й цуцик

Дорогою додому Миколка й Вітя підібрали цуцика. Він сидів у канаві і жалібно скавучав.

Кому ж буде цуценя? Довго думали хлопчики й дійшли; нехай три дні живе у Віті, потім три дні у Миколки, потім знов три дні у Віті... Через місяць хлопчики візьмуть цуцика, винесуть у поле й підуть у різні боки. За ким побіжить — той і господар.

Побудував Миколка для цуцика гарну будку. Тричі на день виносила мама цуцикові суп і котлетку.

У Віті не було ні будки, ні супу, ні котлетки. Поклав він біля свого ліжка ряднинку.

На ній цуцик і спав. Іноді вночі йому хотілося в якихось собачих справах надвір, він тихенько торкав лапкою ковдру, Вітя прокидався й випускав малого. Їв цуцик шкуринку, розмочену в гарячій воді.

Через місяць узяли хлопчики цуцика й пішли з ним далеко-далеко у поле. Вийшли на високу могилу, пустили його й розлетілися в різні боки.

Цуцик побіг за Вітею.

* * *

Бесіда за почутим

— Яке враження справило на вас це оповідання?
— Розкажіть, як кожен із хлопчиків доглядав за песиком.
— Як це робив Микола?
— Як піклувався про собачку Вітя?
— Кого ж обрав цуцик своїм господарем?
— Чому, на вашу думку, він так учинив? *(Відповіді учнів)*
— Людині байдужій, із черствим та холодним серцем, здається, що і тварини – бездушні та нерозумні, що вони не можуть відчувати й розуміти того, що відбувається навколо. Але це, звісно, не так. Тварина, як і всі ми, любить лагідне та дбайливе ставлення до себе, і вона з острахом та тривогою відчуває людську жорстокість.

Про це – наступне оповідання.

* * *

Чого у вівці сумні очі

Народилося маленьке ягня. Красиве таке, кучеряве. Сподобався його кучерявий смушок людині. Вона й убила ягня, здерла шкуру й вичинила її. Пошила доньці пальто, смушком обшила рукава.

Вийшла надвір маленька дівчинка в новому пальті й тішиться. Гладить долонькою кучерявий смушок.

Побачила дівчинка вівцю. Стоїть вівця біля повітки й дивиться на дівчинку. Підійшла дівчинка ближче. Захотілося їй поголубити

тварину. Думає собі: «Вівця має радіти, що в мене таке красиве пальто зі смушком».

Підходить дівчинка до вівці, гладить її вовну, гладить голову. І дивується: чогось вівця не радіє, а дивиться на неї сполохано. Понюхала вівця смушкову нашивку рукава й забекала тривожно, журливо.

— Чого вівця злякалась мого пальтечка? – здивовано питається батька дочка. – Чого в неї такі сумні очі?

— Бачиш, вівця – дурна істота. Вона не розуміє ласки, – відповів батько.

Бесіда за почутим

— Що стало причиною того, що вівця злякалася та розтривожилася?

— Як ви вважаєте, про що вівця думала в той час, коли дівчинка гладила її?

— Якою людиною був батько дівчинки?

— Справжня людина завжди має залишатися людиною — і в ставленні до інших людей, і в ставленні до рослин, дерев, квітів і, звісно, до тварин. Беручи додому маленьке кошенятко чи кумедного песика, веселого хом’ячка чи кролика, ми відповідаємо за них, за їх життя. Тварина наслідує в чомусь вдачу свого господаря. У злого та непривітного господаря собака буде злим, жорстоким. У байдужої господині навряд чи виросте ласкавий та лагідний кіт. Натомість він буде сполоханим та диким. Чи варто оселяти вдома тварину, якщо тобі байдужа її доля?

— Що ми маємо зробити для того щоб чотириногий мешканець нашої квартири чи подвір’я став справжнім другом для нас? Як ми повинні ставитися до тварин? (Відповіді учнів.)

* * *

Прочитай

* * *

Рожевеньке та жирненьке,
Наче діжечка, кругленьке,
Є на рильці п'ятачок,
Замість хвостика – гачок.
Візьмеш в руки хоч на мить –
Мов скажене, верещить.
Краще не чіпайте.
Хто це? Відгадайте!

(порося)

Поросята

Забруднились поросята,
Почали ми їх купати.
Мили, мили, мили, мили –
— Аж вони почервоніли:
Мабуть, соромно зробилось,
Що були так забруднились.

(Г.Бойко)

* * *

Полюбляє він ковбаску,
Розгризає маслаки
І отримує він ласку
Від хазяйської руки.
Якщо друга захищає,
Про життя своє не дбає.
Хто твій вірний помічник?
Хто сміливий захисник? *(собака)*

* * *

Песик помагає

Підмітає зранку
У дворі Мар'янка,
Чисто підмітає.
Песик вийшов на поріг
І хвостом змітає сніг –
Песик помагає. *(Г.Бойко)*

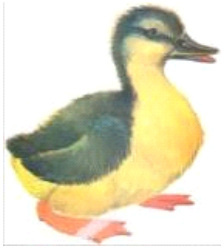

Качка

Качка перевальцем йде,
Каченят своїх веде
І покрякує тихенько:
— Не губіться, йдіть скоренько!
А маленькі каченята
Йдуть точнісінько, як мати:
З боку в бік гойдаються,
Ніби колисаються.
Йдуть на ряску на ставок.
Качка перша в воду – скок!
А слідом малята,
Жовті каченята.
(В.Паронова)

Кіт-воркіт біля воріт

Кіт-воркіт біля воріт
Чеше лапкою живіт.
Бігла мишка-побіганка,
Що робити по сніданку?
Кіт не знає.
Чи стояти біля хати?
Чи сіреньку доганяти?

(З народного)

Коли киця любить, а коли сердиться

Киця любить, як по спинці
Гладжу киценьку свою,
Як дарую їй гостинці,
Кашку, молочко даю.
Киця сердиться на мене,
Як смикну її за хвіст:
Очі зробляться зелені
І не п'є тоді й не їсть. *(М.Познанська)*

* * *

Гав

Пес на службу наля-Гав:
Пізно спати він ля-Гав,
Рано з буди вибі-Гав,
На городі все чи-Гав
На пташині зграї Гав:
— Гав-гав-гав,
Гав-гав,
гав-гав!
(В.Заєць)

Кіт-рибалка

Кіт-рибалка у човні
Мріє на світанні:
— От якби зловить мені
Карася в сметані!
(Г.Бойко)

Півник

Любить наш півник
Ще на світанку
Всім побажати
Доброго ранку:
Курочці, гусочці,
Свинці і качці,
Котику Мурчику,
Навіть собачці. *(О.Плавенчук)*

Козлик

Спускається, ховається
Сонце за горою.
Стоїть козлик над водою,
Трясе бородою.
А із води другий козлик
Дивиться на нього:
Трясе також бородою
Ще й наставив роги.

«Забіяку отакого
Не стерплю я зроду!» .
Козлик мекнув, розігнався
І... шубовсть у воду!

(Г.Бойко)

Стоїть, тремтить,
попавши на сніжок,
І щулиться од вітру.
От смішна!
Адже новий
Вовняний кожушок
Навиворіт
Нацупила вона! *(вівця)*

Овечка

Овечка в дівчинки була
найкраща на весь світ!
І де б та дівчинка не йшла,
овечка бігла вслід.

(Н.Забіла)

Телятко

Маленьке телятко по стежці стрибало,
Забігло на грядку і все там стоптало.
Я крикнув, я охнув: що діяти нині?
Зозла ледь не цьвохнув телятко по спині.
Нащо мені грядку воно затоптало?
Але... тут телятка шкода мені стало!
Я кинув лозину свою чималеньку...
Хіба воно винне? Телятко ж маленьке!

(П.Ребро)

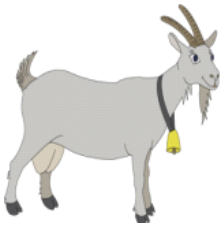

* * *

Звірята рогаті,
Та ще й бородаті,
Ходять пастись у лози.
Хто? Вгадайте... *(кози)*

* * *

1. Гра «Нагодуй тварину» (робота за малюнками)

— Придумайте і напишіть клички цим тваринам. Чим ви їх нагодуєте? Покажіть стрілками.

2. Робота в групах

— Опишіть будь-яку свійську тварину. Яку користь вона дає людині?

3. Робота над загадками

- Хто із води виходить сухим? (акчак, аксуГ)
- Йде в поле – як дощечка, а з поля – як бочечка. (авороК)
- Хто боком спить, а лежачи їсть? (янивС)
- Хто родиться з бородою? (пац, азоК)

4. Гра «Тварини – наші друзі»

Учитель просить дітей назвати, які тварини можуть бути вірними друзями людини. Записує все перелічене дітьми на дошці.

Він об’єднує дітей у пари. Одна людина в парі – людина, інша – його вірний друг (наприклад: кінь, собака, кішка, птах і т. ін.). Діти повинні придумати сценки про те, як певна тварина послужила людині у важку хвилину.

До теми «Казка «Ріпка»

«Щоб язичок був слухняним»
Яць, яць, яць – кругла, а не місяць.
Ір, ір, ір – біла, а не папір.
Иша, иша, иша – з хвостиком, а не миша.
Іпа, іпа, іпа – це солодка ріпа.

Ріпка

(Російська народна казка в обробці М. Толстого)

Посадив дід ріпку і каже:

— Рости, рости, ріпко, солодка!

Рости, рости, ріпко, велика!

Виросла ріпка солодка-солодка, велика-превелика.

Пішов дід ріпку рвати: тягне-потягне, витягти не може.

Покликав дід бабу.

Баба за діда, дід за ріпку – тягнуть- потягнуть, витягнути не можуть.

Покликала баба внучку.

Внучка за бабу, баба за діда, дід за ріпку – тягнуть-потягнуть, витягнути не можуть.

Покликала внучка Жучку.

Жучка за внучку, внучка за бабку, бабця за діда, дід за ріпку –

Тягнуть-потягнуть, витягнути не можуть.

Покликала Жучка кішку.

Кішка за Жучку, Жучка за внучку, внучка за бабу, баба за діда, дід за ріпку – тягнуть-потягнуть, витягнути не можуть.

Покликала кішка мишку.

Мишка за кішку, кішка за Жучку, Жучка за внучку, внучка за бабку, баба за діда, дід за ріпку – тягнуть- потягнуть – і витягли ріпку.

* * *

Користь ріпи та її історія

Хто з нас не знає казку “Ріпка”? Всім вона знайома з дитинства. І завдяки казці ми знаємо, що цей овоч може вирости великим і зібрати навколо себе всю сім’ю. І хоч в казці перебільшені розміри ріпки, можна зрозуміти, що ріпа на столі російської родини була дуже-дуже давно.

Любов і повага з боку народу до цього на перший погляд непоказному коренеплоду принесла його доступність. Справа в тому, що середня смуга Росії – зона ризикованого землеробства. А ріпа в нашому кліматі і росте добре, урожайна, невибаглива, і пролежати

може всю зиму аж до весни, зберігаючи свої корисні і поживні властивості.

До появи і поступового впровадження картоплі саме ріпа була основним продуктом (як нині для багатьох картопля) на столі як простого народу, так і купецтва і дворянства.

Ріпу і смажили, і парили, і варили, і їли в сирому вигляді, і вживали сік.

Ріпа – не тільки ситний продукт, а й відмінний лікувальний засіб. Вона низькокалорійна і багата вітамінами.

Корисні властивості ріпи:

Ріпа дуже ситна. В ріпі містяться ефірні масла і мінеральні солі, що благотворно впливають на стан здоров'я. Ріпа – прекрасний протизапальний, антисептичний, ранозагоювальний і навіть знеболюючий натуральний засіб. Сік ріпи допомагає при кашлі і болю в горлі (і при легкій застуді, і при "сів" голосі), полегшує напади астми, стабілізує сон і заспокоює серцебиття. Чудовий продукт, чи не так?

* * *

Використовуючи казку «Ріпка», спробуйте оживити малюнок, розфарбувавши героїв.

Щоб персонажі змогли витягнути ріпку, потрібно їх розташувати за сюжетом казки та записати у квітках відповідні цифри.

* * *

Робота з батьками

(батьківські збори, відкритий позакласний захід)

Казка «Ріпка» у виконанні батьків

Учитель:

І як ви вважаєте, чи ваші діти талановиті? (ТАК!). А в кого вони вдалися? От зараз ми це перевіримо. Перевіримо? (ТАК!).

Сьогодні до нас у клас приходив казкар. І залишив чарівний кошик. А що ж в тому кошику? Давайте ми пригадаємо.

А що це дід навесні садив, а восени рвав? (РІПКА). І казкар приніс до нас в клас казочку «РІПКА». Але казочка незвичайна. Сьогодні цю казочку для вас покажуть ваші талановиті батьки. Попросимо їх, поплескаємо.

Дає батькам маски.

- Прошу РІПКА (дає любій мамі маску ріпки), та зразу одягайте маску.
- Це в нас буде ДІД (шапка)
- Баба (хустка)
- Внучка (бантики на резинці)
- Собачка Жучка (маска)
- Кішка Мурка (маска)
- Мишка (вуха)

Але казка незвичайна. У кожного актора буде своя репліка.

РІПКА буде казати, як почує слово «РІПКА» – «ЩЕ НЕ ЧАС»

Повторіть, будь ласка.

На слово **«ДІД» каже – «ГУП-ГУП»**

На слово **«БАБА» каже – «ОБА-НА» (руки в боки)**

На слово **«ВНУЧКА» каже** – **«Я ГОТОВА»**

«СОБАЧКА ЖУЧКА» каже – **«ГАВ-ГАВ»**

«КИЦЯ МУРКА» каже – **«НЯВ» (протяжно)**

«МИШКА» каже – **«Пі-і-і-і-і-і» (протяжно)**

Давайте потренуймося. Перш ніж виступати, у нас буде, ЩО? РЕПЕТИЦІЯ! Вірно!

Давайте по черзі *(батьки промовляють свої репліки):*

Ріпка – Ще не час!
Дід – Гуп-гуп!
Баба – Оба-на!
Внучка – Я готова!
Жучка – Гав-гав!
Киця Мурка – Няв!
Мишка – Піііііііііі !

А всі діти і батьки, які незадіяні будуть КУРИ. Як кури кажуть? (КО-КО-КО!).

Отже, як що ви почуєте слово КУРИ, то відразу кажете, ЩО? (КО-КО-КО!).

Діти знають, а батьки ні. А зараз діти мовчать, а батьки, якщо почують слово КУРИ, що ви кажете? (КО-КО-КО!). Добре, отже.

Посидьте тихенько, та послухайте казку гарненьку.

Казка може і мала, але про дуже важливі діла. Починається як треба.

Жили-були ДІД (гуп-гуп) і БАБА (оба-на). Була у них ВНУЧКА (я готова), СОБАЧКА ЖУЧКА (гав-гав), КИЦЯ МУРКА (няв), і у нірці жила МИШКА (піііііііі).

Настала осінь. Ріпка виросла, ні, як кулак (показує), і ботва, а як дідова голова.

Пішов ДІД на город. (Підійшов дід до ріпки). Узяв РІПКУ за зелений чуб.

Тягне-потягне, а витягнути не може. А КУРИ кажуть (КО-КО-КО!). А вирвати РІПКУ слабо?

Кличе ДІД БАБУ: «Іди, БАБО, не лежи, нам РІПКУ вирвати допоможи». Узялися вони рвати удвох. Узяв ДІД Ріпку за зелений чуб. БАБА ДІДА за сорочку. Тягнуть-потягнуть, а витягнути не можуть. А КУРИ кажуть (КО-КО-КО!). А вирвати РІПКУ слабо?

Кличуть вони ВНУЧКУ: «Іди, ВНУЧКО, не лежи, нам РІПКУ вирвати допоможи». Пішла Внучка на город. Узяв ДІД Ріпку за зелений чуб, БАБА ДІДА за сорочку, ВНУЧКА БАБУ за торочку. Тягнуть-потягнуть, а витягнути не можуть. А КУРИ кричать (КО-КО-КО!). А вирвати РІПКУ слабо?

Кличуть вони СОБАЧКУ ЖУЧКУ: «Іди, ЖУЧКО, не лежи, нам РІПКУ вирвати допоможи». Пішла ЖУЧКА на город. Узялися вони рвати. Узяв ДІД Ріпку за зелений чуб, БАБА ДІДА за сорочку, ВНУЧКА БАБУ за торочку, ЖУЧКА ВНУЧКУ за спідничку. Тягнуть-потягнуть, а витягнути не можуть. А КУРИ кричать (КО-КО-КО!). А вирвати РІПКУ слабо?

Кличуть вони КИЦЮ МУРКУ: «Іди, МУРКО, не лежи, нам РІПКУ вирвати допоможи». Пішла ЖУЧКА на город. Узялися вони рвати. Узяв ДІД Ріпку за зелений чуб, БАБА ДІДА за сорочку, ВНУЧКА БАБУ за торочку, ЖУЧКА ВНУЧКУ за спідничку, МУРКА ЖУЧКУ за хвостик. Тягнуть-потягнуть, а витягнути не можуть. А КУРИ кричать (КО-КО-КО!). А вирвати РІПКУ слабо?

Кличуть вони МИШКУ: «Іди, МИШКО, не лежи, нам РІПКУ вирвати допоможи». Пішла МИШКА на город. Узялися вони рвати. Узяв ДІД Ріпку за зелений чуб, БАБА ДІДА за сорочку, ВНУЧКА БАБУ за торочку, ЖУЧКА ВНУЧКУ за спідничку, МУРКА ЖУЧКУ за хвостик, МИШКА МУРКУ теж за хвостик.

Як потягнули… І що зробили? Витягнули РІПКУ. Старались вони, недарма, РІПКА виросла знатна і смачна.

Ну що, сподобалась вам казка? ТАК!

(*плескають*)

Ріпка

Коментар. Казка, що проповідує працю, дружбу і гумор.

Виховання доброти.

1. Чому дідові вдалося викопати ріпку?
2. А коли б не мишка?

Мовна зарядка.

1. Повторюваний вірш з казки: «Дідусь за ріпку» тихо - голосно - тихо; швидко - поволі - швидко.
2. Поставимо частинку «не» перед словом «ріпка». Що буде? Що виростив дід?
3. Чи підходять фразеологізми і прислів´я: «Засукавши рукави», «Спільну мову», «Рука в руку», «Одна ластівка весни не робить», «Дружба дружбою, а служба службою».

Розвиток мислення і уяви.

А що потім (складання зачину після кінця). Можливо, ріпка була чарівною або виникли спори про те, як правильно розділити ріпку...

Казка і математика.

Як розділити ріпку на всіх, нікого не образивши?

Казка і екологія.

1. Як вдалося дідові виростити велику ріпку?
2. Чим ріпа корисна?
3. Які блюда з неї можна приготувати?

Казка розвиває руки.

Малювання на довгій смузі паперу (декілька дітей).

До теми «Казка «Рукавичка»

Рукавичка

Ішов дід лісом, а за ним біг собачка, та й загубив дід рукавичку.

От біжить мишка, улізла в ту рукавичку та й каже:

— Тут я буду жити!

Коли це жабка плигає та й питає:

— А хто-хто в цій рукавичці?

— Мишка-шкряботушка. А ти хто?

— Жабка-скрекотушка. Пусти й мене!

От уже їх двоє. Коли біжить зайчик. Прибіг до рукавички та й питає:

— А хто-хто в цій рукавичці?

— Мишка-шкряботушка, жабка-скрекотушка. А ти хто?

— А я зайчик-побігайчик. Пустіть і мене!

— Іди!

От уже їх троє.

Коли це біжить лисичка – та до рукавички:

— А хто-хто в цій рукавичці живе?

— Мишка-шкряботушка, жабка-скрекотушка та зайчик-побігайчик. А ти хто?

— Та я лисичка-сестричка. Пустіть і мене!

— Та йди!

Ото вже їх четверо сидить. Аж суне вовчик – та й собі до рукавички, питається:

— А хто-хто в цій рукавичці живе?

— Мишка-шкряботушка, жабка-скрекотушка, зайчик-побігайчик та лисичка-сестричка. А тих то?

— Та я вовчик-братик. Пустіть і мене!

— Та вже йди!

Уліз і той. Уже їх п'ятеро.

Де не взявся – біжить кабан.

— Хро-хро-хро! А хто-хто в цій рукавичці живе?

— Мишка-шкряботушка, жабка-скрекотушка, зайчик-побігайчик, лисичка-сестричка та вовчик-братик. А ти хто?

— Хро-хро-хро! А я кабан-іклан. Пустіть і мене!

— Оце лихо! Хто не набреде – та все в рукавичку! Куди ж ти тут улізеш?

— Та вже влізу, – пустіть!

— Та що вже з тобою робити, – йди!

Уліз і той. Уже їх шестеро, уже так їм тісно, що й нікуди. Коли це тріщать кущі, вилазить ведмідь – та й собі до рукавички, реве й питається:

— А хто-хто в цій рукавичці живе?

— Мишка-шкряботушка, жабка-скрекотушка, зайчик-побігайчик, лисичка-сестричка, вовчик-братик та кабан-іклан. А ти хто?
— Гу-гу-гу! Як вас багато! А я ведмідь-набрідь. Пустіть і мене!
— Куди ми тебе пустимо, коли й так тісно?
— Та якось будемо.
— Та вже йди, тільки скраєчку! Уліз і ведмідь, – семеро стало.

Та так вже тісно, що рукавичка ось-ось розірветься.

Коли це дід оглядівся, – нема рукавички. Він тоді назад – шукати її, а собачка попереду побіг. Біг-біг, бачить – лежить рукавичка і ворушиться. Собачка тоді: «Гав-гав-гав!».

Вони як злякаються, як вирвуться з рукавички, – так усі й порозбігалися лісом.

Прийшов дід та й забрав рукавичку.

* * *

Бесіда про казки

І що воно таке, ота казка? Жила-була вона з прадавніх часів, про які вже стародавні книги не пам'ятають.Протягом століть казки були і залишаються чарівними джерелами доброти і милосердя, яких завжди так не вистачає в житті. Створені в сивій давнині, вони, як і вся усна народна творчість, переказувалися з вуст в уста, від одного оповідача до іншого. Гортаючи сторінки улюблених казок, ми розуміємо, що казки – це наші великі вчителі, які спочатку виховують, а вже потім розважають. Казка – це диво. Вона дає нам привід для роздумів, повчає, приносить багато радощів.

Казка – це чарівний світ, мудрості криниця,
Хай живе мільйони літ і не замулиться,
Хай навчає люд завжди, як по правді жити,
Щиру дружбу берегти, рідний край любити.

Казка – прозовий жанр усної народної поезії, у якому реальна дійсність, мрії та прагнення зображені за допомогою вигадки, фантастики.

Назва казки походить від слова «казати». Дійсно, у казках народ «розказав», розповів про своє життя, людську працю, мрії, створив образи, які є втіленням народних ідеалів.

Мова казок барвиста й образна, в прозове повіствування органічно вплітаються пісеньки, примовки, віршований текст.

За тематикою, образами, художніми особливостями, рівнем застосування фантастики казки розподіляються на **три великі групи**: казки про тварин, чарівні (фантастичні) та соціально-побутові.

* * *

Вірші

Вірш (лат. versus – повтор, поворот) – ліричний або ліро-епічний твір, побудований за допомогою рими.

Прислів'я

Прислів'я – це короткі влучні образні вислови, афоризми, що часто містять римовані слова, в яких виявляється мудрість і життєвий досвід народу: поради, застереження і т.п. Недарма говорять: «Прислів'я вчить, як на світі жить».

Тематика: праця, досвід, думи, сподівання, здоров'я, дружба, знання і навчання, міркування народу. Вони виховують людину, вчать любити свій народ, Батьківщину, працю, сприяють моральному вихованню.

До теми «Українська народна пісня «Ходить гарбуз по городу»

Українська народна пісня «Ходить гарбуз по городу»

Ходить гарбуз по городу,
Питається свого роду:
– А чи живі, чи здорові,
Всі родичі гарбузові?
Обізвалась жовта диня,
Гарбузова господиня:
– Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові!
Обізвались огірочки,
Гарбузові сини й дочки:
– Іще живі, ще здорові,
Всі родичі гарбузові!
Обізвались бурячки,
Гарбузові своячки:
Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові!
Обізвалась бараболя,
А за нею ще й квасоля:
– Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові!
Обізвався старий біб:
– Я іздержав увесь рід,
Ой ти, гарбуз, ти перистий,
З чим тебе ми будем їсти?
– Миска пшона, шматок сала, –
От до мене вся приправа!

* * *

Вправа «Дослідники»

— Скільки разів у пісні зустрічається слово «гарбуз»?
— Знайдіть рими до слів:

диня – _____.
буряки – _____.
огірочки – _____.

* * *

Загадки

Я жовтенька, я маленька,
Мов медочок солоденька.
На баштані достигаю,
Тепле сонечко вітаю.
(Диня)

Довгий, зелений,
Добрий і солоний,
Добрий і сирий.
Хто він такий?
(Огірок)

Без рук, без ніг,
А в'ється, як батіг.
(Квасоля)

Некрасива, шишкувата,
Як прийде на стіл вона,
Скажуть весело хлоп'ята:
– Ну й розсипчаста, смачна!
(Картопля)

В полі хороше мені
Зеленіти навесні.
Чим же я – не молодець?
Маю червоний корінець,
Все про нього дбаю,
Цукор відкладаю.
(Буряк)

Сидить дівчина надворі,
А коса її в коморі.
(Морква)

* * *

Фізкультхвилинка

На город підемо працювати,
Будем овочі збирати,
Вітамінів в них доволі,
Будем ми усі здорові.
Підемо ми в сад гуляти,
Будем фрукти ми зривати,
Вітаміни в них теж є,
Це здоров’ячко моє.

* * *

«Асоціативний кущ» до слова «Огірок»

(До слова «огірок» запропонуйте учням назвати слова, що спадають їм на думку.).

* * *

Гра «Всезнайка»

Деякі рослини, які ми звикли вважати овочами або фруктами, ними не є.

Наприклад : кавун чи помідор – це ягоди.

До теми «Казка «Лисиця та вовк»

Жили собі дід та баба. От якось дід каже бабі:

— Ти, бабо, печи пироги, а я запряжу сани, поїду по рибу.

Наловив дід риби повен віз. Їде додому й бачить: лисичка згорнулась калачиком і лежить на дорозі.

Дід зліз з воза, підійшов, а лисичка лежить не ворухнеться.

— От добра знахідка! Буде моїй старій комір на шубу.

Взяв дід лисицю і поклав на віз, а сам пішов попереду. А лисиця вибрала хвилинку та й почала викидати з воза рибку за рибкою. Всю рибу повикидала, а тоді й сама зіскочила з воза і втекла.

Приїхав дід додому й кличе бабу:

— Дивися, стара, який гарний комір я привіз тобі на шубу.

Підійшла стара до воза, глянула: нема на возі ні коміра, ні риби.

А лисиця тим часом зібрала всю рибу в купку, сіла та й їсть.

Підходить до неї вовк:

— Добридень, кумонько, хліб та сіль…

— Я їм свій, а ти подалі стій.

— Дай мені рибки.

— Налови сам та їж.

— Та я не вмію.

— Чи ба! Я ж наловила! Ти, кумцю, піди на річку, опусти хвіст в ополонку, сиди і примовляй: «Ловись, рибко, і велика, і мала! Ловись, рибко, і велика, і мала!» От рибка сама на хвіст і поначіплюється. Як довше посидиш, так більше й наловиш.

Пішов вовк до річки, опустив хвіст в ополонку, сидить і примовляє:

— Ловися, рибко, і велика, і мала! Ловися, рибко, і велика, і мала!

Сидів вовк цілу ніч біля ополонки. От хвіст і примерз до льоду. Схотів вовк підвестись – не може!

— Овва, скільки риби наловилося, – думає вовк, – аж витягти важко!

Тим часом почало розвиднятися. Іде баба з відрами по воду. Побачила вовка та як закричить:

— Вовк! Вовк! Бийте його!

Вовк – туди–сюди, не може хвоста витягти. Збіглися баби, відра покидали та й почали лупцювати вовка коромислами. Вовк рвався, рвався, півхвоста відірвав і кинувся навтьоки.

* * *

Загадки

Хвіст пухнастий,
Хутро золотисте.
В лісі живе,
А в селі курей краде. *(Лисиця)*

В темнім лісі проживає,
Довгий хвіст пухнастий має.
Їй на місці не сидиться,
А зовуть її _____ *(лисиця).*

Весела й лукава,
І звірям, і людям
Добре допікала
Одним було підведу,
Другим похвалюся,
Посварю всіх, роздражню
Та й з усіх сміюся
Ось яка я хитра, яка я гарна.
Хто я? *(Лисичка)*

Вночі руда дівчина
Залізла тихо в двір,
Курей прилічила
Та й понесла у ліс.
(Лисичка)

Живе у лісі хижа, дика,
Любить курку та індика. *(лисиця)*

Під горою хвойний ліс,
За горою хитрий _____ *(лис).*

Вкрита травами гора.
Збоку – лисяча _____ *(нора).*

В ній хитрюга непроста
Від собак хова _____ *(хвоста).*

Як навідався в курник,
То відразу півень _____ *(зник).*

Я – руда, низького зросту,
Хитра я і довгохвоста,
На курей я вельми ласа –
В них таке смачненьке м'ясо.
Вовку-брату я сестричка,
А зовуть мене _____
(лисичка).

* * *

Веселенькі задачки від Лисички

1. До теремка прибули звірі:
   Ведмідь-набрід, Кабан-іклан,
   Вовчик-братик, Лисичка-сестричка,
   Зайчик-побігайчик, Жабка-квакушка,
   Мишка-скряботушка.
   Чи вистачить для всіх цих звірят 10 кімнат?

2. Бабуся спекла 8 колобків. Скільки колобків залишилося в бабусі і дідуся, якщо Зайчик, Вовчик, Ведмедик і Лисичка візьмуть собі по колобку?

3. За один день Лисичка-сестричка тричі обдурила Вовчика, двічі – бабусю, один раз бідного зайчика. Скільки всього за один день довелося схитрувати Лисичці?

4. За день Вовк з’їв 3 кг рибки. Скільки рибок зловить йому Лисичка-кума за 3 дні?

5. Плете бабуся – лисиця
   Трьом онукам – лисенятам рукавиці.
   – Подарую вам, онуки,
   Рукавичок по дві штуки.
   Бережіть, не загубіть!
   Скільки всіх? Перелічіть? (2 + 2 + 2)

6. Ведмедик і лисеня пішли збирати ягоди. Довго шукали вони ягідне місце та нарешті знайшли. Назбирали ягідок і вирішили полічити їх. Лисеня швиденько порахувало ягоди, а ведмежа бурмоче собі під ніс: «5 суничок, 2 малинки і 3 ожинки». Скільки ягід зібрало ведмежа?

7. Вирішили Вовчик-братик та Лисичка-сестричка зварити юшку. Пішли вони на річку ловити рибу. Щоб не заважати один-одному, вирішили, що Вовчик ловитиме на правому березі, а Лисичка – на лівому березі річки. Так і вчинили. По обіді зустрілися друзі і пішли до Лисички варити юшку.
   - Я зловила 5 рибинок – мовила Лисичка.
   - А я на три більше сказав Вовчик – та 4 штуки вже з’їв.

   Скільки рибинок залишилося у Вовчика?

Розглянь малюнок.

Хто з героїв казки тобі сподобався? Розфарбуй малюнок, передавши за допомогою кольорів своє відношення до героїв.

До теми «Казки, ігри, вірші»

«Щоб язичок був слухняним»

Гра «Додай слово»

Діти ходили, діти гуляли,
Дружно у парку казку _____ *(шукали).*
Може, під кущиком, чи під місточком,
Може, накрилась кленовим _____ *(листочком)*.
Хлопці гасали, бешкетували.
Що ви? Це казку вони _____ *(наздогнали)*.
Казко, постій, гей, озовися
Та не жартуй з нас, в клас _____ *(повернися).*
Казка із сонечком в небо злетіла,
Ні нашу казку кізонька _____ *(з'їла).*
Та, слава Богу, казка знайшлася
Будем старатись, щоб гарна _____ *(вдалася)*

(В.Сухомлинський)

* * *

Кросворд

					1	К	О	Л	О	Б	О	К	
		2	К	О	З	А							
		3	Д	Р	І	З	Д						
			4	Р	У	К	А	В	И	Ч	К	У	
5	Л	И	С	И	Ч	К	А						

1) Хто втік від діда й баби?
2) Хто з героїв казок плакав за своїми дітками?
3) Який птах хотів навчити голуба мостити гніздо?
4) Що загубив дід у лісі?
5) Хто з героїв казок найхитріший?

Впізнай казку за малюнком і розмалюй.

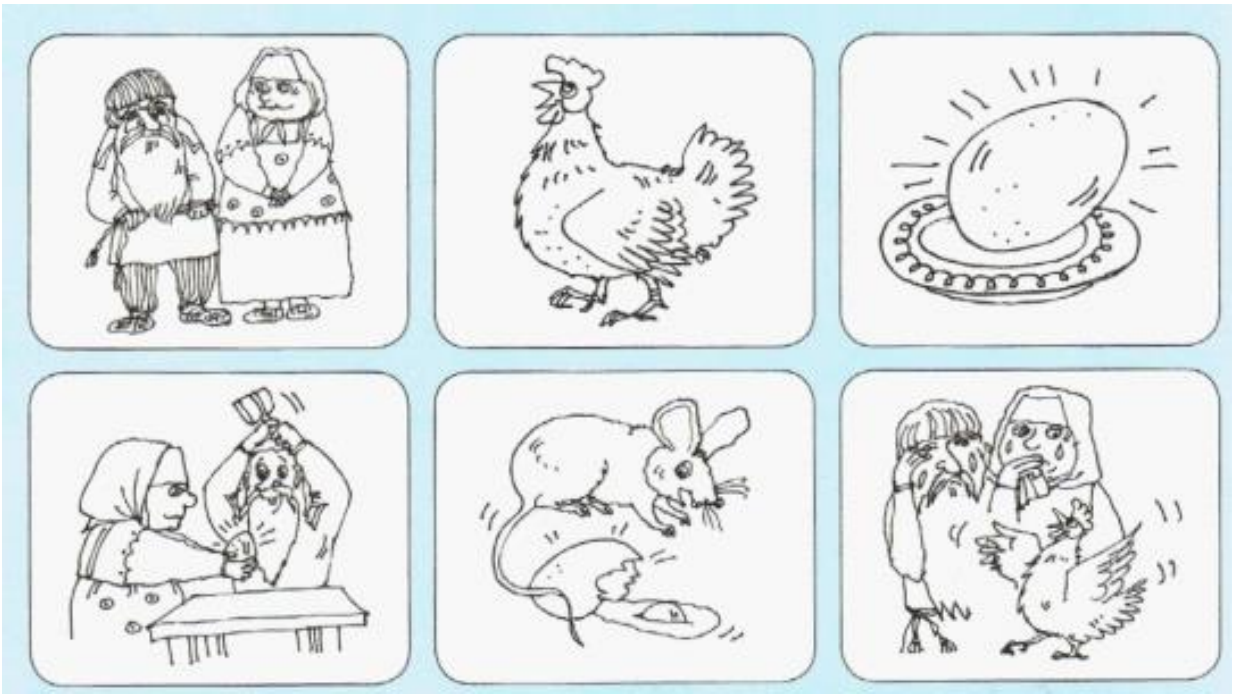

* * *

Володимир Миколайович Сосюра народився в робітничій родині на Донбасі, у невеличкому містечку Дебальцеве. З самого дитинства він близько до серця сприйняв специфічну красу Донецького краю, душевне багатство простих трудівників — шахтарів та металургів.

Про робітниче життя поет знав не лише з розповідей, він сам спускався в шахту, добував вугілля. Отож, у своїх численних творах, присвячених Донбасу, відтворив дійсне положення речей, розповів нам про важку й виснажливу шахтарську працю.

Володимир Миколайович із замилуванням і ніжністю згадує рідний край:

Донеччино моя, твоїх вітрів дихання
Я відчуваю знов, як в ті далекі дні,
Коли квітки в росі солодкого світання
Над голубим Дінцем всміхалися мені.

Не дивлячись на те, що в Донбасі природа не є особливо мальовничою, навколо лише терикони й степи, усе ж для поета вона є дивовижною, невимовно прекрасною:

Вода десь точить білий камінь,
Кує зозуля у гаю.
Де б я не був, а все ж думками
Лечу в Донеччину свою.

«Вікторина по казках»

Сидить півник на печі,
Їсть смачненькі калачі.
Тут лисичка прибігає,
Мерщій півника хапає.
Біжить котик рятувати,
В лисиці півника забрати.
(«Котик і півник»)

Пиріжки та калачі.
Мишенят не пригощав,
Бо жоден з них не помагав.
(«Колосок»)

Вигнав дід козу із хати,
Та й пішла вона блукати.
В зайця хатку відібрала.
Всі козу ту виганяли.
Рак козуню ущипнув,
Зайцю хатку повернув.
(«Коза-дереза»)

Знайшов півник колосок,
Змолов борошна мішок.
Спік негайно у печі
Що втекло від баби з дідом,
Не сиділо на вікні,
А зустрілось з зайченятком,
Й ну співать йому пісні?
(«Колобок»)

«Казки»

Буква *К* казки складає,
А тому у вас питає:
— Пригадайте казки, де ім’я героя починається з букви «*К»?*
(«Колобок», «Котигорошко», «Кіт у чоботях», «Колосок»)

До теми «Літо»

«Щоб язичок був слухняним»

Иця, иця, иця – визріла суниця.
Ешні, ешні, ешні – виблискують черешні.
Ина, ина, ина – солодка в нас малина.
Ишні, ишні, ишні – зірвали з гілки вишні.
Ичка, ичка, ичка – в садочку полуничка.
Рус, рус, рус – не їж зелений аґрус.

* * *

Пахне літо

На дзвінкій галявині теплим літом
Заквітчалась липка першим цвітом.
І сама страшенно здивувалась
– Та невже ж таке зі мною сталось?”
Зашуміли трави над землею
Здивувались також разом з нею.
Забриніли дзвоники ласкаві
– Ой же дух солодкий на галяві!”
Пелюстки у нас лілові й білі,
Та чомусь ми пахнути не в силі…
Жовтим оком дивиться ромашка:
– Від такого цвіту дихать важко!
І радіють бджоли-міхоноші
– А для нас ці квіточки – хороші!”
Повна липка радості і суму:
– Через що, – зітхає, – стільки шуму?
І ховає квіточки розквітлі,
Миті в зливах, скупані у світлі.
В лісі меду теплого налито,
Пахне цвіт на липці, пахне літо.

(М.Пригара)

* * *

Літо

Я несу вам тепло, ягоди і квіти.
А дівчаткам по віночку
З хрещатого барвіночку,
А ще йдуть зі мною
Три парубки красні,
Три брати – місяці красні
З подарунками своїми
Для всієї, для країни.

Червень

Я відкрию двері в літо,
Де теплим сонечком зігріто:
Повітря, небо, землі, води,
Де все росте і плодородить.

Липень

А я Липнем називаюся.
Липа цвіте, бджілка мед бере.
Колос наливається –
Все навкруг всміхається.

Серпень

А я – Серпень.
У місяці спекотнім цім
Жарко дуже нам усім.
Серп гуляє по ниві
Дуже всі не хочуть зливи.

* * *

Загадки

Хтось над річкою Оріль
Із дощем розбив таріль.
Дощик вилився у річку,
По собі залишив стрічку.
Стрічка грає, виграє
Хто вгадає, що то є?

(Веселка)

* * *

Що то є за гість?
Ніжок в нього шість,
Аж чотири крильця має,
По квітках собі літає
Не бджола це і не джмелик
Ну, а зветься він _____

(метелик).

* * *

Влітку першим прокидається
Із землицею вітається
Ну а взимку не спішить
Треба ж і йому спочить.

(Сонце)

* * *

Ось і Літечко прийшло,
Різні барви принесло.
Стало Літо малювати,
Стало землю прикрашати.
Взяло фарбу золоту,
Потяглось у висоту,
Аж до сонечка дістало,
Промінців домалювало.
А блакитним Літу треба
Підфарбовувати небо.

Поки небо фарбувало,
Трохи фарби в річку впало –
Посинішала водичка,
І гарніша стала річка.
Сонце посміхається,
Промінцями грається.
Вишні сонечку радіють
Та ростуть і червоніють.
Гарно всюди, квітнуть квіти
І стають засмаглі діти.

* * *

Гра «Упізнай ягідку»

Маленька, червона, солодка, духмяна. *(Суниця)*
Кругла, маленька, чорна, солодка. *(Смородина)*
Зелений, довгастий, кисленький, волохатий. *(Аґрус)*
Невеличка, червона, кругла, кисло-солодка, соковита. *(Вишня)*

Волохате і руде,
Влітку, мов літак,
Летить, гуде.
В полі, де цвітуть квітки,
Мед спиває залюбки.

(Джміль)

* * *

Сонце луг поцілувало -
Все довкола жовтим стало.
Добре сонечко пригріло -
Жовта фарба посіріла.
Літній вітерець повіяв –
Сірий килимок розсіяв.

(Кульбаба)

* * *

Де зимує Літо?

Жило собі Літо. У нього хусточка була із квітів, сукня – з травички, а на ніжках – зелені черевички. Літо всіх зігрівало своїм теплом.

Але з кожним днем ставало все холодніше. Наближалась зима.

— Де ж мені сховатись? – думало Літо. Раптом перед собою воно побачило Сосну.

— Сховаюсь у Сосні.

— Я дуже рада, що ти будеш зимувати разом зі мною. Мені буде тепло всю зиму, – сказала Сосна.

З того часу Літо завжди зимує в Сосні, тому вона і зелена цілий рік.

* * *

Розгляд ілюстрації із зображенням веселки

— *А чи знаєте ви, як називається це незвичне явище природи, яке можна спостерігати тільки влітку? (Веселка, райдуга).*

— *Хто спостерігав коли буває веселка? Яка вона? Скільки в ній кольорів?*

— *Користуючись ілюстрацією назвіть ці кольори.*

Веселка – це дуги різного кольору: червоний, оранжевий, жовтий, зелений, блакитний, синій, фіолетовий.

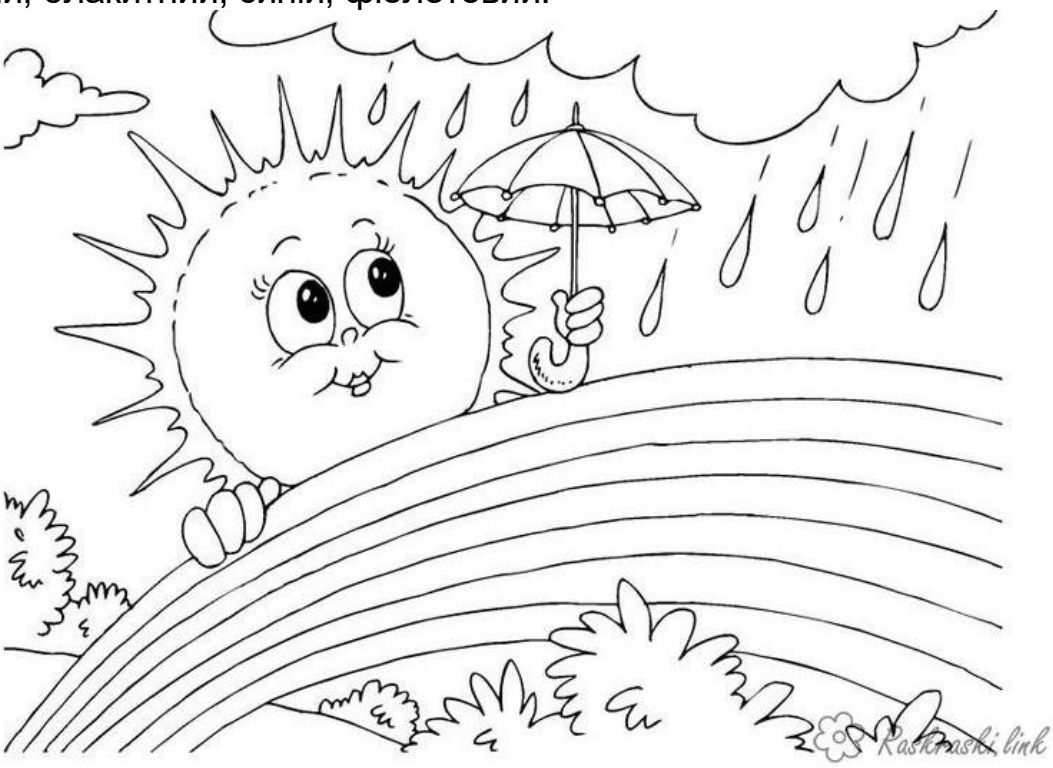

— *А чи можна сказати, що літо має всі кольори веселки? А зараз, використовуючи кольори літа, спробуйте оживити малюнок.* (*Розфарбовування малюнків*)

ЗМІСТ

Донбас – мій рідний край 5
Символи нашої Республіки 9
Міста і села Донеччини 13
Знайомство 17
Школа. Клас 21
Навчальне приладдя. Лічба 24
Дружба 27
У країні ввічливості. Чарівні слова 31
Родина 35
Людина. Частини тіла 39
Гігієна 41
Різнокольорова осінь 43
Овочі 46
Фрукти. Ягоди 48
Готуймося до зими 50
Зимові розваги 53
Зимові свята 55
Дім 59
Меблі 62
Посуд 64
Їжа 69
Взуття 73
Одяг 76
Кольори 79
Схоже і відмінне в кольорах 82
Природа прокидається 84
Дитячі пісні та ігри 86
Великдень 88
Друзі наші менші 91
Казка «Ріпка» 97
Казка «Рукавичка» 100

Українська народна пісня «Ходить гарбуз по городу» 103
Казка «Лисиця та вовк» 105
Казки, ігри, вірші 107
Літо 111
Додатковий матеріал 115
До теми «Рідний край – Донеччина моя» 115
До теми «Символи нашої Республіки» 119
До теми «Міста і села Донеччини» 121
До теми «Знайомство» 126
До теми «Школа. Клас» 128
До теми «Навчальне приладдя. Лічба» 131
До теми «Дружба» 131
До теми «У країні Ввічливості. Чарівні слова» 133
До теми «Родина» 135
До теми «Людина. Частини тіла» 140
До теми «Гігієна» 142
До теми «Різнокольорова осінь» 144
До теми «Овочі» 146
До теми «Фрукти, ягоди» 147
До теми «Готуймось до зими» 148
До теми «Зимові розваги» 150
До теми «Зимові свята» 152
До теми «Дім» 155
До теми «Меблі» 156
До теми «Посуд» 157
До теми «Їжа» 160
До теми «Взуття» 165
До теми «Одяг» 168
До теми «Кольори» 172
До теми «Схоже і відмінне в кольорах» 174
До теми «Природа прокидається» 175
До теми «Дитячі пісні та ігри» 177
До теми «Великдень» 178
До теми «Друзі наші менші» 180
До теми «Казка «Ріпка» 186
До теми «Казка «Рукавичка» 191
До теми «Українська народна пісня «Ходить гарбуз по городу» 193
До теми «Казка «Лисиця та вовк» 195
До теми «Казки, ігри, вірші» 198
До теми «Літо» 201

Навчальний посібник

Українська мова

1 клас

Технічний редактор, коректор, дизайн:
Шевченко И.В.